

Analiza federalnih propisa primjenjivih na praktičnu nastavu i ferijalnu praksu učenika u okviru srednjeg stručnog obrazovanja

(sa kratkim osvrtom na primjenjive međunarodne propise)

Implemented by

Imprint

Izdavač

Deutsche Gesellschaft für
Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH

Sjedište

Bonn and Eschborn, Savezna Republika Njemačka

Program „Održivi ekonomski razvoj i promocija zapošljavanja“

GIZ ured Bosna i Hercegovina
Zmaja od Bosne 7-7a, 71000 Sarajevo
Bosna i Hercegovina
Phone +387 (0)33 546 520
giz-bosnienherzegowina@giz.de
www.giz.de/bosnia-herzegovina

Mjesto i godina izdavanja

Sarajevo, četvrto dopunjeno i izmijenjeno izdanje, april 2024. godine

Dizajn

BORAM marketing d.o.o.

Autor

Ena Kunić

Analiza federalnih propisa primjenjivih na praktičnu nastavu i ferijalnu praksu učenika u okviru srednjeg stručnog obrazovanja (s kratkim osvrtom na primjenjive međunarodne propise)

Autorica: Ena Kunić

Upotreba ženskog ili muškog roda: Terminološko korištenje ženskog ili muškog roda u ovom dokumentu podrazumijeva uključivanje oba roda.

SADRŽAJ

I UVOD	7
II PREGLED PRIMJENJIVIH PROPISA I SLUŽBENIH MIŠLJENJA NADLEŽNIH ORGANA	11
III STATUS UČENIKA TOKOM IZVOĐENJA PRAKTIČNE NASTAVE KOD POSLOVNOG SUBJEKTA I FERIJALNE PRAKSE	17
IV INSPEKCIJSKI NADZOR NAD POSLOVNIM SUBJEKTOM KOD KOJEG UČENICI IZVODE PRAKTIČNU NASTAVU I FERIJALNU PRAKSU	21
V (NE)MOGUĆNOST ZASNIVANJA RADNOG ODNOSA S UČENIKOM	25
VI NAJNIŽA DOB ZA OBAVLJANJE PRAKTIČNE NASTAVE I FERIJALNE PRAKSE KOD POSLOVNOG SUBJEKTA	29
VII DODATNI DOPRINOSI ZA OBAVEZNO OSIGURANJE UČENIKA KOJI SE VEZUJU ZA OKOLNOST OBAVLJANJA PRAKTIČNE NASTAVE, ODNOSNO STRUČNE PRAKSE KOD POSLODAVCA/PRAKTIČNOG RADA U VEZI S NASTAVOM	33
A. Doprinos za osiguranje za slučajeve invalidnosti i smrti usljed povrede na radu i profesionalne bolesti	35
a) Prava učenika iz PIO.....	35
Pravo na porodičnu penziju.....	36
Pravo na novčanu naknadu zbog fizičke onesposobljenosti.....	37
Pravo na invalidsku penziju.....	37
b) Visina doprinosa, prijava i način obračuna i uplate doprinosa.....	38
c) Prekršajna odgovornost škola.....	40
d) Razlika između kolektivnog osiguranja učenika od posljedica nesretnog slučaja (nezgode) i osiguranja po osnovu Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju.....	41
e) Prijava povrede na radu i profesionalne bolesti zadobijene tokom praktične nastave odnosno stručne prakse kod poslodavca, utvrđivanje nastale invalidnosti i fizičke onesposobljenosti i način ostvarivanja prava po osnovu PIO.....	42
B. Doprinos za zdravstveno osiguranje za slučajeve povrede na radu i profesionalnih bolesti	44
VIII PORESKE TRETMAN PRIHODA UČENIKA NA OSNOVU NOVČANIH I NENOVČANIH NAKNADA U VEZI S PRAKTIČNOM NASTAVOM I FERIJALNOM PRAKSOM	49
IX MJERE ZAŠTITE ZDRAVLJA I SIGURNOSTI TOKOM IZVOĐENJA PRAKTIČNE NASTAVE	53
X MJERE ZDRAVSTVENOG NADZORA TOKOM OBAVLJANJA PRAKTIČNE NASTAVE I FERIJALNE PRAKSE	63
XI ODGOVORNOST UČENIKA ZA ŠTETU PRIČINJENU POSLOVNOM SUBJEKTU ILI TREĆEM LICU	67
XII ODGOVORNOST POSLOVNOG SUBJEKTA ZA ŠTETU PRIČINJENU UČENIKU U SLUČAJU POVREDE TOKOM PRAKTIČNE NASTAVE/FERIJALNE PRAKSE	71
XIII SADRŽAJ I NAČIN VOĐENJA EVIDENCIJE O UČENICIMA KOJI OBAVLJAJU PRAKTIČNU NASTAVU KOD POSLOVNOG SUBJEKTA	75
REFERENCE	79
LISTA TABELA	82
PRILOZI	83

I UVOD

U pogledu praktične nastave i ferijalne prakse koju obavljaju učenici škola za srednje stručno obrazovanje i obuke tokom školovanja postoje brojna pitanja s nejasnim, različitim ili čak potpuno suprotstavljenim tumačenjima. S tim u vezi javila se potreba za izradom analize pozitivnog pravnog okvira – propisa na nivou Federacije Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: FBiH) koji regulišu određena pitanja relevantna za izvođenje praktične nastave i ferijalne prakse, s ciljem da se u što većoj mjeri otklone postojeće nejasnoće.

Svrha Analize federalnih propisa primjenjivih na praktičnu nastavu i ferijalnu praksu učenika u okviru srednjeg stručnog obrazovanja (u daljem tekstu: Analiza) je da se na sveobuhvatan način predstave rješenja federalnih propisa koji imaju direktnu ili indirektnu primjenu u oblasti praktične nastave i ferijalne prakse koju pohađaju učenici škola za srednje stručno obrazovanje i obuku u FBiH.

Prvi dio Analize sadrži pregled mjerodavnih propisa i mišljenja nadležnih organa na osnovu kojih je izrađena ova analiza.

Drugi dio Analize sadrži osvrt na odgovarajuće odredbe federalnih propisa i međunarodnih konvencija primjenjivih na praktičnu nastavu i ferijalnu praksu učenika, u vezi sa sljedećim temama:

- 1) Status učenika tokom izvođenja praktične nastave i ferijalne prakse kod poslovnog subjekta;
- 2) Inspekcijski nadzor nad poslovnim subjektom kod kojeg učenici izvode praktičnu nastavu i ferijalnu praksu;
- 3) (Ne)mogućnost zasnivanja radnog odnosa s učenicima;
- 4) Najniža dob za obavljanje praktične nastave i ferijalne prakse kod poslovnog subjekta;
- 5) Dodatni doprinosi za obavezno osiguranje učenika koji se vezuju za okolnost obavljanja praktične nastave, odnosno stručne prakse kod poslodavca/praktičnog rada u vezi s nastavom;
- 6) Poreski tretman prihoda učenika na osnovu novčanih i nenovčanih naknada u vezi s praktičnom nastavom i ferijalnom praksom;
- 7) Mjere zaštite zdravlja i sigurnosti tokom izvođenja praktične nastave;
- 8) Mjere zdravstvenog nadzora tokom obavljanja praktične nastave i ferijalne prakse;
- 9) Odgovornost učenika za štetu pričinjenu poslovnom subjektu ili trećem licu;
- 10) Odgovornost poslovnog subjekta za štetu pričinjenu učenicima u slučaju povrede tokom praktične nastave/ferijalne prakse;
- 11) Sadržaj i način vođenja evidencije o učenicima koji obavljaju praktičnu nastavu kod poslovnog subjekta.

Analiza sadrži preporuke za moguća rješenja uočenih pravnih problema i za poduzimanje koraka ka utvrđivanju značenja i smisla – tumačenju nejasnih i nepreciznih rješenja zastupljenih u analiziranim propisima, a u cilju postizanja većeg stepena pravne sigurnosti i stvaranja uvjeta za primjenu propisa.

Naprijed navedena pitanja identifikovana su kao relevantna tokom mnogobrojnih procesa konsultacija, razmjene znanja i iskustava, te diskusije s različitim akterima iz privatnog i javnog sektora koji su direktno ili indirektno povezani za sektorom srednjeg stručnog obrazovanja i obuke u Federaciji Bosne i Hercegovine.

II

PREGLED PRIMJENJIVIH PROPISA I SLUŽBENIH MIŠLJENJA NADLEŽNIH ORGANA

Za potrebe sačinjavanja Analize, analizirani su propisi kako slijedi u tabeli ispod:

Tabela 1: Lista analiziranih propisa

PROPIS	SKRAĆENICA
OBLAST: OBAVEZNO OSIGURANJE, POREZI I DOPRINOSI	
Zakon o doprinosima („Službene novine FBiH”, br. 35/98, 54/00, 16/01, 37/01, 48/01 – dr. zakon, 1/02, 17/06, 14/08, 91/15, 104/16, 34/18, 99/19, 4/21, 6/23 i 28/23 – odluka US) ¹	Zakon o doprinosima
Zakon o porezu na dohodak („Službene novine FBiH”, br. 10/08, 9/10, 44/11, 7/13 i 65/13)	Zakon o porezu na dohodak
Pravilnik o primjeni Zakona o porezu na dohodak („Službene novine FBiH”, br. 48/21, 77/21, 20/22, 57/22, 05/23, 85/23 i 97/23) ²	Pravilnik o primjeni Zakona o porezu na dohodak
Zakon o zdravstvenom osiguranju u FBiH („Službene novine FBiH”, br. 30/97, 7/02, 70/08, 48/11, 100/14 – odluka US, 36/18 i 61/22) ³	Zakon o zdravstvenom osiguranju
Zakon o zdravstvenom osiguranju („Službene novine Srednjobosanskog kantona”, br. 13/00)	Zakon o zdravstvenom osiguranju SBK
Zakon o zdravstvenom osiguranju („Narodne novine Hercegbosanske županije”, br. 12/05)	Zakon o zdravstvenom osiguranju Kantona 10
Odluka o utvrđivanju osnovica, stopa i načinu obračunavanja i uplate doprinosa za obavezno zdravstveno osiguranje na području Tuzlanskog kantona („Službene novine Tuzlanskog kantona”, br. 14/22)	Odluka o utvrđivanju osnovica, stopa i načinu obračunavanja i uplate doprinosa za obavezno zdravstveno osiguranje na području TK
Odluka o utvrđivanju osnovica, stopa i načinu obračunavanja i uplate doprinosa za obavezno zdravstveno osiguranje na području Kantona Sarajevo („Službene novine Kantona Sarajevo”, br. 29/09, 20/16 i 40/19)	Odluka o utvrđivanju osnovica, stopa i načinu obračunavanja i uplate doprinosa za obavezno zdravstveno osiguranje na području KS
Odluka o osnovicama i stopama doprinosa za obavezno zdravstveno osiguranje u Zeničko-dobojskom kantonu („Službene novine Zeničko-dobojskog kantona”, br. 12/13 i 14/13)	Odluka o osnovicama i stopama doprinosa za obavezno zdravstveno osiguranje u ZDK
Odluka o osnovicama i stopama za obračunavanje te o načinu obračunavanja i uplaćivanja doprinosa za obavezno zdravstveno osiguranje na području Srednjobosanskog kantona („Službene novine Srednjobosanskog kantona”, br. 14/04, 12/05 i 7/08)	Odluka o osnovicama i stopama za obračunavanje te o načinu obračunavanja i uplaćivanja doprinosa za obavezno zdravstveno osiguranje na području SBK
Odluka o osnovicama, stopama, načinu obračunavanja i plaćanja sredstava za ostvarivanje prava iz obaveznog zdravstvenog osiguranja („Narodne novine Hercegbosanske županije”, broj 7/10, 2/12 i 5/16)	Odluka o osnovicama, stopama, načinu obračunavanja i plaćanja sredstava za ostvarivanje prava iz obaveznog zdravstvenog osiguranja Kanton 10
Odluka o utvrđivanju osnovica, stopa i načinu obračuna i uplate doprinosa za obavezno zdravstveno osiguranje na području Hercegovačko-neretvanskog kantona („Narodne novine HNK-HNŽ”, br. 04/10, 06/11, 07/12 i 12/16) ⁴	Odluka o utvrđivanju osnovica, stopa i načinu obračuna i uplate doprinosa za obavezno zdravstveno osiguranje na području HNK

- 1 Neslužbeni prečišćeni tekst objavljen je na web-stranici Federalnog ministarstva finansija; Propisi/Zakoni/Zakon o doprinosima: <https://www.fmf.gov.ba/Content/Read/zakoni>
- 2 Neslužbena prečišćena verzija teksta dostupna putem sljedećeg linka: <https://www.pufbih.ba/v1/public/upload/zakoni/13a4d-a-pravilnik-o-primjeni-zakona-o-porezu-na-dohodak-precisceni-97-23.pdf>
- 3 Tekst dostupan na web-stranici Federalnog ministarstva zdravstva; Zakoni i strategije/Zakoni/ Zakon o zdravstvenom osiguranju: <https://fmoh.gov.ba/zakoni/4/zakon-o-zdravstvenom-osiguranju>
- 4 Tekst dostupan na web-stranici Zavoda zdravstvenog osiguranja HNK/Ž; Dokumenti/Odluke/Odluka o utvrđivanju osnovica, stopa i načinu obračuna i uplate doprinosa za obavezno zdravstveno osiguranje: <https://www.zzo.ba/hr/dokumenti/odluke/odluka-o-utvrdivanju-osnovica-stop-a-i-nacinu-obracuna-i-uplate-doprinos-a-za-obvezno-zdravstveno-osiguranje#>

PROPIS	SKRAĆENICA
Odluka o osnovicama, stopama i načinu obračunavanja i uplate doprinosa za obvezno zdravstveno osiguranje za Županiju Zapadnohercegovačku („Narodne novine ŽZH“, br. 10/09, 11/14, i 14/23)	Odluka o osnovicama, stopama i načinu obračunavanja i uplate doprinosa za obvezno zdravstveno osiguranje za ZHK
Odluka o osnovicama i stopama doprinosa za obvezno zdravstveno osiguranje u Županiji Posavskoj („Narodne novine Županije Posavske“, br. 06/07 i 10/13)	Odluka o osnovicama i stopama doprinosa za obvezno zdravstveno osiguranje u PK
Odluka o osnovicama i stopama doprinosa za zdravstveno osiguranje u Unsko-sanskom kantonu („Službeni glasnik USK“, br. 66/99, 15/04, 20/04, 17/05, 04/09 i 23/17)	Odluka o osnovicama i stopama doprinosa za zdravstveno osiguranje u USK
Zakon o penzijskom i invalidskom osiguranju („Službene novine FBiH“, br. 13/18, 93/19- odluka US, 90/21, 19/22, 42/23 – odluka US) ⁵	Zakon o penzijskom i invalidskom osiguranju
Odluka o visini doprinosa za penzijsko i invalidsko osiguranje za lica osigurana u određenim okolnostima („Službene novine FBiH“, br. 26/14) ⁶	Odluka o visini doprinosa za penzijsko i invalidsko osiguranje za lica osigurana u određenim okolnostima
Pravilnik o podnošenju prijave za upis i promjene upisa u Jedinствeni sistem registracije, kontrole i naplate doprinosa („Službene novine FBiH“, br. 73/09, 38/10, 77/10, 9/11, 1/13, 83/14, 1/15, 48/16, 25/17, 53/19, 93/19, 105/21, 20/22 i 77/23) ⁷	Pravilnik o podnošenju prijave za upis i promjene upisa u Jedinствeni sistem registracije, kontrole i naplate doprinosa
Zakon o jedinstvenom sistemu registracije, kontrole i naplate doprinosa („Službene novine FBiH“, br. 42/09, 109/12, 86/15, 30/16 i 96/21) ⁸	Zakon o jedinstvenom sistemu registracije, kontrole i naplate doprinosa
Pravilnik o načinu uplate, pripadnosti i raspodjele javnih prihoda u Federaciji Bosne i Hercegovine („Službene novine Federacije BiH“, br. 63/20, 88/20, 28/21, 10/23, 37/2, 81/23 i 23/24) ⁹	Pravilnik o načinu uplate, pripadnosti i raspodjele javnih prihoda u FBiH
OBLAST: RADNI ODNOSI I ZAŠTITA NA RADU	
Zakon o radu („Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine“, br. 26/16, 89/18, 23/20 - odluka US, 49/21 - dr. zakon, 103/21 - dr. zakon i 44/2022) ¹⁰	Zakon o radu
Zakon o radu („Narodne novine Hercegbosanske županije“, br. 10/22)	Zakon o radu Kanton 10
Zakon o radu u Kantonu Sarajevo („Službene novine Kantona Sarajevo“, br. 19/00)	Zakon o radu KS
Zakon o radu Zeničko-dobojskog kantona („Službene novine Zeničko-dobojskog kantona“, br. 1/17)	Zakon o radu ZDK
Zakon o radu („Narodne novine Županije Zapadnohercegovačke“, br. 11/17)	Zakon o radu ZHK
Zakon o zaštiti na radu („Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine“, br. 79/20) ¹¹	Zakon o zaštiti na radu

5 Neslužbeni prečišćeni tekst dostupan je na web-stranici Paragraf.ba: <https://www.paragraf.ba/propisi/fbih/zakon-o-penzijskom-i-invalidskom-osiguranju.html>

6 Tekst odluke dostupan je na web-stranici Porezne uprave FBiH: <https://www.pufbih.ba/v1/zakon/lista/Z4/odluke>

7 Neslužbeni prečišćeni tekst dostupan je na web-stranici Porezne uprave FBiH: <https://www.pufbih.ba/v1/zakon/lista/Z5/pravilnici>

8 Neslužbeni prečišćeni tekst objavljen je na web-stranici Federalnog ministarstva finansija; Propisi/Zakoni/Zakon o Jedinствenom sistemu registracije, kontrole i naplate doprinosa: <https://www.fmf.gov.ba/Content/Read/zakoni>

9 Neslužbeni prečišćeni tekst objavljen je na web-stranici Federalnog ministarstva finansija; Propisi/Zakoni/Zakon o pripadnosti javnih prihoda: <https://www.fmf.gov.ba/Content/Read/zakoni>

10 Tekst zakona dostupan je na web-stranici Paragraf.ba: <https://www.paragraf.ba/propisi/fbih/zakon-o-radu.html>

11 Tekst zakona dostupan je na web-stranici Paragraf.ba: <https://www.paragraf.ba/propisi/fbih/zakon-o-zastiti-na-radu.html>

PROPIS	SKRAĆENICA
Pravila o procjeni rizika („Službene novine FBiH“, br. 23/21)	Pravila o procjeni rizika
Pravilnik o postupku raspoređivanja radnika na poslove sa povećanim rizikom i o postupku prethodnih i periodičnih ljekarskih pregleda radnika koji obavljaju poslove sa povećanim rizikom („Službene novine FBiH“, broj 9/23)	Pravilnik o postupku raspoređivanja radnika na poslove sa povećanim rizikom i o postupku prethodnih i periodičnih ljekarskih pregleda radnika koji obavljaju poslove sa povećanim rizikom
Pravilnik o sadržaju i načinu vođenja evidencije o radnicima i drugim licima angažovanim na radu („Službene novine FBiH“, broj 92/16) ¹²	Pravilnik o sadržaju i načinu vođenja evidencije o radnicima i drugim licima angažovanim na radu
Pravilnik o ocjenjivanju radne sposobnosti u penzijskom i invalidskom osiguranju („Službene novine FBiH“, br. 24/02 i 48/04)	Pravilnik o ocjenjivanju radne sposobnosti u PIO
Pravilnik o sadržaju i načinu podnošenja izvještaja o povredi na radu i profesionalnoj bolesti („Službene novine FBiH“ broj: 9/23)	Pravilnik o sadržaju i načinu podnošenja izvještaja o povredi na radu i profesionalnoj bolesti
Konvencija br. 138 o najnižoj dobi za zapošljavanje, 1973. godina ¹³	Konvencija MOR-a br. 138
Konvencija br. 13 o upotrebi olovnog bjelila u bojanju ¹⁴	Konvencija MOR-a br. 13
Konvencija br. 24 o osiguranju za slučaj bolesti industrijskih i trgovačkih radnika i domaće posluge ¹⁵	Konvencija MOR-a br. 24
Konvencija br. 17 o naknadi koja se isplaćuje radnicima za slučaj nesreće na radu ¹⁶	Konvencija MOR-a br. 17
Evropska socijalna povelja	--
OBLAST: OBLIGACIONI ODNOSI	
Zakon o obligacionim odnosima („Službeni list SFRJ“, br. 29/78, 39/85 i 45/89, „Službeni list RBiH“, br. 2/92, 13/93 i 13/94 i „Službene novine FBiH“, br. 29/03 i 42/11) ¹⁷	Zakon o obligacionim odnosima
OBLAST: SANITARNI NADZOR	
Zakon o zaštiti stanovništva od zaraznih bolesti („Službene novine FBiH“, br. 29/05) ¹⁸	Zakon o zaštiti stanovništva od zaraznih bolesti
OBLAST: ZDRAVSTVENA ZAŠTITA	
Zakon o zdravstvenoj zaštiti („Službene novine FBiH“, br. 46/10 i 75/13) ¹⁹	Zakon o zdravstvenoj zaštiti
OBLAST: ZAŠTITA LIČNIH PODATAKA	
Zakon o zaštiti ličnih podataka („Službeni glasnik Bosne i Hercegovine“, br. 49/06, 76/11 i 89/11 - ispr.) ²⁰	Zakon o zaštiti ličnih podataka

12 Tekst pravilnika dostupan je na web-stranici Vlade KS: <https://propisi.ks.gov.ba/content/pravilnik-o-sadr%C5%BEaju-i-na%C4%8Dinu-vo%C4%91enja-evidencija-o-radnicima-i-drugim-licima-anga%C5%BEovanim-na>

13 Tekst konvencije dostupan je na web-stranici Udruženja poslodavaca Federacije BiH: <http://www.upfbih.ba/konvencije-mor-a>

14 Ibid.

15 Ibid.

16 Ibid.

17 Tekst zakona dostupan je na web-stranici Paragraf.ba: <https://www.paragraf.ba/propisi/fbih/zakon-o-obligacionim-odnosima.html>

18 Tekst zakona dostupan je na web-stranici Federalnog ministarstva zdravstva; Zakoni i strategije/ Zakoni/ Zakon o zaštiti stanovništva od zaraznih bolesti: <https://fmoh.gov.ba/zakoni/9/zakon-o-zastiti-stanovnistva-od-zaraznih-bolesti>

19 Tekst zakona dostupan je na web-stranici Federalnog ministarstva zdravstva; Zakoni i strategije/ Zakoni/ Zakon o zdravstvenoj zaštiti: <https://fmoh.gov.ba/zakoni/3/zakon-o-zdravstvenoj-zastiti>

20 Tekst zakona dostupan je na web-stranici Paragraf.ba: <https://www.paragraf.ba/propisi/bih/zakon-o-zastiti-licnih-podataka.html>

Pri sačinjavanju Analize uzeta su u obzir sljedeća službena mišljenja nadležnih organa:

- 1) Službeno mišljenje Federalnog ministarstva rada i socijalne politike, br. 04/-35/25-673/18 M.T. od 16.03.2018. godine (*Prilog 1 uz Analizu*);
- 2) Službeno mišljenje Federalnog ministarstva rada i socijalne politike, br. 03-34/11-674/18 IK od 02.04.2018. godine (*Prilog 2 uz Analizu*);
- 3) Službeno mišljenje Federalnog ministarstva zdravstva, br. 07-37-2986/18 od 14.05.2018. godine (*Prilog 3 uz Analizu*);
- 4) Službeno mišljenje Federalnog ministarstva finansija, br. 04-14-1-6007/18 E.J. od 28.09.2018. godine (*Prilog 4 uz Analizu*);
- 5) Službeno mišljenje Inspektorata rada, zaštite na radu i socijalne zaštite Kantonalne uprave za inspekcijske poslove Kantona Sarajevo, br. UP – 1-14-09-30-00160/20-09/18-002 od 21.01.2020. godine (*Prilog 5 uz Analizu*);
- 6) Službeno mišljenje Federalnog ministarstva rada i socijalne politike, br. 03-30/11-41/20 AG od 29.01.2020. godine (*Prilog 6 uz Analizu*);
- 7) Službeno mišljenje Federalnog ministarstva finansija, br. 05-02-4-4139/20 od 17.06.2020. godine (*Prilog 7 uz Analizu*);
- 8) Službeno mišljenje Federalnog ministarstva zdravstva, br. 02-33-/3312/20 od 16.06.2020. godine (*Prilog 8 uz Analizu*);
- 9) Službeno mišljenje Porezne uprave Federacije Bosne i Hercegovine, br. 13/08-02-3-836-1/20 – Dž. D od 30.06.2020. godine (*Prilog 9 uz Analizu*);
- 10) Službeno mišljenje Porezne uprave Federacije Bosne i Hercegovine, br. 13/08-02-3-2012-1/21 Dž. D. od 31.01.2022. godine (*Prilog 10 uz Analizu*);
- 11) Službeno mišljenje Federalnog ministarstva rada i socijalne politike, br. 04-31/16-3570/21 M.T. od 19.01.2022. godine (*Prilog 11 uz Analizu*);
- 12) Službeno mišljenje Federalnog ministarstva rada i socijalne politike, br. 03-30/11-36/22 AG od 19.01.2022. godine (*Prilog 12 uz Analizu*);
- 13) Službeno mišljenje Federalne uprave za inspekcijske poslove br. 08-3311-06410/21 od 14.01.2022. godine (*Prilog 13 uz Analizu*);
- 14) Službeno mišljenje Federalnog ministarstva finansija br. 04-2-4-1198/22 od 16.02.2022. godine (*Prilog 14 uz Analizu*);
- 15) Službeno mišljenje Federalnog ministarstva finansija br. 05-02-4-9064/22 od 15.03.2023. godine (*Prilog 15 uz Analizu*);
- 16) Službeno mišljenje Federalnog ministarstva rada i socijalne politike br. 04-31/20-2020/23 M.T. od 19.6.2023 (*Prilog 16 uz Analizu*).

III

STATUS UČENIKA TOKOM IZVOĐENJA PRAKTIČNE NASTAVE KOD POSLOVNOG SUBJEKTA I FERIJALNE PRAKSE

Brojne obaveze koje su federalnim propisima iz oblasti zdravstvenog, penzijskog i invalidskog osiguranja, zaštite na radu, zaštite stanovništva od zaraznih bolesti i iz drugih oblasti propisane za škole, ministarstva ili poslovne subjekte u odnosu prema učenicima koji izvode praktičnu nastavu, te činjenica da učenik tokom praktične nastave faktički učestvuje određenim dijelom u procesu rada kod poslovnog subjekta, stvorile su u praksi nedoumice u pogledu statusa učenika tokom izvođenja praktične nastave kod poslovnog subjekta, te proizvele pogrešan zaključak da se status učenika tokom praktične nastave izjednačava sa statusom radnika ili drugog lica angažovanog za druge oblike rada za poslodavca.

S ciljem otklanjanja gore navedenih nedoumica analizirani su relevantni radnopravni propisi.

U smislu Zakona o radu, poslodavac je fizičko ili pravno lice koje radniku daje posao na osnovu ugovora o radu, odnosno radnik je fizičko lice koje je zaposleno na osnovu ugovora o radu, te je na taj način isključena bilo kakva druga osnova za zasnivanje radnog odnosa ili vrsta radnog odnosa.²¹ Nadalje, Zakon o radu predviđa da se rad za poslodavca može obavljati i na osnovu zaključenog ugovora o obavljanju privremenih i povremenih poslova, te po osnovu zaključenog ugovora s pripravnikom, odnosno ugovora o stručnom osposobljavanju bez zasnivanja radnog odnosa.²² Međutim, praktična nastava kod poslovnog subjekta ne može se smatrati jednim od naprijed navedenih oblika rada kod poslodavca. Imajući u vidu gore navedeno, poslovni subjekti kod kojih se izvodi praktična nastava nemaju prema učenicima obaveze predviđene Zakonom o radu.

Napominjemo da su analizirani i kantonalni zakoni o radu (Zakon o radu Kantona 10, Zakon o radu KS, Zakon o radu ZDK i Zakon o radu ZHK). Međutim, uočeno je da su ovi zakoni (isključujući Zakon o radu Kantona 10) doneseni prije federalnog zakona na osnovu nadležnosti koja je data kantonima odredbama prvog Zakona o radu („Službene novine FBiH“, br. 43/99 i 32/00), te da nisu harmonizirani s federalnim, u skladu s obavezom predviđenom odredbama člana 181 Zakona o radu FBiH. Ostaje otvoreno pravno pitanje koji je status navedena tri zakona o radu, s obzirom na to da sam Zakon o radu FBiH nije predvidio da prestaje njihova primjena u slučaju da ne budu usklađeni s federalnim zakonom.

Pitanje praktične nastave kod poslovnog subjekta nije predmet regulisanja radnog zakonodavstva i ne može se razmatrati u takvom kontekstu, što je i potvrđeno službenim mišljenjem Federalnog ministarstva rada i socijalne politike br. 03-34/11-674/18 LK od 2. aprila 2018. godine²³. Mišljenje se nije odnosilo na ferijalnu praksu, ali je opravdano smatrati da bi stav tog ministarstva u pogledu ferijalne prakse bio jednak. Svakako stoji preporuka da se pribavi mišljenje nadležnog organa radi izvođenja konačnog zaključka.

Učenik koji obavlja praktičnu nastavu kod poslovnog subjekta ne smatra se radnikom niti licem angažovanim za bilo koji oblik rad kod poslodavca.

²¹ Članovi 5 i 6 Zakona o radu

²² Radi dodatnog pojašnjenja, ugovor o stručnom osposobljavanju bez zasnivanja radnog odnosa zaključuje se isključivo s licem koje je završilo školovanje za određeno zanimanje ako je stručni ispit ili radno iskustvo utvrđeno zakonom ili pravilnikom o radu uvjet za obavljanje poslova tog zanimanja.

²³ Vidjeti Prilog 2 uz Analizu.

IV

INSPEKCIJSKI NADZOR NAD POSLOVNIM SUBJEKTOM KOD KOJEG UČENICI IZVODE PRAKTIČNU NASTAVU I FERIJALNU PRAKSU

Kako tokom praktične nastave i ferijalne prakse učenici faktički učestvuju u određenom dijelu procesa rada kod poslovnog subjekta, u praksi se pojavilo pitanje inspekcijskog nadzora nad izvođenjem praktične nastave kod poslovnog subjekta i ferijalne prakse, te pitanje (ne)postojanja nadležnosti inspektorata rada i zaštite na radu kantonalnih uprava za inspekcijske poslove za vršenje nadzora nad poslovnim subjektom kod kojeg se izvodi ovaj vid nastave, odnosno prakse, a imajući u vidu da se radi o odnosima koji nisu regulisani radnopravnim propisima nad čijom primjenom nadzor vrše gore spomenuti organi.

S tim u vezi obratili smo se službenim upitom organu uprave nadležnom za poslove inspekcije – Federalnoj upravi za inspekcijske poslove, Inspektoratu rada, zaštite na radu i socijalne zaštite Kantonalne uprave za inspekcijske poslove KS, ali i Federalnom ministarstvu rada i socijalne politike.

Inspektorat rada, zaštite na radu i socijalne zaštite Kantonalne uprave za inspekcijske poslove KS izdao je mišljenje²⁴ u kojem navodi da nadzor nad procesom rada poslovnih subjekata, koji uključuje provjeru postojanja i zakonitosti pravne osnove za prisustvo bilo kojeg lica u procesu rada (uključujući i učenika koji obavlja praktičnu nastavu), spada u nadležnost tog organa.

Shodno gore navedenom mišljenju, ovaj bi inspektorat prisustvo učenika u procesu rada kod poslovnih subjekata smatrao zakonitim ako su ispunjeni sljedeći uvjeti:

- a) učenici učestvuju u procesu rada kod poslovnog subjekta u okvirima praktične nastave;
- b) takva nastava odvija se u okviru programa ili projekta koji se provodi uz saglasnost nadležnog ministarstva obrazovanja;
- c) inspektorima se neposredno predoče dokazi (dokumentacija) iz kojih proizlazi da se takva nastava može izvoditi u svakom konkretnom slučaju;
- d) postoje dokazi da su osobe koje učestvuju u procesu rada kod poslovnog subjekta u trenutku vršenja inspekcijskog nadzora učenici obrazovne ustanove koja je uključena u obrazovni program (*molimo pogledati tačku b*).

U vezi s gore navedenim stoji pretpostavka da je ovakav stav jednak stavovima i ostalih nadležnih kantonalnih inspekcija, ali i preporuka autorice da se pribave mišljenja i ostalih kantonalnih inspekcija, u slučaju potrebe za dodatnim pojašnjenjem i potvrdom u pogledu načina postupanja tih inspekcija u vezi s predmetnim pitanjem.

Federalno ministarstvo rada i socijalne politike potvrdilo je službenim mišljenjem br. 03-30/11-36/22 AG od 19.1.2022. godine²⁵ da su kantonalne uprave za inspekcijske poslove (inspektor zaštite na radu odnosno inspektor rada) nadležne da vrše inspekcijski nadzor nad primjenom Zakona o zaštiti na radu, te propisa donesenih na osnovu toga zakona i u kontekstu sprovođenja mjera zaštite sigurnosti i zdravlja na radu učenika tokom praktične nastave. Dodatno, Federalna uprava za inspekcijske poslove potvrdila je u dopisu br. 08-3311-06410/21 od 14.1.2022. godine da poslovni subjekt koji organizuje izvođenje praktične nastave podliježe inspekcijskom nadzoru u pogledu provođenja mjera zdravstvenog nadzora u skladu s propisima iz oblasti zaštite stanovništva od zaraznih bolesti.²⁶

Dodatno, kada je u pitanju nadzor nad primjenom propisa iz oblasti zaštite stanovništva od zaraznih bolesti (sanitarni nadzor i druge mjere zdravstvenog nadzora), nadležne su kantonalne uprave za inspekcijske poslove (inspektori za sanitarne poslove).

²⁴ Vidjeti Prilog 5 uz Analizu.

²⁵ Vidjeti Prilog 12 uz Analizu.

²⁶ Vidjeti Prilog 13 uz Analizu.

Na osnovu mišljenja nadležnih inspekcijskih organa poslovni subjekt koji organizuje izvođenje praktične nastave u svojim prostorijama podliježe inspekcijskom nadzoru u pogledu provođenja mjera zaštite sigurnosti i zdravlja učenika tokom praktične nastave, te provođenja mjera zdravstvenog nadzora u skladu s propisima iz oblasti zaštite na radu i zaštite stanovništva od zaraznih bolesti. Iako se izdata mišljenja nisu referisala na ferijalnu praksu, opravdano bi bilo zaključiti da je jednako postupanje organa inspekcije i u pogledu ovog vida prakse. Međutim, preporuka je autorice da se i u pogledu tog pitanja pribavi službeno mišljenje nadležnih organa kako bi se mogao izvesti cjelovit zaključak.

V

(NE)MOGUĆNOST ZASNIVANJA RADNOG ODNOSA S UČENIKOM

Kako su zabilježeni slučajevi izražavanja interesa poslovnih subjekata za zaposlenjem učenika koji su pokazali izvanredne rezultate tokom izvođenja praktične nastave i ferijalne prakse, identifikovano je pitanje mogućnosti zasnivanja radnog odnosa s učenikom tokom trajanja srednjoškolskog obrazovanja.

Uvjeti za zasnivanje radnog odnosa s maloljetnikom propisani su Zakonom o radu. Dodatno, određeni međunarodni standardi regulišu pitanje najniže dobi za zaposlenje. Radi se o Konvenciji MOR-a br. 138 i Evropskoj socijalnoj povelji, čija je rješenja ratifikacijom preuzela Bosna i Hercegovina.

Shodno odredbama člana 20 Zakona o radu, s licem mlađim od 15 godina života ne može se zaključiti ugovor o radu niti se ona može zaposliti na bilo koju vrstu poslova. Nadalje, lice između 15 i 18 godina života može zaključiti ugovor o radu, odnosno zaposliti se uz ispunjenje sljedećih uvjeta:

- ako pribavi saglasnost zakonskog zastupnika;
- ako od ovlaštenog ljekara ili nadležne zdravstvene ustanove pribavi ljekarsko uvjerenje kojim dokazuje da ima opću zdravstvenu sposobnost za rad.

Konvencija MOR-a br. 138 dodatno predviđa da najniža dob za zasnivanje radnog odnosa, odnosno za rad, ne može biti ispod dobi za završetak obaveznog školovanja, ali u svakom slučaju ne smije biti ispod 15 godina života. Nadalje, propisuje da se nacionalnim zakonima ili drugim propisima može dopustiti zapošljavanje ili rad osoba koje imaju najmanje 15 godina starosti, ali još nisu završile svoje obavezno školovanje, ako su ispunjeni sljedeći uvjeti:

- izvjesno je da rad neće biti štetan za njihovo zdravlje ili razvoj i
- rad nije takav da šteti njihovom pohađanju škole, učestvovanju u programima profesionalne orijentacije ili obrazovanja odobrenim od nadležne vlasti ili njihovim sposobnostima da imaju korist od nastave koju pohađaju.²⁷

U naprijed navedenim slučajevima, shodno odredbama člana 7, stav 3 Konvencije, nadležna vlast mora utvrditi djelatnosti u kojima se zapošljavanje i rad mogu dopustiti, te mora propisati broj sati i uvjete za obavljanje takvog zaposlenja i rada. U trenutku sačinjavanja ove analize prema javno dostupnim informacijama takvi propisi nisu doneseni u FBiH.

U većini kantona u FBiH dobna granica za zasnivanje radnog odnosa (15 godina) poklapa se sa završetkom obaveznog obrazovanja. To nije slučaj s Kantonom Sarajevo, Bosansko-podrinjskim kantonom Goražde i Unsko-sanskim kantonom, gdje je srednjoškolsko obrazovanje obavezno u trajanju od dvije godine.

Dakle, iako je Zakon o radu predvidio minimalnu dob od 15 godina života za zasnivanje radnog odnosa, osnovano je tumačiti da je u gore navedenim kantonima, a primjenom obavezujućih međunarodnih standarda, potrebno podići dobnu granicu za zapošljavanje tako da bude usklađena sa završetkom obaveznog (srednjoškolskog) obrazovanja.

Kada je u pitanju mogućnost zasnivanja radnog odnosa, odnosno rada lica starosti ispod 18 godina, potrebno je uzeti u obzir i odredbe Evropske socijalne povelje.

Naime, s ciljem osiguranja djelotvornog korištenja prava djece i mladih na zaštitu, Evropska socijalna povelja obavezala je zemlje potpisnice, među kojima je i Bosna i Hercegovina, na preuzimanje, *inter alia*, obaveze da predvide kako će radno vrijeme osoba starosti ispod 18 godina biti ograničeno u skladu s potrebama njihovog razvoja, a posebno njihovim potrebama

²⁷ Član 7 Konvencije MOR-a br. 138

za stručnim obrazovanjem. S tim u vezi, pored gore navedenih zakonskih uvjeta, prilikom zapošljavanja učenika kao maloljetnog lica, potrebno je voditi računa da se njegov razvoj odvija nesmetano, te da se zadovolje njegove obrazovne potrebe.

Analizom gore navedenih propisa utvrđeno je da postoji mogućnost zasnivanja radnog odnosa s učenikom uz ispunjenje sljedećih uvjeta:

- da se radi o učeniku koji je navršio 15 godina starosti i koji ne pohađa obavezno obrazovanje (obavezno obrazovanje je osnovno, osim u Bosansko-podrinjskom kantonu Goražde, Kantonu Sarajevo i Unsko-sanskom kantonu, gdje su dvije godine srednjoškolskog obrazovanja obavezne);
- da postoji saglasnost zakonskog zastupnika učenika;
- da je ovlaštenu ljekar ili nadležna zdravstvena ustanova izdala ljekarsko uvjerenje kojim dokazuje da učenik ima opću zdravstvenu sposobnost za rad;
- da se radno vrijeme učenika ograniči u skladu s potrebama njegovog razvoja, a posebno potrebama za stručnim obrazovanjem.

Dodatno, potrebno je razmotriti eventualne smetnje za zapošljavanje učenika koje bi iz statusa i obaveza učenika mogle proizlaziti iz kantonalnih propisa iz oblasti obrazovanja.

Ukoliko učenik s navršenih 15 godina i dalje pohađa obavezno obrazovanje, njegovo zapošljavanje bit će dopušteno u sljedećim uvjetima:

- izvjesno je da rad neće biti štetan za njegovo zdravlje ili razvoj;
- rad nije takav da šteti njegovom pohađanju škole, učestvovanju u programima profesionalne orijentacije ili obrazovanja odobrenim od nadležne vlasti ili njegovim sposobnostima da ima korist od nastave koju pohađa;
- djelatnosti u kojima se zapošljavanje i rad mogu dopustiti i broj sati i uvjeti za obavljanje takvog zaposlenja i rada utvrđene su i propisane od nadležnih vlasti, u skladu s Konvencijom MOR-a br. 138;
- ispunjeni su uvjeti predviđeni Zakonom o radu (ako postoji saglasnost zakonskog zastupnika i ako ovlaštenu ljekar ili nadležna zdravstvena ustanova izda ljekarsko uvjerenje kojim se dokazuje da učenik ima opću zdravstvenu sposobnost za rad).

Svakako napominjemo da se status učenika jasno razlikuje od statusa radnika. Ako bi učenik kod istog poslovnog subjekta izvodio praktičnu nastavu kao dio svog formalnog srednjoškolskog obrazovanja, ali i obavljao bilo koji od oblika rada predviđen Zakonom o radu na osnovu posebnog ugovora pod uvjetom da su ispunjeni naprijed navedeni uvjeti, bilo bi potrebno uzeti u obzir sve osobenosti takvih odnosa i primijeniti odredbe obrazovnih i radnopravnih propisa u regulisanju prava i obaveza koja proizlaze iz ovih statusa.

VI

NAJNIŽA DOB ZA OBAVLJANJE PRAKTIČNE NASTAVE I FERIJALNE PRAKSE KOD POSLOVNOG SUBJEKTA

Kako je federalni zakonodavac propisao zakonsku zabranu rada osoba mlađih od 15 godina, javilo se pitanje treba li se ovo starosno ograničenje primijeniti i na slučajeve izvođenja praktične nastave i ferijalne prakse kod poslovnog subjekta s obzirom na to da učenici faktički učestvuju u procesu rada.

Prije analize relevantnih radnopravnih propisa smatramo relevantnim napomenuti na ovom mjestu da kantonalni propisi iz oblasti srednjeg obrazovanja i odgoja ne regulišu pitanje najniže dobi za obavljanje praktične nastave i ferijalne prakse kod poslovnog subjekta.

Mišljenja smo da se zakonska zabrana rada osoba mlađih od 15 godina odnosi isključivo na rad u radnom odnosu, odnosno na oblike zapošljavanja predviđene Zakonom o radu, koji ne uključuju praktičnu nastavu i ferijalnu praksu kod poslovnog subjekta. Ovakav zaključak dodatno je potkrijepljen i odredbama Konvencije MOR-a br. 138, kojima je izričito propisano da se Konvencija (*a samim tim i odredbe koje se odnose na najnižu dob za zapošljavanje*) ne primjenjuje na rad koji obavljaju djeca i mlade osobe u školama općeg, stručnog ili tehničkog obrazovanja ili u drugim ustanovama za izobrazbu, niti na rad koji obavljaju osobe s najmanje 14 godina starosti u poduzećima, ako se takav rad obavlja u skladu s uvjetima propisanim od nadležne vlasti nakon savjetovanja s organizacijama zainteresovanih poslodavaca i radnika, gdje one postoje, a sastavni je dio:

- kursa obrazovanja, odnosno izobrazbe za koju je škola ili ustanova za izobrazbu primarno odgovorna;
- programa izobrazbe koji se uglavnom ili u cijelosti odvija u poduzeću, a koji je odobrila nadležna vlast; ili
- programa upućivanja ili orijentacije koji ima za cilj olakšati izbor zanimanja ili vrste stručnog osposobljavanja.²⁸

²⁸ Odredbama člana 6 Konvencije MOR-a br. 138. propisano je sljedeće:

“This Convention does not apply to work done by children and young persons in schools for general, vocational or technical education or in other training institutions, or to work done by persons at least 14 years of age in undertakings, where such work is carried out in accordance with conditions prescribed by the competent authority, after consultation with the organisations of employers and workers concerned, where such exist, and is an integral part of:

(a) a course of education or training for which a school or training institution is primarily responsible;

(b) a programme of training mainly or entirely in an undertaking, which programme has been approved by the competent authority; or

(c) a programme of guidance or orientation designed to facilitate the choice of an occupation or of a line of training.”

**VII DODATNI DOPRINOSI
ZA OBAVEZNO
OSIGURANJE UČENIKA
KOJI SE VEZUJU ZA
OKOLNOST OBAVLJANJA
PRAKTIČNE
NASTAVE, ODNOSNO
STRUČNE PRAKSE
KOD POSLODAVCA/
PRAKTIČNOG RADA U
VEZI S NASTAVOM**

S hodno primjenjivim propisima doprinosi za obavezno osiguranje učenika koji se vezuju za Sokolnost obavljanja praktične nastave odnosno stručne prakse kod poslodavca²⁹ odnosno praktičnog rada u vezi s nastavom učenika uključuju:

- doprinos za osiguranje za slučajeve invalidnosti i smrti usljed povrede na radu i profesionalne bolesti tokom obavljanja „praktične nastave, odnosno stručne prakse kod poslodavca“ i
- doprinos za obavezno zdravstveno osiguranje za učenike koji vrše „praktičan rad u vezi s nastavom“.

U daljem tekstu Analize slijedi pojašnjenje zakonskih i podzakonskih rješenja po pitanju obaveze plaćanja doprinosa za obavezno osiguranje učenika.

A. Doprinos za osiguranje za slučajeve invalidnosti i smrti usljed povrede na radu i profesionalne bolesti (u daljem tekstu: doprinos za PIO)

a) Prava učenika iz PIO

Zakon o penzijskom i invalidskom osiguranju predviđa da učenik ima pravo na osiguranje u slučaju invalidnosti i smrti usljed povrede na radu i profesionalne bolesti tokom obavljanja praktične nastave, odnosno stručne prakse kod poslodavca³⁰, te svrstava učenika pod kategoriju *lica osiguranih u određenim okolnostima*.

Ovaj zakon eksplicitno propisuje i krug lica koja ne ostvaruju prava na osnovu povrede na radu ili profesionalne bolesti u vezi s poslovima za koje ostvaruju ugovorenu naknadu, ali među njima ne navodi učenike koji obavljaju praktičnu nastavu, odnosno stručnu praksu kod poslodavca,³¹ u vezi s čim zaključujemo da nisu isključeni iz ostvarivanja prava na osnovu povrede na radu ili profesionalne bolesti, odnosno da im se obezbjeđuju prava na osnovu povrede na radu ili profesionalne bolesti u slučaju nastupanja tih osiguranih slučajeva.

Druge odredbe ovog propisa ne upućuju jasno na to koja bi prava učenici na praktičnoj nastavi odnosno stručnoj praksi kod poslodavca zapravo mogli ostvariti, s obzirom na to da se prava koja se ostvaruju u tim osiguranim slučajevima gotovo isključivo vežu za druge statuse osiguranika, prije svega za lica koja su u radnom odnosu.

Na ovom mjestu napominjemo da je Federalno ministarstvo rada i socijalne politike izdalo službeno mišljenje br. 04-31/16-3570/21 M.T. od 19.1.2022. godine³², kojim je utvrdilo da učenici za vrijeme praktične nastave mogu ostvarivati sva prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja koja im pripadaju u slučaju invalidnosti i smrti, uz ispunjavanje svih uvjeta propisanih Zakonom o penzijskom i invalidskom osiguranju.

Uzevši u obzir prirodu prava zagwarantovanih Zakonom o penzijskom i invalidskom osiguranju i uvjete koji se moraju ispuniti da bi određena osoba postala njihov titular, tumačenje stručnjaka iz oblasti PIO³³ je da učenik na praktičnoj nastavi (*neovisno o mjestu izvođenja praktične nastave*), pod uvjetom da je uredno prijavljen na osiguranje i da su doprinosi uredno plaćeni, ima sljedeća prava iz PIO: pravo na invalidsku penziju i pravo na novčanu naknadu zbog fizičke onesposobljenosti. Iako je vjerovatnoća da će učenik-osiguranik imati dijete u periodu u kojem traju određene okolnosti i tokom kojeg je osiguran u slučaju invalidnosti i

²⁹ Zakon o penzijskom i invalidskom osiguranju koristi termine „praktična nastava, odnosno stručna praksa kod poslodavca“. Otvorena pitanja u vezi s razumijevanjem navedene terminologije bit će obrazložena u nastavku teksta Analize.

³⁰ Član 17, tačka c) Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju

³¹ Član 87 u vezi s članom 12, tačke c), d) i e) Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju

³² Vidjeti prilog 12 uz Analizu.

³³ G. Selver Kargić, stručnjak iz oblasti penzijskog i invalidskog osiguranja s iskustvom rada u Kantonalnoj administrativnoj službi FZ PIO/MIO za Zeničko-dobojski kanton – Zenica bio je angažovan od Privredne komore Zeničko-dobojskog kantona za potrebe izrade analize i savjetovanja Medusektorske radne grupe za unapređenje srednjeg stručnog obrazovanja i obrazovanja odraslih u skladu s potrebama tržišta rada Zeničko-dobojskog kantona u vezi s identifikovanim pitanjima.

smrti usljed povrede na radu i profesionalne bolesti mala, ipak smo dužni spomenuti i pravo djeteta učenika na porodičnu penziju koja se veže za pravo na invalidsku penziju čiji bi titular bio učenik.

Zakon o penzijskom i invalidskom osiguranju ne sadrži definiciju pojmova „praktična nastava“ niti „stručna praksa kod poslodavca“. Skrećemo pažnju na to da bi postojanje definicija navedenih pojmova dalo osnov za cjelovit zaključak o krugu adresata ovog zakona.

Međutim, uzevši u obzir potrebu za hitnim djelovanjem u pravcu provođenja zakonskih odredbi, te činjenicu da stvarni rizik od nastanka povreda odnosno invalidnosti ili smrti koje su uzrokovane povredama postoji jednako kod praktične nastave u školi i izvan nje, Međukantonalna fokus grupa za unapređenje srednjeg stručnog obrazovanja³⁴ na trećem tematskom sastanku utvrdila je zaključak da će se za potrebe početka implementacije zakonskih obaveza pojam „praktična nastava“ tumačiti u širem smislu kao svaki rad koji se obavlja u okviru predmeta praktične nastave, ali i rad u laboratorijima – u kom smislu će svakako kod opredjeljenja ovog pojma krajnja odluka biti na ministarstvima obrazovanja u svakom od kantona, do donošenja autentičnog tumačenja relevantnih odredbi Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju. Dodatno, na sastancima ove grupe određeni su članovi iznijeli mišljenja da se pod pojmom „stručna praksa kod poslodavca“ korištenim u Zakonom o penzijskom i invalidskom osiguranju može posmatrati izvođenje ferijalne prakse, a sve u cilju da se do donošenja autentičnog tumačenja Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju ovaj vid prakse koji faktički predstavlja praktičan rad učenika i nosi sa sobom jednake rizike za nastanak osiguranih slučajeva, kao i tokom praktične nastave, neopravdano ne bi izostavio, a učenici ne bi doveli u nepovoljan položaj.

Napominjemo da je naprijed navedena grupa gornje stavove utvrdila kao prijelazno rješenje do trenutka donošenja obavezujućeg tumačenja navedenih pojmova ili drugačije odluke nadležnih ministarstva obrazovanja.

Naglašavamo da obavezujuće tumačenje pojmova korištenih u propisima iz oblasti penzijskog i invalidskog osiguranja mogu dati isključivo donosioci propisa u za to predviđenom postupku te da naprijed izneseni zaključci nisu obavezujući, već imaju prirodu smjernica, kao i da će krajnja odluka u pogledu obima primjene naprijed navedenih odredbi Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju biti na ministarstvima obrazovanja u svakom od kantona do trenutka donošenja autentičnog tumačenja od nadležnog organa.

Dakle, preporuka je autorice da se podnese inicijativa za donošenje autentičnog tumačenja odredbi Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju u cilju određivanja kruga adresata i prava učenika iz PIO.

Međutim, uzevši u obzir stav stručnjaka i naprijed navedeno mišljenje Federalnog ministarstava rada i socijalne politike o pravima učenika iz PIO, ispod je navedeno pojašnjenje svakog od prava za koje struka smatra da pripada učenicima. Napominjemo da je isključivo Parlament FBiH ovlašten dati autentično tumačenje Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju, te da mišljenja organa uprave koji su predlagači zakona u pravcu tumačenja propisa imaju karakter smjernica.

Pravo na porodičnu penziju

Pravo na porodičnu penziju ima dijete umrlog osiguranika koji je na dan smrti ispunjavao uvjete za invalidsku penziju i dijete umrlog korisnika invalidske penzije.

³⁴ Međukantonalna fokus-grupa za unapređenje srednjeg stručnog obrazovanja je tijelo koje je osnovano na inicijativu Privredne komore Zeničko-dobojskog kantona na osnovu službene nominacije članova od matičnih organa/ustanova/organizacija. Čine ga predstavnici ministarstava obrazovanja određenih kantona, predstavnici privrednih komora određenih kantona, predstavnik Porezne uprave FBiH, predstavnik Federalnog ministarstva obrazovanja, predstavnici zavoda zdravstvenog osiguranja određenih kantona, te predstavnik Federalnog ministarstva rada i socijalne politike.

U slučaju nastupanja smrti osiguranika koji je ispunjavao uvjete za invalidsku penziju ili je ostvarivao pravo na invalidsku penziju, njegovo dijete ima pravo na porodičnu penziju do navršenih 15 godina života. Poslije navršenih 15 godina života dijete ima pravo na porodičnu penziju do završetka redovnog školovanja, ali najkasnije do navršenih 26 godina života. Dijete kod koga nastupi nesposobnost za samostalan život i rad prije 15. godine života ima pravo na porodičnu penziju dok ta nesposobnost traje. Dijete kod koga nesposobnost za privređivanje nastupi poslije 15. godine života, a prije smrti osiguranika, odnosno korisnika penzije ima pravo na porodičnu penziju ako ga je osiguranik, odnosno korisnik penzije izdržavao do svoje smrti. Dijete kod koga u toku korištenja prava na porodičnu penziju nastupi nesposobnost za samostalan život i rad ili nesposobnost za privređivanje zadržava pravo na penziju dok ta nesposobnost traje.³⁵

Pravo na novčanu naknadu zbog fizičke onesposobljenosti

Fizička onesposobljenost postoji kada je osiguranik pretrpio gubitak, ozbiljnu povredu ili značajnu onesposobljenost organa ili dijelova tijela, što pogoršava prirodnu aktivnost organizma i zahtijeva veći napor za zadovoljavanje životnih potreba, bez obzira na to da li je na taj način prouzrokovana invalidnost ili ne.³⁶ Pravo na novčanu naknadu zbog fizičke onesposobljenosti stječe osiguranik čija je fizička onesposobljenost u iznosu od najmanje 30% nastala kao rezultat povrede na radu ili bolesti uzrokovane radom.³⁷ Vrste fizičke onesposobljenosti na osnovu kojih se stječe pravo na novčanu naknadu kao i procenat takve onesposobljenosti utvrđuju se zakonom.³⁸ Osnov za novčanu naknadu za fizičku onesposobljenost je najniži iznos penzije utvrđen u skladu sa Zakonom o penzijskom i invalidskom osiguranju.³⁹

Novčana naknada za fizičku onesposobljenost utvrđuje se prema procentu fizičke onesposobljenosti i izražava se u odgovarajućem procentu od osnova, a u skladu s članom 67, stav 5 Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju.

Osiguranik ima pravo na novčanu naknadu od trenutka nastupanja fizičke onesposobljenosti ukoliko je zahtjev za naknadu podnesen u roku od tri mjeseca od dana nastupanja fizičke onesposobljenosti. Ako je zahtjev podnesen nakon isteka predviđenog perioda, osiguranik ima pravo na novčanu naknadu od prvog dana u mjesecu nakon podnošenja zahtjeva i za tri mjeseca unazad.⁴⁰ Ako je osiguranik za isti slučaj fizičke onesposobljenosti stekao pravo na novčanu naknadu i na osnovu Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju i na osnovu drugih propisa, u tom slučaju može po vlastitom izboru koristiti bilo koji od ova dva osnova za naknadu.⁴¹

Pravo na invalidsku penziju

Ukoliko se analogno primijene odredbe člana 58, stav 1, tačka a) Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju, učenik kao osiguranik kod koga je utvrđena I. kategorija invalidnosti⁴² stječe pravo na invalidsku penziju ako je invalidnost prouzrokovana povredom na radu ili profesionalnom bolešću, bez obzira na dužinu penzijskog staža, kako navodi stručnjak iz oblasti PIO.⁴³

³⁵ Član 73 Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju

³⁶ Član 67, stav 1 Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju

³⁷ Član 67, stav 2 Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju

³⁸ Član 67, stav 3 Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju

³⁹ Član 67, stav 4 Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju

⁴⁰ Član 67, stav 4 Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju

⁴¹ Član 67, stav 4 Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju

⁴² Gubitak radne sposobnosti (I. kategorija invalidnosti) postoji kada se utvrdi da osiguranik u obaveznom osiguranju trajno nije sposoban za rad na radnom mjestu, odnosno poslu koji je obavljao na dan ocjene radne sposobnosti ili koji je obavljao prije prestanka osiguranja, kao ni za drugo radno mjesto, odnosno posao koji odgovara njegovoj stručnoj spremi, odnosno radnoj sposobnosti stečenoj radom niti se prekvalifikacijom ili dokvalifikacijom može osposobiti za druge poslove koji odgovaraju njegovoj stručnoj spremi, odnosno radnoj sposobnosti stečenoj radom.

⁴³ G. Selver Kargić

Međutim, kada su u pitanju ostala prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja (*izuzimajući pravo na invalidsku penziju, pravo na novčanu naknadu zbog fizičke onesposobljenost i pravo na porodičnu penziju koja se veže za pravo na invalidsku penziju čiji bi titular bio učenik*) stav je stručnjaka⁴⁴ da učenici ne mogu konzumirati pravo na starosnu penziju iz razloga što školovanje traje kraće od bilo kojeg trenutno važećeg uvjeta za starosnu penziju – najmanje 15 godina staža osiguranja i prava vezana za II. kategoriju invalidnosti u vezi s promjenom radnog mjesta, jer i nisu osiguranici u radnom odnosu.

b) Visina doprinosa, prijava i način obračuna i uplate doprinosa

Odredbama Odluke o visini doprinosa za penzijsko i invalidsko osiguranje Federacije Bosne i Hercegovine za lica osigurana u određenim okolnostima propisano je da je obveznik obračuna i uplate doprinosa za PIO za učenike odgojno-obrazovna ustanova.⁴⁵ Shodno odredbama ove odluke doprinosi za PIO za učenike plaćaju se u mjesečnom iznosu od 3,00 KM za vrijeme obavljanja „obaveznog praktičnog rada učenika u toku sticanja obrazovanja i odgoja“⁴⁶, odnosno ako te okolnosti traju kraće od mjesec dana, iznos doprinosa utvrđuje se srazmjerno broju dana za koji se plaća doprinos.⁴⁷

Odluka ne sadrži definiciju pojma „obavezan praktičan rad učenika i studenata u toku sticanja obrazovanja i odgoja“. Analogno gore navedenom dijelu teksta koji se odnosi na pojmove korištene u Zakonu o penzijskog i invalidskom osiguranju, stav je određenih članova Međukantonalne fokus-grupe za unapređenje srednjeg stručnog obrazovanja da se pod naprijed navedenim pojmom može posmatrati izvođenje praktične nastave i ferijalne prakse, a sve u cilju da se ovi vidovi nastave odnosno prakse koji faktički predstavljaju praktičan rad učenika i nose jednake rizike za nastanak osiguranih slučajeva, neopravdano ne bi izostavili, a učenici ne bi doveli u nepovoljan položaj.

Napominjemo da je naprijed navedena grupa gornje stavove utvrdila kao prijelazno rješenje do trenutka donošenja obavezujućeg tumačenja navedenih pojmova od nadležnog organa ili drugačije odluke nadležnih ministarstva obrazovanja.

Naglašavamo da obvezujuće tumačenje pojmova korištenih u propisima iz oblasti penzijskog i invalidskog osiguranja mogu dati isključivo donosioci propisa u za to predviđenom postupku, te da naprijed izneseni zaključci nisu obavezujući već imaju prirodu smjernica, kao i da će krajnja odluka u pogledu obima primjene naprijed navedenih odredbi biti na ministarstvima obrazovanja u svakom od kantona.

U vezi s navedenim, stoji preporuka da se zatraži mišljenje Upravnog odbora Federalnog zavoda PIO/MIO, koji je donosilac naprijed navedene odluke.

Napominjemo da je radi stjecanja statusa osiguranika obveznik uplate doprinosa (*škola*) obavezan da u Jedinstveni sistem dostavi prijavu lica koje se nalazi u tim okolnostima.⁴⁸ U vezi s ovom obavezom škola je dužna nadležnom uredu Porezne uprave FBiH podnijeti zahtjev za prijavu osiguranja učenika (JS3120 – “Prijava/Odjava lica osiguranih u određenim okolnostima kao i lica osiguranih po drugim osnovama”) u skladu s odredbama naprijed navedene Odluke i Pravilnika o podnošenju prijava za upis i promjene upisa u Jedinstveni sistem registracije, kontrole i naplate doprinosa.⁴⁹

⁴⁴ G. Selver Kargić

⁴⁵ Član 1, stav 1 Odluke o visini doprinosa za penzijsko i invalidsko osiguranje za lica osigurana u određenim okolnostima.

⁴⁶ Tekst Odluke odnosi se na „praktičan rad učenika u toku sticanja obrazovanja i odgoja“, što dodatno upućuje na zaključak da je obaveza osiguranja za slučajeve nastupanja invalidnosti i smrti usljed povrede na radu i profesionalne bolesti neovisna o mjestu izvođenja praktične nastave. Dakle, pravo na osiguranje imaju kako učenici koji obavljaju praktičnu nastavu kod poslovnog subjekta, tako i oni koji nastavu obavljaju u školskim radionicama.

⁴⁷ Član 1, stav 2 u vezi s članom 2 Odluke o visini doprinosa za penzijsko i invalidsko osiguranje za lica osigurana u određenim okolnostima

⁴⁸ Član 18 Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju

⁴⁹ U Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine broj 105/21 objavljen je Pravilnik o izmjenama i dopunama pravilnika o podnošenju prijava za upis i promjene upisa u Jedinstveni sistem registracije, kontrole i naplate doprinosa, čiji je sastavni dio i novi obrazac JS3120 – “Prijava/Odjava lica osiguranih u određenim okolnostima kao i lica osiguranih po drugim osnovama”.

Obrascu možete pristupiti putem sljedećeg linka: http://www.pufbih.ba/v1/public/upload/obrasci/94423-84bef-js3120_hr_interactive_2_zadnje.pdf⁵⁰

Instrukcije za popunjavanje obrasca dostupne su u Vodiču za prijavu, obračun i uplatu doprinosa za osiguranje učenika na praktičnoj nastavi za slučajeve invalidnosti i smrti usljed povrede na radu i profesionalne bolesti dostupnom na web-stranici Porezne uprave FBiH: [http://pufbih.ba/v1/public/upload/files/Vodic\(3\).pdf](http://pufbih.ba/v1/public/upload/files/Vodic(3).pdf)

Naprijed navedeno potvrđeno je službenim mišljenjem Federalnog ministarstva za rad i socijalnu politiku br. 04/-35/25-673/18 M.T. od 16.3.2018. godine⁵¹, službenim mišljenjem Porezne uprave FBiH br. 13/08-02-3-836-1/20 – Dž. D. od 30.6.2020. godine, službenim mišljenjem Porezne uprave FBiH br. 13/08-02-3-2021-1/21 Dž. D. od 31.1.2022. godine⁵², te službenim mišljenjem Federalnog ministarstva finansija br. 04-02-4-1198/22 od 16.2.2022. godine⁵³.

Prijavu osiguranja u Jedinstveni sistem (JS3120) za lica koja su, u skladu sa zakonom, osigurana u određenim okolnostima (učenici), obveznik uplate doprinosa (škola) podnosi nadležnoj ispostavi Porezne uprave FBiH u roku od sedam dana od dana nastanka osnova za osiguranje osiguranika.⁵⁴ Dodatno, odjavu osiguranja potrebno je dostaviti Poreznoj upravi FBiH u roku od sedam dana od dana prestanka osnova za osiguranje učenika odnosno od dana prestanka praktične nastave. Bitno je napomenuti da se promjene u ličnim podacima osiguranika (učenika) također prijavljuju putem obrasca JS3120.

Dodatno, u 2021. godini je u Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine broj 105/21 objavljen Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o podnošenju prijava za upis i promjene upisa u Jedinstveni sistem registracije, kontrole i naplate doprinosa. Ovaj pravilnik predviđa uvođenje nove kategorije lica tzv. *lica osigurana pod drugim osnovama*, te se u tom kontekstu vrše i određene dopune obrasca JS3120 i predviđa novi obrazac JS3320, što je otvorilo pitanje da li se novi obrazac JS3320 odnosi i na prijavu uplaćenih doprinosa za učenike na praktičnoj nastavi odnosno stručnoj praksi kod poslodavca.

Obrazac je objavljen na web-stranici Porezne uprave FBiH, te mu možete pristupiti i putem sljedećeg linka: <http://www.pufbih.ba/v1/public/upload/obrasci/0ae72-js3320.pdf>

Odredbama člana 26, stav 4 Pravilnika o podnošenju prijava za upis i promjene upisa u Jedinstveni sistem registracije, kontrole i naplate doprinosa predviđeno je da obveznik uplate doprinosa u skladu s posebnim kantonalnim propisom podnosi nadležnoj ispostavi Porezne uprave FBiH mjesečnu prijavu uplaćenih doprinosa za lica osigurana po drugim osnovama obrazac JS3320 istog, a najkasnije narednog dana od dana uplate doprinosa. Jezičkim tumačenjem navedenih odredbi Pravilnika može se zaključiti da se obrazac JS3320 odnosi isključivo na novu kategoriju lica - *lica osigurana po drugim osnovama* odnosno da se ne odnosi na lica osigurana u određenim okolnostima (kojoj kategoriji pripadaju i učenici), kao što je to slučaj s obrascem JS3120.

Međutim, kako su izmjene Pravilnika o podnošenju prijava za upis i promjene upisa u Jedinstveni sistem registracije, kontrole i naplate doprinosa iz 2021. godine u praksi poreskih ureda stvorile nedoumice u pogledu novog obrasca JS3320 i kruga lica na koje se primjenjuje, upućen je zahtjev za izdavanje službenog mišljenja Federalnom ministarstvu finansija. Federalno ministarstvo finansija izdalo je službeno mišljenje br. 04-2-4-1198/22 od 16.2.2022.

⁵⁰ Skrećemo pažnju na to da je prije korištenja obrasca potrebno provjeriti na web-stranici Porezne uprave FBiH je li došlo do određenih izmjena ili dopuna.

⁵¹ Vidjeti Prilog 1 uz Analizu.

⁵² Vidjeti Prilog 9 uz Analizu.

⁵³ Vidjeti Prilog 14 uz Analizu.

⁵⁴ Član 14 Pravilnika o podnošenju prijava za upis i promjene upisa u Jedinstveni sistem registracije, kontrole i naplate doprinosa

godine, kojim je potvrdilo da obrazac prijave uplaćenih doprinosa za učenike kao lica osigurana u određenim okolnostima nije implementiran u Jedinstvenom sistemu, u vezi s čim nismo mogli izvesti zaključak da li se novousvojeni obrazac odnosi na prijavu uplaćenih doprinosa za učenike. Međutim, prema informacijama sadržanim u Vodiču za prijavu, obračun i uplatu doprinosa za osiguranje učenika na praktičnoj nastavi za slučajeve invalidnosti i smrti usljed povrede na radu i profesionalne bolesti i potvrdi Porezne uprave FBiH obrazac JS3320 može se koristiti i u svrhu prijave uplate doprinosa za PIO/zdravstveno osiguranje za učenike tokom praktične nastave, iako to nije izričito navedeno u propisima.⁵⁵

U vezi s uplatom doprinosa za PIO za učenike na praktičnoj nastavi Porezna uprava FBiH izdala je uputstvo za uplatu sadržanu u Vodiču za prijavu, obračun i uplatu doprinosa za osiguranje učenika na praktičnoj nastavi za slučajeve invalidnosti i smrti usljed povrede na radu i profesionalne bolesti (Privredna komora Zeničko-dobojskog kantona, septembar 2022., str. 19, dostupno na web-stranici Porezne uprave [http://pufbih.ba/v1/public/upload/files/Vodic\(3\).pdf](http://pufbih.ba/v1/public/upload/files/Vodic(3).pdf))

VAŽNO!

Napominjemo na ovom mjestu da su gornja uputstva izdata u skladu s propisima koji su bili na snazi do dana objave naprijed spomenutog vodiča, te da je u međuvremenu nekoliko puta izmijenjen i dopunjen Pravilnik o načinu uplate, pripadnosti i raspodjele javnih prihoda u FBiH, koji predviđa novu vrstu prihoda na koju se knjiži predmetni doprinos.

Izmjene i dopune ovog pravilnika objavljene u Službenim novinama FBiH broj 10/23 predviđaju novu vrstu prihoda pod tačkom 6.1.2. pod rednim brojem 15 – Doprinos za mirovinsko i invalidsko osiguranje osoba osiguranih u određenim okolnostima – 712127⁵⁶. Shodno odredbama tačke 6.1.8. Pravilnika o načinu uplate, pripadnosti i raspodjele javnih prihoda u FBiH prihodi iz tačke 6.1.2. rbr. 15 tog pravilnika (napomena autorice: doprinos za penzijsko i invalidsko osiguranje osoba osiguranih u određenim okolnostima) plaćaju se u skladu s članom 17 Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju („Službene novine Federacije BiH“, br. 13/18, 90/21 i 19/22) i uplaćuju se u korist računa javnih prihoda budžeta Federacije jednim nalogom, a u platni nalog unosi se šifra općine prema sjedištu pravnog lica i budžetska organizacija Federalnog zavoda za penzijsko i invalidsko osiguranje 5102001.

Dodatno, dobili smo informacije od gđe. Ifete Fazlić, rukovoditeljice Sektora za registraciju, kontrolu i naplatu doprinosa – pomoćnice direktora Porezne uprave FBiH, da je omogućeno elektronsko podnošenje obrasca JS3220, te da su škole dužne podnositi ovaj obrazac elektronski, ali i u pisanoj formi.

c) Prekršajna odgovornost škola

Odredbama člana 30 Zakona o jedinstvenom sistemu registracije, kontrole i naplate doprinosa propisana je prekršajna odgovornost obveznika uplate doprinosa (*škole u konkretnom slučaju*) za slučaj neispunjavanja zakonom definisanih obaveza. Naime, novčanom kaznom u iznosu od 5.000,00 KM do 100.000,00 KM kaznit će se obveznik uplate doprinosa za prekršaj ako:

- ne podnese prijave osiguranja, objave osiguranja i prijave promjene u toku osiguranja;
- unese netačne podatke u prijave za upis u Jedinstveni sistem;
- podnese prijave osiguranja, objave osiguranja ili prijave promjena u toku osiguranja po isteku propisanog roka.

Za ovaj prekršaj kaznit će se i odgovorno lice u pravnom licu (*direktor škole u konkretnom slučaju*) novčanom kaznom u iznosu od 3.000,00 KM do 20.000,00 KM.

Pored novčane kazne počiniocu ovog prekršaja može se izreći i zabrana vršenja djelatnosti u periodu do šest mjeseci s ciljem sprečavanja budućeg činenja prekršaja.

d) Razlika između kolektivnog osiguranja učenika od posljedica nesretnog slučaja (nezgode) i osiguranja po osnovu Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju

Dodatno, kako je u praksi uočeno da postoji nerazumijevanje obaveznog osiguranja i dobrovoljnog kolektivnog osiguranja učenika na osnovu ugovora zaključenih s osiguravajućim društvima, na ovom mjestu skrećemo pažnju na razlike između ovih vrsta osiguranja.

Tabela 2: Razlika između kolektivnog osiguranja učenika od posljedica nesretnog slučaja (nezgode) i osiguranja po osnovu Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju

Kolektivno osiguranje učenika od posljedice nesretnog slučaja (nezgode)	Osiguranje u slučaju invalidnosti i smrti usljed povrede na radu i profesionalne bolesti tokom obavljanja praktične nastave, odnosno stručne prakse kod poslodavca
Dobrovoljno u većini kantona i ugovornog karaktera	Obavezno i zakonom propisano
Jednokratno pravo: pravo na novčanu naknadu u iznosu koji utvrdi ljekar cenzor osiguravajućeg društva (određuje se u određenom procentu u odnosu na osiguranu sumu; primjera radi: 1,5% od 20.000 KM) / ovisno o procijenjenom stepenu invaliditeta	Trajna prava: pravo na invalidsku penziju i pravo na novčanu naknadu za fizičku onesposobljenost prema mišljenju struke
Pokriva invaliditet ⁵⁷ kao osigurani rizik (Tabela invaliditeta za određivanje procenta trajnog invaliditeta zbog nesretnog slučaja/nezgode sastavni je dio Općih uvjeta i svakog pojedinačnog ugovora za osiguranje od posljedica nesretnog slučaja/nezgode).	Pokriva invalidnost (gubitak radne sposobnosti), fizičku onesposobljenost na način kako je definisana Zakonom o PIO i smrt kao osigurane rizike.
Nema sankcija za nezaključivanje ugovora o kolektivnom osiguranju jer u većini kantona nije prevedeno kao obavezno	Prekršajna odgovornost škola u slučaju neprijavlivanja učenika na osiguranje

Kolektivno osiguranje učenika od posljedice nezgode dobrovoljnog je karaktera (*u većini kantona*) i roditelji učenika/učenici imaju pravo odlučiti hoće li platiti premiju za ovo osiguranje, a na osnovu ugovora koji škole zaključuju s osiguravajućim društvom. Škole, između ostalog, dogovaraju uvjete osiguranja (visinu osigurane sume, visinu premije, obim pokrivenosti osiguranjem i slično), te u pravilu roditelji nemaju utjecaja na ovakvo osiguranje. U slučaju nastupanja osiguranog slučaja (*npr. povreda učenika koja je pokrivena osiguranjem*), ovlašteni ljekar cenzor osiguravajućeg društva procjenjuje stepen invaliditeta i u odnosu na Tabelu invaliditeta za određivanje postotka trajne invalidnosti kao posljedice nezgode

⁵⁵ Vodič za prijavu, obračun i uplatu doprinosa za osiguranje učenika na praktičnoj nastavi za slučajeve invalidnosti i smrti usljed povrede na radu i profesionalne bolesti, Privredna komora Zeničko-dobojskog kantona, septembar 2022, str. 19, dostupan na: [http://pufbih.ba/v1/public/upload/files/Vodic\(3\).pdf](http://pufbih.ba/v1/public/upload/files/Vodic(3).pdf)

⁵⁶ Tačka 6.1.2. redni broj 15 Pravilnika o načinu uplate, pripadnosti i raspodjele javnih prihoda u FBiH.

⁵⁷ Invaliditet i invalidnost ne označavaju jednake pojmove. Kod invaliditeta fokus je na biološkim, neprofesionalnim aspektima (“oštećenje organizma”, “tjelesno oštećenje”, “gubitak opće radne sposobnosti” u određenom procentu), dok invalidnost podrazumijeva “trajne promjene u zdravstvenom stanju”, ali samo i isključivo u odnosu na konkretne, profesionalne zahtjeve poslova određene osobe. Ukratko, invaliditet je anatomska ili funkcionalna oštećenja na nivou organa ili dijelova tijela usljed kojeg je došlo do umanjenja životnih aktivnosti, a invalidnost se određuje prema sposobnosti za rad neke osobe i ona je značajna promjena strukture i nivoa profesionalne radne sposobnosti neke osobe. Nastupanje invaliditeta ne mora nužno utjecati na umanjenje radne sposobnosti.

određuje iznos koji će biti isplaćen učeniku na ime te povrede – koji je jednokratna i određuje se u određenom postotku u odnosu na osiguranu sumu (*primjera radi: 1,5% od 20.000 KM*). Obavezno osiguranje u slučaju invalidnosti i smrti usljed povrede na radu i profesionalne bolesti tokom obavljanja praktične nastave, odnosno stručne prakse kod poslodavca učeniku, shodno mišljenju struke⁵⁸, daje trajna prava: pravo na invalidsku penziju i pravo na novčanu naknadu za fizičku onesposobljenost. Dakle, prava koja proizlaze iz obaveznog osiguranja nisu jednokratna.

e) Prijava povrede na radu i profesionalne bolesti zadobijene tokom praktične nastave odnosno stručne prakse kod poslodavca, utvrđivanje nastale invalidnosti i fizičke onesposobljenosti i način ostvarivanja prava po osnovu PIO

Postoje brojna otvorena pitanja vezana za sam način prijave nastale povrede na radu i profesionalne bolesti učenika tokom praktične nastave u školskim radionicama i izvan škole (*kod poslovnih subjekata*) odnosno stručne prakse kod poslodavca, utvrđivanje invalidnosti ili fizičke onesposobljenosti prouzrokovane tim okolnostima, te način ostvarivanja prava učenika iz PIO ako nastupe zakonom predviđeni osigurani slučajevi.

U vezi s navedenim smatramo bitnim, u kontekstu eventualnog nastupanja povrede na radu i profesionalne bolesti tokom praktične nastave i stručne prakse kod poslodavca, napomenuti i da je Federalno ministarstvo rada i socijalne politike izdalo službena mišljenja br. 04-31/16-3570/21 M.T. od 19.1.2022. godine i br. 03-30/11-36/22 AG od 19.1.2022. godine, kojima je potvrdilo da u skladu s odredbama člana 5 Zakona o zaštiti na radu pravo i sigurnost i zaštitu zdravlja na radu imaju i učenici na praktičnoj nastavi, te da sigurnost i zaštitu na zdravlju osigurava obrazovna ustanova odnosno poslovni subjekt ako se praktična nastava izvodi kod poslovnog subjekta.

Za potpuno razumijevanje predmetne problematike ključno je napomenuti da učenik na praktičnoj nastavi izvan škole (*kod poslovnih subjekata*) i ferijalnoj praksi nema status radnika niti lica angažovanog za rad kod poslodavca.

Niti jedan propis ne reguliše način prijave povrede na radu i profesionalne bolesti koja bi nastala tokom gore opisanih okolnosti; *i.e.* sva postojeća zakonska i podzakonska rješenja odnose se isključivo na lica u radnom odnosu. Naime, u Službenim novinama Federacije BiH, broj: 9/23, od 8.2.2023. godine objavljen je Pravilnik o sadržaju i načinu podnošenja izvještaja o povredi na radu i profesionalnom oboljenju. Pravilnik je stupio na snagu narednog dana od dana objavljivanja u Službenim novinama Federacije BiH, odnosno 9.2.2023. godine. Pravilnik je donesen na osnovu člana 62, stav 2 Zakona o zaštiti na radu i njime se propisuje sadržaj i način podnošenja izvještaja o povredi na radu koja se dogodi i profesionalnom oboljenju koje nastane na radnom mjestu.

Odredbama članova 6 i 7 tog pravilnika propisan je način popunjavanja izvještaja o povredi na radu i profesionalnom oboljenju. Sastavni dio Pravilnika čine Obrazac broj 1 – Izvještaj o povredi na radu i Obrazac broj 2 – Izvještaj o profesionalnom oboljenju.

Međutim, analizom ovog pravilnika nedvosmisleno je utvrđeno da se on odnosi isključivo na povrede na radu i profesionalne bolesti radnika na radnom mjestu, te da se ne primjenjuje na okolnosti obavljanja praktične nastave odnosno stručne prakse kod poslodavca.

Uzevši u obzir sve navedeno, pozitivnopravni okvir ne daje odgovore na sljedeća pitanja:

- a) Ako dođe do povrede na radu/profesionalne bolesti učenika tokom praktične nastave u školi, ko i kako prijavljuje tu činjenicu, kome i putem kojeg obrasca?
- b) Ako dođe do povrede na radu/profesionalne bolesti učenika tokom praktične nastave izvan škole (*kod poslovnog subjekta*) i stručne prakse kod poslodavca, ko i kako prijavljuje tu činjenicu, kome i putem kojeg obrasca?

- c) Ko i u kojem postupku utvrđuje da je kod učenika nastupila invalidnost odnosno fizička onesposobljenost prouzrokovana povredom na radu odnosno profesionalnim oboljenjem tokom praktične nastave/stručne prakse kod poslodavca?
- d) Na koji način praktično učenik ostvaruje prava iz PIO ako dođe do invalidnosti odnosno fizičke onesposobljenosti koja je posljedica povrede na radu odnosno profesionalnog oboljenja zadobijene tokom praktične nastave ili stručne prakse kod poslodavca?

U vezi s naprijed navedenim pitanjima pribavljeno je i mišljenje Federalnog ministarstva rada i socijalne politike. U službenom mišljenju broj: 04-31/20-2020/23 M.T. od 19.6.2023. godine⁵⁹ navedeno je da je nedvojbeno propisano da se povreda na radu prijavljuje samo u slučaju kada ona nastane na radnom mjestu odnosno da se propisima iz oblasti zaštite na radu uređuje prijava povrede na radu samo za one radnike koji se povrijede na radnom mjestu, a koji imaju zaključen ugovor o radu s poslodavcem za određeno radno mjesto. Nadalje je navedeno da je Zakonom o penzijskom i invalidskom osiguranju propisano da kada je za rješavanje o pravu iz PIO potrebno utvrditi invalidnost i potpunu nesposobnost za privređivanje, nosilac osiguranja donosi rješenje o pravima na osnovu tih činjenica utvrđenih na osnovu nalaza, ocjene i mišljenja Instituta za medicinsko vještačenje zdravstvenog stanja, te da se prava iz PIO ostvaruju podnošenjem zahtjeva Federalnom zavodu za PIO, koji će nakon pribavljenog nalaza, ocjene i mišljenja Instituta za medicinsko vještačenje zdravstvenog stanja donijeti odgovarajuće rješenje.

Učenik ima pravo na osiguranje za slučajeve invalidnosti i smrti usljed povrede na radu i profesionalne bolesti tokom obavljanja praktične nastave, odnosno stručne prakse kod poslodavca. Da bi učenik stekao status osiguranika, škola je dužna nadležnom uredu Porezne uprave FBiH podnijeti zahtjev za prijavu osiguranja učenika (JS3120 – “Prijava/Odjava lica osiguranih u određenim okolnostima kao i lica osiguranih po drugim osnovama”). Nadalje, škola ima obavezu obračuna i uplate doprinosa za to osiguranje u mjesečnom iznosu od 3,00 KM za svakog učenika tokom trajanja obaveznog praktičnog rada učenika u toku stjecanja obrazovanja i odgoja. Ovaj se iznos smanjuje, odnosno utvrđuje srazmjerno broju dana za koji se plaća doprinos ako navedena okolnost traje kraće od mjesec dana. Učenici za vrijeme praktične nastave, odnosno stručne prakse kod poslodavca, mogu ostvarivati sva prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja koja im pripadaju u slučaju invalidnosti i smrti, uz ispunjavanje svih uvjeta propisanih Zakonom o penzijskom i invalidskom osiguranju, što je potvrđeno službenim mišljenjem Federalnog ministarstva rada i socijalne politike. To bi, shodno mišljenju stručnjaka, značilo da učenik koji je uredno prijavljen Poreznoj upravi FBiH putem obrasca JS3120 i za kojeg su uredno uplaćeni doprinosi za PIO, ostvaruje pravo na invalidsku penziju i pravo na novčanu naknadu zbog fizičke onesposobljenosti za slučaj nastupanja osiguranih rizika, odnosno da zakonom predviđeni titulari ostvaruju pravo na porodičnu penziju koja se veže za pravo na invalidsku penziju čiji bi titular bio učenik.

Međutim, kada su u pitanju ostala prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja, mišljenje je stručnjaka da učenici ne mogu konzimirati pravo na starosnu penziju iz razloga jer školovanje traje kraće od bilo kojeg trenutno važećeg uvjeta za starosnu penziju (najmanje 15 godina staža osiguranja) i prava vezana za II. kategoriju invalidnosti vezana za promjenu radnog mjesta jer nisu osiguranici u radnom odnosu.

Činjenica da je škola zaključila ugovor o kolektivnom osiguranju učenika od posljedica nesretnog slučaja/nezgode ne oslobađa školu zakonske obaveze da prijavi, obračuna i uplati doprinose za PIO za učenike tokom obavljanja praktične nastave odnosno stručne prakse kod poslodavca. Uplata doprinosa vrši se u skladu s važećim propisima i uputstvima navedenim iznad u tekstu Analize. Škole su dužne po uplati doprinosa isti ili naredni dan predati obrazac JS3320 Poreznoj ispostavi sjedišta isplatioca. Shodno informacijama zaprimljenim od Porezne uprave FBiH, elektronsko podnošenje ovog obrasca je obavezno, te se on obavezno podnosi i u pisanoj formi s obzirom na to da Porezna uprava sve originalne prijave dostavlja nadležnom fondu kao trajnu dokumentaciju.

Dodatno, način prijave nastale povrede na radu i profesionalne bolesti učenika tokom praktične nastave u školskim radionicama i izvan škole (kod poslovnih subjekata) odnosno stručne prakse kod poslodavca, utvrđivanje invalidnosti ili fizičke onesposobljenosti prouzrokovane tim okolnostima, te način ostvarivanja prava učenika iz PIO ukoliko nastupe zakonom predviđeni osigurani slučajevi nisu regulisani važećim propisima. Međutim, Federalnog ministarstva rada i socijalne politike izdalo je službeno mišljenje broj: 04-31/20-2020/23 M.T. od 19.6.2023. godine⁶⁰, u kojem navode da se prava iz PIO ostvaruju podnošenjem zahtjeva Federalnom zavodu za PIO, koji će nakon pribavljenog nalaza, ocjene i mišljenja Instituta za medicinsko vještačenje zdravstvenog stanja donijeti odgovarajuće rješenje.

B. Doprimos za zdravstveno osiguranje za slučajeve povrede na radu i profesionalnih bolesti

Zakon o zdravstvenom osiguranju propisuje da učenici koji učestvuju u praktičnoj nastavi i praktičnom radu imaju pravo na zdravstvenu zaštitu za slučajeve povrede na radu i oboljenja od profesionalnih bolesti⁶¹ i svrstava učenike u kategoriju *drugih lica osiguranih u određenim okolnostima*. Pod povredom na radu odnosno oboljenjem od profesionalne bolesti smatra se povreda odnosno oboljenje definisano propisima iz oblasti penzijskog i invalidskog osiguranja.⁶² Taj zakon nadalje propisuje da su pravna i fizička lica obavezna da za svaki slučaj povrede na radu i oboljenja od profesionalne bolesti radnika dostave kantonalnom zavodu osiguranja prijavu u roku od tri dana od dana povrede odnosno utvrđivanja oboljenja od profesionalne bolesti.⁶³ Nejasno je zašto se zakonodavac na mjestu na kojem reguliše pravo na zdravstvenu zaštitu lica koja su osigurane u određenim okolnostima (a nisu radnici) u kontekstu prijave povrede odnosno profesionalne bolesti referiše na radnika. Vjerujemo da je posrijedi greška tehničke prirode i da se gornji rok za prijavu povrede odnosno oboljenja odnosi i na učenike na praktičnoj nastavi i praktičnom radu, ali upućujemo da se ovo pitanje dodatno provjeri s nadležnim organom.

Zakon o zdravstvenom osiguranju nadalje propisuje da je organ uprave kantona nadležan za obrazovanje obavezan da obračunava i isplaćuje doprinose za zdravstveno osiguranje za učenike koji vrše praktičan rad u vezi s nastavom.⁶⁴

Prema mišljenju Federalnog ministarstva zdravstva br. 07-37-2986/18 od 14.05.2018. godine⁶⁵ zdravstveno osiguranje učenika po drugom osnovu ne isključuje obavezu plaćanja doprinosa za zdravstveno osiguranje za slučajeve povrede na radu i profesionalnih bolesti tokom praktičnog rada u vezi s nastavom.

U vezi s gore navedenim u praksi postoji nerazumijevanje o tome da li se u slučaju doprinosa za zdravstveno osiguranje učenika za slučajeve povrede na radu i profesionalnih oboljenja radi o „posebnom doprinosu”, te nedoumice u pogledu veze tog doprinosa s doprinosom za „redovno zdravstveno osiguranje“ koje učenik ostvaruje preko roditelja/staratelja učenika ili nadležnog ministarstva obrazovanja, te obimu prava koji učenici ostvaruju po osnovu ova dva vida osiguranja. Ovakvo nerazumijevanje dodatno usložnjava i činjenica da je Federalno ministarstvo zdravstva izdalo suprotstavljena mišljenja u vezi s navedenim pitanjem.

Kako je i navedeno naprijed u tekstu, Federalno ministarstvo zdravstva je 2018. godine izdalo mišljenje u kojem jasno navodi da zdravstveno osiguranje učenika po drugom osnovu ne isključuje obavezu plaćanja doprinosa za zdravstveno osiguranje za slučajeve povrede na radu i profesionalnih bolesti tokom praktične nastave, što upućuje na zaključak da se radi o „posebnom doprinosu” za zdravstveno osiguranje za slučajeve povrede na radu i profesionalnih oboljenja.

S obzirom na to da niti jedan podzakonski propis ne razrađuje dodatno ovo pitanje, zatražili smo i dodatno pojašnjenje od Federalnog ministarstva zdravstva, koje je nas je dalje uputilo na kantonalna ministarstva obrazovanja, a koja nisu nadležna po ovom pitanju.

U praksi se javila dilema oko postojanja obaveze plaćanja „posebnog“ doprinosa za zdravstveno osiguranje za učenike koji obavljaju praktičnu nastavu ili praktičan rad u vezi s nastavom iz člana 86, stav 1, tačka 8, a u vezi s članom 28 Zakona o zdravstvenom osiguranju, odnosno pitanje opravdanosti postojanja obaveze osiguranja učenika po dva osnova za iste osigurane rizike (povreda na radu i oboljenje od profesionalne bolesti), kao i pitanje eventualnih posljedica neplaćanja „posebnog“ doprinosa za zdravstveno osiguranje u vezi s ostvarivanjem prava na zdravstvenu zaštitu za slučaj povrede na radu i oboljenja od profesionalnih bolesti tokom praktične nastave odnosno praktičnog rada u vezi s nastavom.

Naime, učenik tokom redovnog školovanja, a najkasnije do navršene 26. godine života, ostvaruje pravo na obavezno zdravstveno osiguranje kao:

- 1) osigurano lice u svojstvu člana porodice osiguranika na osnovu člana 20 Zakona o zdravstvenom osiguranju – kao član porodice osiguranika (dijete - rođeno u braku, van braka, usvojeno ili pastorčad odnosno dijete bez roditelja ako ga osiguranik izdržava). Obavezno zdravstveno osiguranje učenika kao člana porodice osiguranika pokriva zdravstvenu zaštitu i naknadu putnih troškova u vezi sa korišćenjem zdravstvene zaštite.
- ili
- 2) osigurano lice putem organa nadležnog za obrazovanje (kantonalno ministarstvo obrazovanja) na osnovu člana 19, člana 25, stav 1 u vezi s članom 86, stav 1, tačka 8 Zakona o zdravstvenom osiguranju – ako nije zdravstveno osiguran kao član porodice osiguranika, ima pravo na zdravstvenu zaštitu u istom obimu kao i članovi porodice osiguranika dok je na redovnom školovanju, a najduže do navršene 26. godine života na osnovu uplate doprinosa za obavezno zdravstveno osiguranje od kantonalnog ministarstva obrazovanja. Dakle, obavezno zdravstveno osiguranje učenika putem kantonalnog ministarstva obrazovanja pokriva zdravstvenu zaštitu i naknadu putnih troškova u vezi s korištenjem zdravstvene zaštite.

⁶⁰ Vidjeti prilog 16 uz Analizu.

⁶¹ Član 28, stav 1, tačka 1 Zakona o zdravstvenom osiguranju

⁶² Član 28, stav 1, stav 2 Zakona o zdravstvenom osiguranju.

⁶³ Član 28, stav 1, stav 3 Zakona o zdravstvenom osiguranju.

⁶⁴ Član 86, stav 1, tačka 8 Zakona o zdravstvenom osiguranju.

⁶⁵ Vidjeti Prilog 3 uz Analizu.

U skladu s odredbama člana 32 Zakona o zdravstvenom osiguranju zdravstvena zaštita koja u skladu sa zakonom osigurava titularima prava na obavezno zdravstveno osiguranje (uključujući i učenike) obuhvata liječenje povreda na radu i oboljenja od profesionalne bolesti.

Dodatno, Zakon o zdravstvenom osiguranju u članu 28 definiše krug lica koja ostvaruju pravo na zdravstvenu zaštitu zbog povreda na radu i oboljenja od profesionalnih bolesti, među kojima eksplicitno navodi učenike koji učestvuju na praktičnoj nastavi i praktičnom radu u vezi s nastavom. Nejasno je zašto zakonodavac ubraja učenike na listu lica koja ostvaruju pravo na zdravstvenu zaštitu zbog povreda na radu i oboljenja od profesionalnih bolesti u zasebnom dodatnom članu, kada učenik kao osigurano lice (član porodice osiguranika ili osigurano lice preko ministarstva obrazovanja) svakako shodno odredbama člana 32 Zakona o zdravstvenom osiguranju u sklopu prava na zdravstvenu zaštitu ostvaruje pravo na liječenje povreda na radu i oboljenja od profesionalnih bolesti.

Isto tako, članom 86, stav 1, tačka 8 Zakona o zdravstvenom osiguranju propisano je da je obveznik obračunavanja i uplate doprinosa za obavezno zdravstveno osiguranje za učenike koji nisu osigurani po drugom osnovu u skladu s članom 19, tačka 13a Zakona o zdravstvenom osiguranju, kao i za učenike koji vrše praktičan rad u vezi s nastavom organ uprave kantona nadležan za obrazovanje. Jezičkim tumačenjem naprijed navedene odredbe proizlazi zaključak da je organ uprave nadležan za obrazovanje obveznik obračuna i uplate doprinosa za zdravstveno osiguranje u dva slučaja:

- a) za učenike na redovnom školovanju koji nisu osigurani kao članovi porodice osiguranika i
- b) za učenike koji vrše praktičan rad u vezi s nastavom.

Kod povreda na radu ili oboljenja od profesionalne bolesti učenicima se, kao osiguranicima, u skladu sa Zakonom o zdravstvenom osiguranju osigurava:

- zdravstvena zaštita i sprovođenje mjera otkrivanja i sprečavanja povreda na radu i profesionalne bolesti;
- odgovarajuća medicinska pomoć i pravo na ortopedsku pomagala radi liječenja i medicinske rehabilitacije od posljedica povreda na radu i oboljenja od profesionalnih bolesti radi uspostavljanja radne sposobnosti;
- naknada putnih troškova u vezi s korištenjem zdravstvene zaštite i rehabilitacije prouzrokovane povredom na radu odnosno oboljenjem od profesionalne bolesti,⁶⁶ a sve u skladu s provedbenim propisima kantonalnih zavoda zdravstvenog osiguranja te
- naknada za pogrebne troškove u skladu s provedbenim propisima kantonalnih zavoda zdravstvenog osiguranja.⁶⁷

Osnovicu, način obračunavanja i uplate doprinosa iz, između ostalih, sredstava budžeta kantona, utvrđuje svojim propisom zakonodavno tijelo kantona na prijedlog kantonalnog zavoda zdravstvenog osiguranja.⁶⁸ Dodatno, odredbama Zakona o zdravstvenom osiguranju dalje je precizirano da upravni odbor kantonalnih zavoda zdravstvenog osiguranja predlaže stopu doprinosa za obavezno zdravstveno osiguranje, a u skladu sa zakonom.⁶⁹ Kantonalne odluke kojima se regulišu određena pitanja vezana za doprinose za obavezno zdravstveno osiguranje su donesene, ali većina ne reguliše pitanja osnovice i stope za doprinos za zdravstveno osiguranje učenika koji vrše praktičan rad u vezi s nastavom za slučajeve povreda na radu i profesionalnih bolesti.

⁶⁶ Član 36 Zakona o zdravstvenom osiguranju

⁶⁷ Član 52 Zakona o zdravstvenom osiguranju

⁶⁸ Član 84 u vezi s članom 80, stav 1, tačka 12 Zakona o zdravstvenom osiguranju

⁶⁹ Član 103, stav 1, tačka 3 Zakona o zdravstvenom osiguranju

Odluka o utvrđivanju osnovica, stopa i načinu obračunavanja i uplate doprinosa za obavezno zdravstveno osiguranje na području Tuzlanskog kantona, prema informacijama kojima trenutno raspolažemo, jedina reguliše predmetno pitanje. Naime, ova odluka definiše da osnovica za obračun doprinosa za zdravstveno osiguranje učenika koji vrše praktičan rad u vezi s nastavom iznosi 40% prosječne mjesečne brutoplaće isplaćene na području Federacije BiH prema posljednjem objavljenom podatku Federalnog zavoda za statistiku⁷⁰, te da stopa predmetnog doprinosa iznosi 2,30%.⁷¹

Kako je naprijed navedeno u tekstu Analize, Zakon o zdravstvenom osiguranju u članu 28 reguliše da učenici imaju pravo na zdravstvenu zaštitu zbog povrede na radu i oboljenja od profesionalne bolesti za vrijeme obavljanja praktične nastave, praktičnog rada i na stručnim putovanjima. Također, u članu 86, stav 1, tačka 8 tog zakona spominje se da se uplata doprinosa za obavezno zdravstveno osiguranje osigurava od organa uprave kantona nadležnog za obrazovanje i to kada učenik obavlja praktičan rad u vezi s nastavom.

U praksi se postavilo pitanje koje je značenje pojmova „praktična nastava“, „praktičan rad“ odnosno „praktičan rad u vezi s nastavom“, s obzirom na to da Zakon o zdravstvenom osiguranju ne sadrži definicije navedenih pojmova.

U smislu propisa iz oblasti obrazovanja „praktična nastava“ podrazumijeva nastavu koja se izvodi shodno nastavnom planu i programu u okviru predmeta Praktična nastava u školi ili izvan škole (kod poslovnih subjekata). Pojmovi „praktičan rad u vezi sa nastavom“ ili „praktičan rad“ učenika koje koristi Zakon o zdravstvenom osiguranju kao takvi nisu definisani važećim propisima iz oblasti obrazovanja, stoga nije moguće izvesti zaključak u pogledu njihovog značenja niti eventualnom primjenom drugih propisa.

Shodno navedenom, javila se potreba da se definiše značenje navedenih pojmova, naročito ako se autentičnim tumačenjem utvrdi da postoji obaveza plaćanja tzv. „posebnog“ doprinosa za zdravstveno osiguranje učenika, a u cilju da se pravilno ocijeni krug adresata.

Kada je u pitanju obim prava koji učenici imaju, zdravstvena zaštita koju ostvaruju učenici kao članovi porodice osiguranika ili kao državljani BiH, ako nisu osigurani kao djeca osiguranika, između ostalog, obuhvata liječenje u slučaju povrede na radu i oboljenja od profesionalne bolesti. Zakon o zdravstvenom osiguranju ne propisuje ograničenja u ostvarivanju prava učenika na zdravstvenu zaštitu u slučaju povrede na radu i oboljenja od profesionalne bolesti, ali se u praksi javilo pitanje obima i perioda pokrivenosti zdravstvenom zaštitom učenika za slučaj nastupanja povrede na radu i oboljenja od profesionalne bolesti tokom praktične nastave odnosno praktičnog rada u vezi s nastavom, odnosno pitanje ostvaruju li učenici sva prava u jednakom obimu i trajanju kao što ostvaruju osiguranici koji su u radnom odnosu.

Zaključno, i sam Ustav FBiH propisuje da svi građani imaju pravo na zdravstvenu zaštitu, a što je i propisano odredbom člana II. A. 2. (1) o). Ovaj stav potvrđen je i Odlukom Ustavnog suda FBiH U-13/11 („Službene novine FBiH“, broj 100/14), stoga je osnovan zaključak da bi ograničavanje prava na zdravstvenu zaštitu, tj. ograničavanje prava učenika po osnovu povrede na radu i oboljenja od profesionalne bolesti, značilo i kršenje odredbi Ustava FBiH.

U pogledu obrazaca putem kojih se učenik prijavljuje na zdravstveno osiguranje i putem kojih se prijavljuje uplata doprinosa nadležnom uredu Porezne uprave FBiH, dobili smo informacije od gospođe Ifete Fazlić, rukovoditeljice Sektora za registraciju, kontrolu i naplatu doprinosa – pomoćnice direktora, da se primjenjuju obrasci JS3120 i JS3220, o kojima je bilo riječi pod ranijim naslovom koji se odnosi na doprinose PIO.

⁷⁰ Član 4, tačka c) u vezi s članom 3, stav 2, tačka d) Odluke o utvrđivanju osnovica, stopa i načinu obračunavanja i uplate doprinosa za obavezno zdravstveno osiguranje na području TK

⁷¹ Član 5, tačka c) Odluke o utvrđivanju osnovica, stopa i načinu obračunavanja i uplate doprinosa za obavezno zdravstveno osiguranje na području TK

Napominjemo da su analizirani i važeći kantonalni zakoni o zdravstvenom osiguranju (Zakon o zdravstvenom osiguranju Kantona 10 i Zakon o zdravstvenom osiguranju SBK), ali da nisu uočena drugačija rješenja u odnosu na federalni zakon.

Kantonalna ministarstva nadležna za obrazovanje dužna su obračunavati i uplaćivati doprinose za zdravstveno osiguranje učenika koji vrše praktičan rad u vezi s nastavom za slučajeve povrede na radu i profesionalnih oboljenja. Zdravstveno osiguranje učenika po drugom osnovu (npr. preko roditelja-osiguranika, preko ministarstva obrazovanja ako učenik ne ostvaruje osiguranje preko roditelja i sl.) ne isključuje obavezu plaćanja doprinosa za zdravstveno osiguranje za slučajeve povrede na radu i profesionalnih bolesti tokom praktičnog rada u vezi s nastavom, u skladu s mišljenjem nadležnog ministarstva.

Način prijave i obračuna, te stopa ovog doprinosa nisu regulisani važećim propisima, osim u Tuzlanskom kantonu, što čini odredbe Zakona o zdravstvenom osiguranju neprovođivima u ostatku FBiH.

Upitna je opravdanost postojanja obaveze osiguranja učenika po dva osnova za iste osigurane rizike (povreda na radu i oboljenje od profesionalne bolesti), te pitanje obima pokrivenosti zdravstvenom zaštitom u vidu liječenja povreda na radu i profesionalnih bolesti.

Kako zakon koristi različitu terminologiju za označavanje istih pojmova, neophodno je pribaviti autentično tumačenje odredbi Zakona o zdravstvenom osiguranju kako bi se pravilno mogao utvrditi krug adresata i predmet njegove primjene, prije svega: obuhvata li praktična nastava nastavu u školskim radionicama i izvan škole (kod poslovnih subjekata), koje je značenje termina i razlikuju li se termini „praktičan rad“ i „praktičan rad u vezi s nastavom“ po svom značenju.

Na osnovu prijave i uplate predmetnog doprinosa učenici na praktičnom radu u vezi s nastavom shodno Zakonu o zdravstvenom osiguranju imaju sljedeća prava: pravo na zdravstvenu zaštitu i provođenje mjera otkrivanja i sprečavanja povreda na radu i profesionalne bolesti, pravo na odgovarajuću medicinsku pomoć i pravo na ortopedsku pomagala radi liječenja i medicinske rehabilitacije od posljedica povreda na radu i oboljenja od profesionalnih bolesti radi uspostavljanja radne sposobnosti, pravo na naknadu putnih troškova u vezi s korištenjem zdravstvene zaštite i rehabilitacije prouzrokovane povredom na radu odnosno oboljenjem od profesionalne bolesti, te pravo na naknadu pogrebnih troškova.

Kantonalne skupštine nadležne su za donošenje odluke/propisa o osnovici, načinu obračunavanja i uplate predmetnih doprinosa, a na osnovu prijedloga kantonalnih zavoda zdravstvenog osiguranja. Kantonalne odluke su donesene, ali ne regulišu pitanja osnovice i stope za doprinos za zdravstveno osiguranje učenika za slučajeve povrede na radu i profesionalnih bolesti tokom praktične nastave i ferijalne prakse, osim u Tuzlanskom kantonu.

Usljed otvorenih pitanja koja su adresirana naprijed u tekstu Međukantonalna fokus grupa za unapređenje srednjeg stručnog obrazovanja uputila je Federalnom ministarstvu zdravstva inicijativu za autentično tumačenje Zakona o zdravstvenom osiguranju, s prijedlogom da ovo ministarstvo kao ovlašteni predlagač inicijativu podnese Parlamentu FBiH. Prema informacijama kojima raspolažemo to nije učinjeno do dana sačinjavanja ove analize.

VIII PORESKI TRETMAN PRIHODA UČENIKA NA OSNOVU NOVČANIH I NENOVČANIH NAKNADA U VEZI S PRAKTIČNOM NASTAVOM I FERIJALNOM PRAKSOM

Analizom odredbi Zakona o porezu na dohodak, a imajući u vidu da se učenici koji izvode praktičnu nastavu kod poslovnog subjekta ne smatraju radnicima niti licima koja obavljaju povremene ili druge samostalne djelatnosti, utvrđeno je da prihodi od ovakve vrste angažmana kod poslovnog subjekta nisu definisani. Također, Zakonom o porezu na dohodak ovakav prihod nije naveden kao prihod koji se ne smatra dohotkom, kao ni prihod na koji se ne plaća porez na dohodak. Dodatno, odredbama tog zakona učenici nisu navedeni kao fizička lica koja ne podliježu oporezivanju.

Odredbama člana 12 Pravilnika o primjeni Zakona o porezu na dohodak propisano je da je isplatilac prihoda koji nisu navedeni članom 5 Zakona o porezu na dohodak (*prihodi koji se ne smatraju dohotkom*), te koji su isplaćeni iznad iznosa propisanih članom 6, tačke 7, 8, 9, 13 i 14 Zakona o porezu na dohodak dužan pri svakoj isplati obračunati, obustaviti i uplatiti akontaciju poreza na dohodak. Porez na dohodak plaća se po stopi od 10% u skladu s članom 9 Zakona o porezu na dohodak.

Službeno mišljenje Federalnog ministarstva finansija br. 04-14-1-6007/18 E.J. od 28.9.2018. godine⁷² definira tretman prihoda ostvarenih na osnovu naknada koje prime učenici koji obavljaju učeničku praksu kod poslovnog subjekta, a na osnovu Zakona o porezu na dohodak. Shodno navedenom mišljenju prihodi koje učenici ostvare tokom učeničke prakse nisu izuzeti od plaćanja poreza na dohodak. Nadalje, mišljenjem Federalnog ministarstva finansija br. 05-02-4-4139/20 od 17.6.2020. godine⁷³, te mišljenjem Porezne uprave FBiH br. 13/08-02-3-836-1/20 – Dž. D. od 30.6.2020. godine⁷⁴ potvrđeno je da se prihodi na osnovu finansijske naknade koju bi učenici primili tokom praktične nastave i prihodi od ostalih naknada koje bi učenici primili tokom praktične nastave smatraju oporezivima (npr. topli obrok u vidu osiguranja ishrane kod poslovnog subjekta ili novčana naknada za troškove ishrane, naknada za prijevoz, naknada za troškove ljekarskog pregleda i sl.), uzevši u obzir činjenicu da učenici koji izvode praktičnu nastavu tokom redovnog školovanja nisu izuzeti od oporezivanja kao fizička lica u skladu s odredbama člana 3 Zakona o porezu na dohodak. Dodatno je u mišljenju Federalnog ministarstva finansija broj 05-02-4-4139/20 od 17.6.2020. godine navedeno da se za naknade/nagrade koje se isplaćuju učenicima srednjih škola za obavljanje praktične nastave/učenja kroz rad kao realizacije dualnog obrazovanja ne uplaćuju doprinosi: za PIO po stopi od 6% i zdravstveno osiguranje po stopi od 4%.

Međutim, Federalno ministarstvo finansija je u dopisu broj 05-02-4-9064/22 od 15.3.2023. godine⁷⁵ navelo da stupanjem na snagu Pravilnika o primjeni Zakona o porezu na dohodak („Službene novine Federacije BiH”, broj 48/2021)^{*76} u skladu s članom 20, stav 18 Pravilnika, ukoliko se fizičkom licu koje kod isplatioca naknade nema status zaposlenika isplati naknada iz stava 1 ovog člana (naknada za prijevoz, naknada za ishranu u toku rada, naknade troškova službenog putovanja i dr.), smatrat će se prihodom iz drugih samostalnih djelatnosti, koji osim obaveze za porez na dohodak podliježe i obavezi obračuna i plaćanja doprinosa iz člana 10a. Zakona o doprinosima („Službene novine Federacije BiH”, br. 35/98, 54/00, 16/01, 37/01, 1/02, 17/06, 14/08, 91/15, 104/16, 34/18, 99/19, 4/21, i 6/23).

Dodatnog pojašnjenja radi, odredbama člana 20, stav 21 u vezi sa stavovima 1 i 5 istog člana Pravilnika o primjeni Zakona o porezu na dohodak propisano je da ukoliko se naknade troškova službenog putovanja i naknade za rad na terenu, naknade ostalih troškova zaposlenicima (one uključuju: troškove naknade za prijevoz, naknadu za ishranu u toku rada, naknadu za smještaj i troškove odvojenog života, regres i otpremninu) i novčane pomoći zaposlenicima isplate fizičkom licu koje kod isplatioca naknade nema status zaposlenika, smatrat će se prihodom iz drugih samostalnih djelatnosti.

⁷² Vidjeti Prilog 4 uz Analizu.

⁷³ Vidjeti Prilog 7 uz Analizu.

⁷⁴ Vidjeti Prilog 9 uz Analizu.

⁷⁵ Vidjeti Prilog 15 uz Analizu.

⁷⁶ Napominjemo da je ovaj pravilnik izmijenjen i dopunjen u četiri navrata, te da su izmjene i dopune objavljene u sljedećim brojevima Službenih novina FBiH: 77/21, 20/22, 57/22 i 5/23.

Odredbama člana 10a. Zakona o doprinosima propisano je da se prema osnovici iz člana 6, tačka 11 tog zakona obračunavaju doprinosi:

- na teret osiguranika iz osnovice po stopi 4,00% za osnovno zdravstveno osiguranje;
- na teret isplatioca primanja na osnovicu po stopi 6,00% za penzijsko i invalidsko osiguranje.

Dakle, shodno najaktuelnijem mišljenju Federalnog ministarstva finansija, ukoliko bi se učenicima isplatila naknada za prijevoz ili naknada za ishranu ili koja druga naknada obuhvaćena odredbama člana 20, stav 1 Pravilnika o primjeni Zakona o porezu na dohodak, u pogledu tih naknada bi, pored obaveza plaćanja poreza na dohodak po stopi od 10%, postojala i obaveza obračuna i plaćanja doprinosa – 4,00% za osnovno zdravstveno osiguranje i 6,00% za penzijsko i invalidsko osiguranje

Kada je u pitanju poreski tretman toplog obroka isplaćenog učenicima, tu ističemo nekoliko bitnih stavki.

Zakon o porezu na dohodak reguliše šta se smatra, a šta ne, prihodom od nesamostalnog rada.⁷⁷ Odredbama ovog propisa predviđeno je da hrana koju poslodavac osigurava zaposlenicima u svojim prostorijama do vrijednosti naknade za topli obrok utvrđene posebnim propisima ne ulazi u dohodak od nesamostalne djelatnosti i ne podliježe oporezivanju.⁷⁸ Pravilnik o primjeni Zakona o porezu na dohodak propisuje da neoporezivi dio naknade za ishranu u toku rada (*topli obrok*) ne ulazi u dohodak od nesamostalne djelatnosti u visini od 1% od prosječne netoplaće isplaćene u FBiH, prema posljednjim objavljenim podacima Federalnog zavoda za statistiku.⁷⁹

Dakle, neoporezivi tretman toplog obroka odnosi se samo na zaposlenike kod poslovnog subjekta, odnosno ishrana koju bi poslovni subjekt osigurao učenicima koji izvode praktičnu nastavu kod poslovnog subjekta, kao i isplata naknade za troškove ishrane, zahtijevali bi obračun i plaćanje poreza na dohodak po stopi od 10%.

Prihodi koje učenici ostvare na osnovu novčanih (npr. nagrada/naknada, topli obrok u vidu naknade za troškove ishrane, naknada troškova prijevoza itd.) i nenovčanih naknada (npr. topli obrok u vidu ishrane kod poslovnog subjekta) tokom praktične nastave kod poslovnog subjekta odnosno ferijalne prakse podliježu oporezivanju. Isplatilac naknade dužan je obračunati i isplatiti porez na dohodak po stopi od 10%. Dodatno, shodno mišljenju Federalnog ministarstva finansija, ukoliko se učenicima isplate naknada za prijevoz i naknada za ishranu u toku rada ili koja druga naknada obuhvaćena odredbama člana 20, stav 1 Pravilnika o primjeni Zakona o porezu na dohodak, smatrat će se prihodom iz drugih samostalnih djelatnosti, koji osim obaveze za porez na dohodak podliježe i obavezi obračuna i plaćanja doprinosa iz člana 10a Zakona o doprinosima (na teret osiguranika iz osnovice po stopi 4,00% za osnovno zdravstveno osiguranje, te na teret isplatioca primanja na osnovicu po stopi 6,00% za penzijsko i invalidsko osiguranje).

IX

MJERE ZAŠTITE ZDRAVLJA I SIGURNOSTI TOKOM IZVOĐENJA PRAKTIČNE NASTAVE

⁷⁷ Član 10 Zakona o porezu na dohodak

⁷⁸ Član 10, stav 4, tačka 2 Zakona o porezu na dohodak

⁷⁹ Član 20, stav 7 Pravilnika o primjeni Zakona o porezu na dohodak

U kontekstu sagledavanja mjera zaštite na radu relevantna su prvenstveno dva zakonska propisa: Zakon o radu i Zakon o zaštiti na radu.

U praksi se javilo pitanje primjene odredbi Zakona o radu koje se odnose na mjere zaštite zdravlja i sigurnosti i na slučajeve obavljanja praktične nastave i ferijalne prakse učenika, kao i odredbi Zakona o zaštiti na radu.

Zakon o radu sadrži nekoliko značajnih članova koji se tiču mjera zaštite zdravlja i sigurnosti za radnike i zaštite maloljetnih radnika, a čiji je cilj spriječiti štetne učinke ili povećane rizike za njihov život i zdravlje. Radi se o odredbama sljedećih članova: član 20, stav 2, koji propisuje obavezu pribavljanja ljekarskog uvjerenja i odobrenja zakonskog zastupnika za potrebe zasnivanja radnog odnosa, član 42, stavovi 1, 2 i 3, koji propisuju zabranu noćnog rada maloljetnika, član 55, stavovi 1, 2 i 3, koji sadrže odredbe o sigurnosti i zdravlju na radu, član 57, stav 1, koji predviđa zaštitu maloljetnika od rada na naročito teškim fizičkim poslovima, radovima pod zemljom ili pod vodom te na ostalim poslovima koji bi mogli štetno i s povećanim rizikom utjecati na njegov život i zdravlje, razvoj i moral, član 58, koji predviđa posebne odredbe u vezi s ljekarskim pregledom maloljetnog radnika.

Uzevši u obzir prirodu pojedinih odredbi Zakona o radu te značaj dobra koje se njima štiti, opravdano bi bilo tumačiti da bi se gore navedene odredbe Zakona o radu mogle analogno primijeniti i na učenike koji obavljaju praktičnu nastavu i ferijalnu praksu kod poslovnog subjekta, a uzevši u obzir činjenicu da organi inspekcijskog nadzora za svako lice koje izvodi određene aktivnosti u radnoj okolini poslodavca smatraju da *de facto* učestvuju u procesu rada. Međutim, autorica upućuje na obavezu pribavljanja mišljenja nadležnog organa u cilju donošenja cjelovitog zaključka.

Njihova analogna primjena na učenike koji obavljaju praktičnu nastavu i ferijalnu praksu značila bi da:

- 1) prilikom stupanja učenika na praktičnu nastavu i ferijalnu praksu poslovni subjekt dužan je omogućiti učenicima da se upoznaju s propisima u vezi s radnim odnosima i propisima u vezi sa sigurnošću i zdravljem na radu, te ih je dužan upoznati s organizacijom rada; da učenici imaju pravo i obavezu da koriste sve mjere zaštite predviđene propisima o sigurnosti i zdravlju na radu i drugim važećim propisima; da učenici imaju pravo odbiti da izvode praktičnu nastavu ili ferijalnu praksu ako im neposredno prijeti opasnost po život i zdravlje zbog toga što nisu provedene mjere zaštite predviđene propisima o sigurnosti i zdravlju na radu i o tome su dužni odmah obavijestiti poslovnog subjekta i nadležnu inspekciju rada⁸⁰;
- 2) učenik ne može obavljati praktičnu nastavu na naročito teškim fizičkim poslovima, radovima pod zemljom ili pod vodom, ni na ostalim poslovima koji bi mogli štetno i s povećanim rizikom utjecati na njegov život i zdravlje, razvoj i moral, s obzirom na njegove psihofizičke osobine;⁸¹
- 3) praktična nastava, odnosno ferijalna praksa kod poslovnog subjekta koja se obavlja u industriji, zabranjena je u periodu između 19.00 i 7.00 sati sljedećeg dana⁸², odnosno da je praktična nastava, odnosno ferijalna praksa kod poslovnog subjekta koja se ne obavlja u industriji, zabranjena u periodu između 20.00 i 6.00 sati sljedećeg dana⁸³;
- 4) prilikom stupanja na praktičnu nastavu i ferijalnu praksu učenik je dužan pribaviti saglasnost zakonskog zastupnika i ljekarsko uvjerenje ovlaštenog ljekara ili nadležne zdravstvene ustanove kojim dokazuje da ima opću zdravstvenu sposobnost za rad⁸⁴;

80 Analogno odredbama člana 55, stav 1 Zakona o radu

81 Analogno odredbama člana 57, stav 1 Zakona o radu

82 Analogno odredbama člana 42, stav 2 Zakona o radu

83 Analogno odredbama člana 42, stav 3 Zakona o radu

84 Analogno odredbama člana 20, stav 2 Zakona o radu

- 5) učenik ima pravo na zdravstvene preglede koji za cilj imaju zaštitu njegovog zdravlja i psihičkog i fizičkog razvoja prije započinjanja praktične nastave i ferijalne prakse kod poslovnog subjekta najmanje jednom u dvije godine, na trošak poslovnog subjekta⁸⁵;
- 6) učeniku je zabranjeno obavljanje naročito teških fizičkih poslova, radova pod zemljom ili pod vodom, te ostalih poslova koji bi mogli štetno i s povećanim rizikom utjecati na njegov život i zdravlje, razvoj i moral, s obzirom na njegove psihičke i fizičke osobine^{86 87}.

Međutim, na ovom mjestu skrećemo pažnju da je neophodno utvrditi stav nadležnog ministarstva i organa inspeksijskog nadzora u pogledu mogućnosti primjene naprijed navedenih odredbi Zakona o radu na slučajeve obavljanja praktične nastave kod poslovnog subjekta i ferijalne prakse, kako bi se izveo finalni zaključak.

Pitanje mogućnosti analogne primjene odredbi Zakona o radu koje se tiču mjera zaštite zdravlja i sigurnosti na radu i zaštite maloljetnih radnika na učenike na praktičnoj nastavi kod poslovnog subjekta i ferijalnoj praksi, kao osoba koje izvode određene aktivnosti u radnoj okolini poslodavca odnosno *de facto* učestvuju u procesu rada zavisi od stava nadležnog ministarstva i organa inspeksijskog nadzora. Do pribavljanja službenog mišljenja od nadležnih organa nije moguće utvrditi konačan zaključak.

Kada su u pitanju propisi koji regulišu oblast zaštite na radu, u Federaciji Bosne i Hercegovine je 7.11.2020. godine stupio na snagu novi Zakon o zaštiti na radu.

Prema članu 5, stav 1, tačka d) Zakona o zaštiti na radu, učenici imaju pravo na sigurnost i zaštitu zdravlja na radu tokom obavljanja praktične nastave. Ovaj zakon nadalje predviđa da su poslodavci obavezni osigurati sigurnost i zaštitu na radu učenicima na praktičnoj nastavi.⁸⁸

Iako se odredbe Zakona u daljem tekstu odnose samo na radnike, osnovan je zaključak da se Zakon o zaštiti na radu primjenjuje i na učenike koji obavljaju praktičnu nastavu kod poslovnog subjekta odnosno ferijalnu praksu, uzevši u obzir odredbe gore navedeni član 5 Zakona i mišljenje nadležnog ministarstva izdato na osnovu ranije važećeg Zakona o zaštiti na radu ("Službeni list SRBiH", broj 22/90).⁸⁹

Naime, Federalno ministarstvo rada i socijalne politike izdalo je službeno mišljenje br. 03-30/11-41/20 A. G. 29. januara 2020. godine⁹⁰, u kojem navodi da pravo na zaštitu na radu imaju sva lica koja se nalaze na radu po bilo kom osnovu, uključujući učenike na praktičnoj nastavi u organizaciji, odnosno kod poslodavca, te da zaštitu na radu u tom slučaju osigurava organizacija, odnosno poslodavac. Shodno navedenom, ovo ministarstvo dalje navodi da je poslodavac obavezan učenicima koji se nalaze na praktičnoj nastavi i stručnoj praksi osigurati sve mjere zaštite na radu, odnosno mjere kojima se neposredno osigurava sigurnost na radu i mjere u vezi s uvjetima rada. Ministarstvo je, nadalje, u vezi s uvjetima rada iznijelo stav da maloljetni učenici ne bi smjeli izvoditi praktičnu nastavu niti ferijalnu praksu na poslovima gdje je dobna granica poseban uvjet rada predviđen Pravilnikom o uslovima za utvrđivanje radnih mjesta s posebnim uslovima rada i ljekarskim pregledima radnika na tim radnim mjestima ("Službeni list SRBiH", broj 2/91). S obzirom na to da je naprijed navedeno mišljenje izdato na osnovu ranije važećeg Zakona o zaštiti na radu, uputili smo dodatni upit Federalnom ministarstvu rada i socijalne politike, koje je službenim mišljenjem br. 04-31/16-3570/21 M. T. od 19.1.2022. godine⁹¹ potvrdilo da ostaju kod ranije iznesenog mišljenja.

⁸⁵ Analogno odredbama člana 58 Zakona o radu

⁸⁶ Analogno odredbama člana 57 Zakona o radu

⁸⁷ Odredbama člana 57, stav 3 Zakona o radu predviđeno je da će federalni ministar (u pravilu nadležni federalni ministar za pitanja rada uz saglasnost ministra zdravstva) posebnim propisom utvrditi poslove na kojima se ne smiju zapošljavati maloljetni radnici. Do dana sačinjavanja Analize takav propis nije donesen.

⁸⁸ Član 5, stav 2 Zakona o zaštiti na radu

⁸⁹ Napominjemo da je ranije važeći Zakon o zaštiti na radu sadržavao odredbe identične odredbama člana 5, stav 1 novog Zakona.

⁹⁰ Vidjeti Prilog 6 uz Analizu.

⁹¹ Vidjeti Prilog 11 uz Analizu.

Međutim, u Službenim novinama Federacije BiH, broj: 9/23, od 8.2.2023. godine objavljen je Pravilnik o postupku raspoređivanja radnika na poslove s povećanim rizikom i o postupku prethodnih i periodičnih ljekarskih pregleda radnika koji obavljaju poslove s povećanim rizikom. Pravilnik je stupio na snagu narednog dana od dana objavljivanja u Službenim novinama Federacije BiH, odnosno 9.2.2023. godine. Danom stupanja na snagu ovog pravilnika prestala je primjena Pravilnika o uslovima za utvrđivanje radnih mjesta s posebnim uslovima rada i ljekarskim pregledima radnika na tim radnim mjestima („Službeni list SRBiH”, broj: 2/91).⁹²

Novim Pravilnikom o postupku raspoređivanja radnika na poslove s povećanim rizikom i o postupku prethodnih i periodičnih ljekarskih pregleda radnika („Službene novine FBiH”, broj: 9/23) propisuju se postupak raspoređivanja radnika na poslove s povećanim rizikom, uvjeti rada, zdravstveni nadzor, kao i postupak prethodnih i periodičnih ljekarskih pregleda radnika koji obavljaju poslove s povećanim rizikom. Dakle, odredbe tog pravilnika ne odnose se na učenike koji obavljaju praktičnu nastavu ili ferijalnu praksu odnosno ne prepoznaju tu kategoriju u krugu svojih adresata. U vezi s navedenim, a uzevši u obzir da je stav nadležnog ministarstva bio da se raniji pravilnik koji je regulisao istu oblast primjenjuje i na učenike koji obavljaju praktičnu nastavu, iako to sam pravilnik nije propisivao, smatramo neophodnim uputiti zahtjev za izdavanje mišljenja u pogledu njegove primjene Federalnom ministarstvu rada i socijalne politike.

Shodno odredbama Zakona o zaštiti na radu, poslodavac je dužan, *inter alia*, da:

- a) organizuje poslove sigurnosti i zaštite zdravlja na radu;
- b) vrši procjenu rizika za svako radno mjesto i utvrđuje poslove s povećanim rizikom, na način i pod uvjetima utvrđenim tim zakonom;
- c) omogućiti radniku da se prije stupanja na rad upozna s mjerama sigurnosti i zaštite na radu
- d) donese interni akt o zaštiti na radu;
- e) osposobljava radnike za siguran rad;
- f) osigurava radnicima sredstva i opremu lične zaštite i njihovo korištenje;
- g) osigurava periodične ljekarske preglede radnika koji rade na poslovima na kojima postoje povećani rizici po zdravlje i preduzima mjere za sprečavanje nastanka invaliditeta i profesionalnih oboljenja radnika;
- h) osigurava periodične preglede sredstava rada i sredstava i opreme lične zaštite pri radu, u skladu s tehničkim standardima;
- i) osigurava periodične preglede i ispitivanja fizičkih, hemijskih i bioloških štetnosti i mikroklima u radnoj okolini;
- j) osigurava periodične preglede i ispitivanja sredstava rada i opreme, radnih i pomoćnih prostorija i sredstava i opreme lične zaštite, koji ne podliježu obaveznim periodičnim pregledima i ispitivanjima, na način, po postupku i u rokovima utvrđenim općim aktom;
- k) provodi mjere zaštite od požara u skladu s posebnim propisima;
- l) provodi mjere za osiguranje prve pomoći;
- m) unapređuje sigurnost i zaštitu zdravlja na radu;
- n) i poduzme druge mjere.^{93 94}

Nadalje, Zakon eksplicitno propisuje da mjere zaštite koje provodi poslodavac i koje se odnose na sigurnost i zaštitu zdravlja na radu ne smiju radnicima prouzrokovati finansijske obaveze.⁹⁵ Prema ovom zakonu poslodavac je dužan izvršiti osposobljavanje radnika za siguran i zdrav rad kod zasnivanja radnog odnosa, odnosno premještaja na druge poslove, prilikom uvođenja nove

⁹² Član 1 Pravilnika o postupku raspoređivanja radnika na poslove s povećanim rizikom i o postupku prethodnih i periodičnih ljekarskih pregleda radnika

⁹³ Član 22 Zakona o zaštiti na radu

⁹⁴ Oblast zaštite na radu je opširna i zahtijeva dodatnu analizu, te su s tim u vezi na ovom mjestu navedene samo neke od mjera zaštite na radu predviđene odredbama Zakona o zaštiti na radu.

⁹⁵ Član 31 Zakona o zaštiti na radu

tehnologije ili novih sredstava za rad, kao i kod promjene procesa rada koji može prouzrokovati promjenu mjera za siguran i zdrav rad, te je zakon izričito propisao da radnici ne mogu biti raspoređeni na radna mjesta na kojima će samostalno obavljati poslove prije nego što budu osposobljeni za siguran i zdrav rad.⁹⁶

Osposobljavanje radnika za siguran i zdrav rad poslodavac obavlja teorijski i na praktičan način. Provjera teorijske i praktične osposobljenosti radnika za siguran i zdrav rad obavlja se na radnom mjestu.⁹⁷ Za poslodavce koji prekrše odredbe Zakona o zaštiti na radu propisane su novčane kazne u iznosu od 1.000,00 KM do 15.000,00 KM, u zavisnosti od vrste prekršaja.

Shodno odredbama člana 5. Zakona o zaštiti na radu i naprijed navedenim mišljenjima Federalnog ministarstva rada i socijalne politike, osnovano je zaključiti da se sve naprijed navedeno analogno primjenjuje i na učenike tokom praktične nastave i ferijalne prakse kod poslovnog subjekta.

S obzirom na to da je praktična nastava kod poslovnog subjekta *sui generis* vid učešća učenika u procesu rada kod poslovnog subjekta bez konkretnog radnog mjesta za koje bi se eventualno mogla izvršiti procjena rizika po sigurnost i zdravlje učenika, otvorilo se pitanje da li je poslovni subjekt koji primi učenike na praktičnu nastavu dužan izvršiti procjenu rizika u skladu s novim Zakonom o zaštiti na radu i Pravilima o procjeni rizika i treba li se takva procjena vršiti pojedinačno za svakog učenika.

S tim u vezi, Federalno ministarstvo rada i socijalne politike izdalo je službena mišljenja br. 04-31/16-3570/21 M. T. od 19.01.2022. godine⁹⁸ i br. 03-30/11-36/22 AG od 19.01.2022. godine⁹⁹, kojima je potvrdilo da u skladu s odredbama člana 5 Zakona o zaštiti na radu pravo i sigurnost i zaštitu zdravlja na radu imaju i učenici na praktičnoj nastavi, te da sigurnost i zaštitu na zdravlju osigurava obrazovna ustanova odnosno poslovni subjekt ukoliko se praktična nastava izvodi kod poslovnog subjekta, a s obzirom na to da je odredbama člana 5, stav 1, tačka h) Zakona o zaštiti na radu, a u vezi sa stavom 2 navedene zakonske odredbe propisano da pravo na sigurnost i zaštitu zdravlja na radu imaju i sva druga lica koja se zateknu u radnoj okolini radi obavljanja određenih poslova, ako je o njihovom prisustvu poslodavac upoznat. Kada je u pitanju procjena rizika na radnim mjestima i mjestima rada u okolini, Ministarstvo je utvrdilo da je u skladu s odredbama člana 4, stav 1 Pravila o procjeni rizika poslodavac dužan vršiti procjenu rizika za svako radno mjesto, ali i mjesto rada u radnoj okolini. Dodatno, shodno navedenim mišljenjima poslovni subjekt dužan je izvršiti procjenu rizika, te aktom o procjeni rizika u odnosu na utvrđene rizike, opasnosti i štetnosti utvrditi i konkretne mjere zaštite na radu koje će biti dužan provesti radi otklanjanja ili smanjivanja rizika ne samo na radnim mjestima već i u radnoj okolini. U smislu pojmovnog određenja radne okoline iz člana 3, stav 1, tačka d) Zakona o zaštiti na radu poslovni subjekt će izvršiti i procjenu rizika odnosno utvrđivanje opasnosti i štetnosti u radnoj okolini u kojoj će se obavljati i praktična nastava, te će u tom kontekstu biti obavezan primijeniti sve mjere sigurnosti i zaštite zdravlja na radu koje će u vezi s procjenom rizika biti utvrđene radi otklanjanja ili smanjivanja rizika na mjestima rada i u radnoj okolini u kojoj će se obavljati i praktična nastava.

Dodatno, za razliku od ranijeg Zakona o zaštiti na radu, novi Zakon o zaštiti na radu ne predviđa obavezu škola da osiguraju mjere zaštite na radu u slučajevima kada se praktična nastava izvodi u školskim radionicama. Naime, raniji zakon odredbama člana 3, tačka 3 eksplicitno je propisivao da pravo na zaštitu na radu imaju učenici odnosno studenti na praktičnoj nastavi odnosno stručnoj praksi u vaspitno-obrazovnoj organizaciji.

Novi zakon ne sadrži takvu odredbu stoga smo se s upitom u pogledu toga jesu li škole dužne provesti procjenu rizika u kontekstu praktične nastave odnosno poduzimati mjere zaštite na radu prema učenicima koji obavljaju praktičnu nastavu u školskim radionicama obratili Federalnom ministarstvu rada i socijalne politike.

Federalno ministarstvo rada i socijalne politike izdalo je službena mišljenja br. 04-31/16-3570/21 M.T.¹⁰⁰ i br. 03-30/11-36/22 AG¹⁰¹ od 19.01.2022. godine, u kojima navodi da škola nije dužna vršiti pojedinačnu procjenu rizika za učenike s obzirom na to da nije poslodavac učenicima, ali je i dalje obavezna učenicima obezbjediti sigurnost i zaštitu zdravlja na radu, te između ostalog, provesti opće mjere zaštite na radu iz člana 9 Zakona o zaštiti na radu. Jednako kao što je gore navedeno za obaveze poslovnog subjekta – ukoliko se praktična nastava odvija kod poslovnog subjekta, škola je dužna izvršiti procjenu rizika odnosno utvrđivanje opasnosti i štetnosti u radnoj okolini u kojoj će se obavljati i praktična nastava, te će u tom kontekstu biti obavezna i primijeniti sve mjere sigurnosti i zaštite zdravlja na radu koje će u vezi s procjenom rizika biti utvrđene radi otklanjanja ili smanjivanja rizika na mjestima rada i u radnoj okolini u kojoj će se obavljati i praktična nastava.

Dakle, gornja mišljenja bi mogla uputiti na zaključak da škola i poslovni subjekat kod kojeg se izvodi praktična nastava nisu dužni izvršiti pojedinačnu procjenu rizika za svakog učenika na praktičnoj nastavi s obzirom na to da nisu poslodavci učenicima i da učenici nemaju određeno radno mjesto, ali da su dužni izvršiti procjenu rizika odnosno utvrđivanje opasnosti i štetnosti u radnoj okolini u kojoj će se obavljati i praktična nastava i provesti odgovarajuće mjere sigurnosti i zaštite zdravlja na radu. Međutim, takav zaključak ne možemo utvrditi sa sigurnošću zbog nedovoljne preciznosti propisa i izdatih mišljenja.

U pogledu zaštite na radu analizirane su i međunarodne konvencije MOR-a koje sadrže ili mogu sadržavati¹⁰² određena rješenja relevantna za praktičnu nastavu i ferijalnu praksu učenika, a koje su u primjeni u Bosni i Hercegovini. Analizirane su odredbe sljedećih konvencija:

1. Konvencija br. 13 o upotrebi olovnog bjelila u bojanju,
2. Konvencija br. 24 o osiguranju za slučaj bolesti industrijskih i trgovačkih radnika i domaće posluge,
3. Konvencija br. 17 o naknadi koja se isplaćuje radnicima za slučaj nesreće na radu.

Naime, Konvencija MOR-a br. 13 propisuje obavezu svake članice MOR-a da zabrani, uz izuzetke predviđene članom 2 te konvencije, upotrebu olovnog bjelila i sulfata olova, te svih proizvoda koji sadrže ove pigmente prilikom unutrašnjeg bojanja zgrada, osim ako je nadležna vlast nakon savjetovanja sa zainteresovanim organizacijama poslodavaca i radnika utvrdila da je upotreba olovnog bjelila i sulfata olova ili proizvoda koji sadrže te pigmente potrebna na željezničkim stanicama i industrijskim ustanovama. Dodatno, odredbe člana 3.1. propisuju da je zabranjeno zapošljavanje muškaraca mlađih od osamnaest godina i svih žena na svim poslovima industrijskog bojanja koje uključuje upotrebu olovnog bjelila i olovnog sulfata i drugih proizvoda koji sadrže te pigmente. Međutim, ostavljena je mogućnost nadležnim vlastima da nakon savjetovanja sa zainteresovanim organizacijama poslodavaca i radnika dopusti zapošljavanje šegrta u bojanju na naprijed navedenim zabranjenim poslovima, a u cilju njihovog stručnog obrazovanja.

Nije posve jasno podrazumijeva li se pod naprijed navedenim terminom „šegrt“ učenik u okviru srednjeg stručnog obrazovanja i obuke, i može li se pod terminom „zapošljavanje“ posmatrati i praktična nastava/ferijalna praksa s obzirom na to da je autorici bio dostupan isključivo prijevod konvencije na hrvatski jezik, i da su oučena potencijalna neslaganja prijevoda sa izvornom

⁹⁶ Članovi 46 i 47 Zakona o zaštiti na radu

⁹⁷ Član 48 Zakona o zaštiti na radu

⁹⁸ Vidjeti Prilog 11 uz Analizu.

⁹⁹ Vidjeti Prilog 12 uz Analizu.

¹⁰⁰ Vidjeti Prilog 11 uz Analizu.

¹⁰¹ Vidjeti Prilog 12 uz Analizu.

¹⁰² Ovisno o mišljenju nadležnog organa koje je potrebno pribaviti

engleskom verzijom teksta Konvencije. U vezi s navedenim svakako je neophodno zatražiti zvanično mišljenje nadležnog organa kako bi se mogao izvesti konačni zaključak da li je praktična nastava/ferijalna praksa na poslovima industrijskog bojanja koje uključuje upotrebu olovnog bjelila i olovnog sulfata i drugih proizvoda koji sadrže te pigmente zabranjena.

Konvencija br. 24 MOR-a predviđa obavezu uvođenja obaveznog osiguranja za slučaj bolesti, pod uvjetima koji su u najmanju ruku jednaki onima koje predviđa ova konvencija. Odredbama člana 2 te konvencije propisano je da se obavezno osiguranje za slučaj bolesti primjenjuje, između ostalih, i na učenike u industrijskim i trgovačkim preduzećima. Odredbe Konvencije dalje predviđaju kategorije osoba u pogledu kojih država koja je članica MOR-a ima pravo predvidjeti u svom nacionalnom zakonodavstvu izuzetke u odnosu na primjenu Konvencije, ali među njima nisu navedeni učenici, što upućuje na zaključak da je propisana bezizuzetna obaveza uvođenja obaveznog osiguranja za slučaj bolesti za učenike u industrijskim i trgovačkim poduzećima. Međutim, trebamo naglasiti da mogu biti izuzeti od obaveze osiguranja protiv bolesti osobe koje imaju pravo, u slučaju bolesti, na osnovu zakona ili pravilnika ili posebnog statuta, koristiti najmanje jednaka prava, ukupno, onima koje predviđa Konvencija.

Ukoliko dovedemo u vezu odredbe ove konvencije s domaćim zakonodavstvom, primjetno je da bi odredbe Zakona o zdravstvenom osiguranju koje se odnose na osiguranje učenika za slučaj praktične nastave i praktičnog rada odnosno praktičnog rada u vezi s nastavom mogle biti ishod težnje države da reguliše ovo pitanje odnosno ispuni obaveze iz Konvencije. Međutim, vraćajući se na pitanje opravdanosti primjene dvostrukog zdravstvenog osiguranja učenika koje pokriva iste osiguraničke rizike i dovodeći to u vezu s odredbom Konvencije o mogućnosti izuzeća od obaveze osiguranja osoba koje imaju pravo, u slučaju bolesti, na osnovu zakona ili pravilnika ili posebnog statuta, koristiti najmanje jednaka prava, ukupno, onima koje predviđa Konvencija, dolazimo do argumentacije protiv postojanja dvostrukog zdravstvenog osiguranja, pod uvjetom da su prava koja učenici ostvaruju po oba osnova zdravstvenog osiguranja jednaka.

Konvencija br. 17 MOR-a propisuje obavezu da se radnicima koji zadobiju profesionalne povrede zbog industrijske nesreće ili osobama koje oni uzdržavaju osigura naknada pod uvjetima koji su barem jednaki onima predviđenim tom konvencijom. Zakoni i drugi propisi koji regulišu pitanje naknade radnicima moraju se primjenjivati na radnike, zaposlenike i naučnike¹⁰³ zaposlene u svim trgovačkim društvima, poduzećima ili kompanijama bez obzira na vrstu, bilo da su javne ili privatne.¹⁰⁴ Nije u cijelosti jasno podrazumijeva li se pod naprijed navedenim terminom „naučnik“ (engl. „*apprentice*“) učenik u okviru srednjeg stručnog obrazovanja i obuke, i može li se pod terminom „zapošljavanje“ posmatrati i praktična nastava/ferijalna praksa. U vezi s navedenim, svakako je neophodno zatražiti zvanično mišljenje nadležnog organa, kako bi se mogao izvesti konačni zaključak postoji li obaveza isplate naknade učenicima usljed profesionalne povrede zbog industrijske nesreće tokom praktične nastave/ferijalne prakse ili osobama koje oni uzdržavaju (ako postoje) u skladu sa konvencijskim odredbama.

Poslovni subjekt je obavezan osigurati provođenje svih mjera zaštite zdravlja i sigurnosti tokom organizacije praktične nastave predviđenih propisima koji regulišu tu oblast. U vezi s tim, napominjemo da je oblast zaštite na radu opširna i kompleksna i zahtijeva dodatnu analizu za svaki pojedini obrazovni profil, te su s tim u vezi u Analizi navedene samo generalne napomene u vezi sa mjerama zaštite na radu predviđene odredbama Zakona o zaštiti na radu. Poseban osvrt dat je na obavezu procjene rizika u vezi s radnom okolinom u kojoj se obavlja praktična nastava. U skladu sa spomenutim mišljenjima Federalnog ministarstva rada i socijalne politike, škola (ako se praktična nastava izvodi u školi) odnosno poslovni subjekt (ako se praktična nastava izvodi izvan škole) dužni su izvršiti procjenu rizika odnosno utvrđivanje opasnosti i štetnosti u radnoj okolini u kojoj će se obavljati i praktična nastava i provesti odgovarajuće mjere sigurnosti i zaštite zdravlja na radu.

Potrebno je pribaviti dodatno mišljenje Federalnog ministarstva rada i socijalne politike u pogledu primjene novog Pravilnika o postupku raspoređivanja radnika na poslove s povećanim rizikom i o postupku prethodnih i periodičnih ljekarskih pregleda radnika na slučajeve obavljanja praktične nastave i ferijalne prakse. U pogledu primjene odredbi konvencija br. 17 i br. 13 MOR-a na učenike na praktičnoj nastavi/ferijalnoj praksi neophodno je pribaviti mišljenje nadležnog organa. Kada je u pitanju Konvencija MOR-a br. 24, koja propisuje obavezno osiguranje učenika u industrijskim i trgovačkim preduzećima za slučaj bolesti, neophodno je utvrditi s Federalnim ministarstvom zdravstva slijede li trenutne odredbe Zakona o zdravstvenom osiguranju principe Konvencije, s obzirom na to da je i dalje njihova primjena nejasna i da nije pokrenut postupak za izdavanje autentičnog tumačenja spornih odredbi.

¹⁰³ U trenutku izrade Analize dostupan je bio prijevod Konvencije isključivo na hrvatski jezik. Termin „naučnik“ se u hrvatskom jeziku ponekad koristi u vezi sa terminom „naukovanje“ koji predstavlja vid praktične nastave koju obrtnici pružaju učenicima u okviru srednjeg stručnog obrazovanja. Nije jasno da li je taj termin adekvatno upotrebljen za prijevod engleske riječi „*apprentice*“, i može li se njime obuhvatiti učenik.

¹⁰⁴ Radi boljeg razumijevanja, u nastavku se nalazi izvorni tekst odredbe člana 2, stav 1 Konvencije br. 17: „*The laws and regulations as to workmen's compensation shall apply to workmen, employees and apprentices employed by any enterprise, undertaking or establishment of whatsoever nature, whether public or private.*“

X

**MJERE
ZDRAVSTVENOG
NADZORA TOKOM
OBAVLJANJA
PRAKTIČNE NASTAVE I
FERIJALNE PRAKSE**

U skladu s odredbama člana 30 Zakona o zaštiti stanovništva od zaraznih bolesti pod zdravstveni nadzor stavljaju se osobe: 1. koje obavljaju poslove u proizvodnji ili prometu namirnica ili snabdijevanju stanovništva pitkom vodom, a koje na svojim radnim mjestima dolaze u dodir s namirnicama, odnosno s pitkom vodom; 2. koje obavljaju poslove u obrazovnim i drugim ustanovama za djecu i omladinu (predškolske ustanove, đački domovi, studentski domovi, dječija i omladinska odmarališta, ustanove socijalne zaštite i sl.); 3. zdravstveni radnici i drugi zaposlenici u zdravstvenim ustanovama, nosioci privatne prakse, zaposlenici u ustanovama socijalne zaštite, obrazovnim ustanovama, kao i osobe koje u toku rada rade u proizvodnji, opremanju i izdavanju lijekova, odnosno na drugi način dolaze u neposredan dodir s lijekovima; 4. koje rade u objektima za pružanje higijenske njege stanovništvu (javnom kupatilu, berbernici, frizerskom i kozmetičkom salonu i dr.), kao i osobe koje rade u proizvodnji ili prometu kozmetičkih sredstava; 5. za koje se sumnja da su kliconoše betahemolitičkog streptokoka iz grupe A, koagulaza pozitivnog stafilokoka odnosno stafilokoka koji izlučuje enterotoksin ili meningokoka kao i klice trbušnog tifusa; 6. koje su nosioci antitijela zarazne žutice tipa B i C, HIV/AIDS; 7. koje u Federaciju dolaze iz zemalja u kojima ima malarije i kolere, SARS-a, žute groznice, virusnih hemoragičnih groznica (Ebola, Lassa, Marburg), kuge i ptičije gripe.

Zakon o zaštiti od zaraznih bolesti ne reguliše eksplicitno pitanje zdravstvenog nadzora nad učenicima koji obavljaju praktičnu nastavu i ferijalnu praksu. Dodatnih informacija radi, napominjemo da uporednopravna rješenja izričito predviđaju da lica koja u toku školovanja obavljaju obaveznu praksu na poslovima koji su propisom identificirani podliježu obaveznom zdravstvenom pregledu, što u kontekstu FBiH nije slučaj.¹⁰⁵

Postavilo se pitanje odnose li se mjere zdravstvenog nadzora predviđene Zakonom o zaštiti stanovništva od zaraznih bolesti i na učenike koji obavljaju praktičnu nastavu odnosno ferijalnu praksu i ko je odgovoran za finansiranje provođenja tih mjera u slučaju pozitivnog odgovora. Sve osoblje poslovnog subjekta koji obavlja djelatnost za koju Zakon o zaštiti stanovništva od zaraznih bolesti predviđa obavezni zdravstveni nadzor, odnosno sanitarnu zaštitu – uključujući učenike koji obavljaju praktičnu nastavu odnosno ferijalnu praksu – mora proći odgovarajući zdravstveni nadzor propisan spomenutim zakonom u skladu s usmenim stavom i praksom nadležnih inspekcija. U službenom dopisu br. 08-3311-06410/21 od 14.01.2021. godine Federalni zdravstveni inspektorat Federalne uprave za inspeksijske poslove naveo je da Zakon o zaštiti stanovništva od zaraznih bolesti ne reguliše eksplicitno pitanje zdravstvenog nadzora nad učenicima koji obavljaju praktičnu nastavu/ferijalnu praksu kod poslovnog subjekta. Međutim, ovaj organ potvrdio je da su zdravstveni pregledi za učenike tokom praktične nastave/ferijalne prakse kod poslovnog subjekta obavezni.

Stoga, uzimajući u obzir ove informacije, analognom primjenom relevantnih odredbi Zakona o zaštiti stanovništva od zaraznih bolesti, učenici koji:

- obavljaju praktičnu nastavu u proizvodnji ili prometu namirnica ili snabdijevanju stanovništva pitkom vodom, a koji na mjestu izvođenja praktične nastave dolaze u kontakt s namirnicama, odnosno pitkom vodom;
- obavljaju praktičnu nastavu u zdravstvenim ustanovama;
- obavljaju praktičnu nastavu sa samostalnim stručnjacima;
- obavljaju praktičnu nastavu u ustanovama za socijalnu zaštitu;
- obavljaju praktičnu nastavu u obrazovnim ustanovama;
- učestvuju u proizvodnji, opremanju i izdavanju lijekova ili na neki drugi način dolaze u direktan kontakt s lijekovima;
- obavljaju praktičnu nastavu u području higijenske njege (javno kupatilo, brijačnica, frizerski salon i salon ljepote itd.) i
- obavljaju praktičnu nastavu u proizvodnji ili stavljanju na tržište kozmetičkih proizvoda

podliježu zdravstvenom nadzoru u smislu Zakona o zaštiti stanovništva od zaraznih bolesti.¹⁰⁶

¹⁰⁵ Vidjeti član 45, stav 1, tačka 6 Zakona o zaštiti stanovništva od zaraznih bolesti ("Službeni glasnik RS", br. 15/2016, 68/2020 i 136/2020) i član 31, stav 1, tačka 6 Zakona o zaštiti stanovništva od zaraznih bolesti („Službeni list CG”, br. 12/2018, 64/2020 i 59/2021).

¹⁰⁶ Analogna primjena odredbi člana 30 Zakona o zaštiti stanovništva od zaraznih bolesti

U pogledu praktične nastave i ferijalne prakse moglo bi se protumačiti da zdravstveni nadzor uključuje, *inter alia*:

- zdravstveni pregled učenika prije započinjanja praktične nastave/ferijalne prakse;
- zdravstveni pregled učenika nakon zaraznih bolesti;
- povremene zdravstvene preglede tokom obavljanja praktične nastave/ferijalne prakse (za učenike koji obavljaju praktičnu nastavu u proizvodnji ili prometu namirnicama ili snabdijevanju stanovništva pitkom vodom provodi se svakih šest mjeseci.¹⁰⁷ U drugim slučajevima koji su navedeni iznad povremeni zdravstveni pregledi provode se jedanput godišnje¹⁰⁸).¹⁰⁹

Shodno odredbama člana 38, stav 1 Zakona o zaštiti stanovništva od zaraznih bolesti poslodavac je za radnike obavezan snositi troškove zdravstvenog pregleda prije zasnivanja radnog odnosa – zaključivanja ugovora o radu, odnosno troškove povremenih zdravstvenih pregleda radnika u toku trajanja zaposlenja. Kako se navedene odredbe odnose isključivo na obavezu poslodavca prema radniku koji s poslodavcem imaju zaključen ugovor o radu, to ne možemo izvesti zaključak da se isto može primijeniti i na učenike koji obavljaju praktičnu nastavu/ferijalnu praksu, usljed čega pitanje snošenja troškova zdravstvenih pregleda učenika ostaje otvoreno. Prema našim saznanjima, ove troškove u praksi snose ili učenici/roditelji samostalno ili škola, ovisno o kantonu. U vezi s navedenim svakako je nužno propisima jasno definisati čija je obaveza snošenja troškova u vezi s poduzimanjem mjera zdravstvenog nadzora koje proizlaze iz Zakona o zaštiti stanovništva od zaraznih bolesti prema učenicima na praktičnoj nastavi/ferijalnoj praksi.

Uzevši u obzir da Zakon o zaštiti stanovništva od zaraznih bolesti ne reguliše izričito pitanje zdravstvenog nadzora nad učenicima koji obavljaju praktičnu nastavu/ferijalnu praksu, sve što je naprijed u tekstu navedeno važi pod pretpostavkom da se ovaj zakon analogno primjenjuje na sva lica koja učestvuju u procesu rada kod poslovnog subjekta, što je u skladu sa stavom nadležnih inspekcija.

Kako je Federalno ministarstvo zdravstva nadležno tijelo za izdavanje zvaničnih mišljenja o pitanjima koja proizlaze iz ovog zakona, obratili smo se tom organu sa zahtjevom za izdavanje mišljenja o tome primjenjuje li se Zakon o zaštiti stanovništva od zaraznih bolesti na praktičnu nastavu kod poslovnog subjekta i ferijalnu praksu, s ciljem potpunog eliminisanja različite interpretacije navedenih zakonskih odredbi. Međutim, iako se radi o propisima iz nadležnosti tog ministarstva, Ministarstvo nas je putem dopisa od dana 16.6.2020. godine uputilo da se s naprijed iznesenim pitanjima obratimo nadležnim kantonalnim ministarstvima obrazovanja.

Uzevši u obzir prirodu i značaj mjera zdravstvenog nadzora propisanih Zakonom o zaštiti stanovništva od zaraznih bolesti, te dobara koja se štite odredbama tog zakona, kao i stav i praksu sanitarnih inspekcija, bilo bi osnovano zaključiti da se gore opisane mjere zdravstvenog nadzora imaju poduzeti prema svim licima koja učestvuju u procesu rada kod poslovnog subjekta, nezavisno od toga jesu li zaposlenici. Međutim, uputno je zatražiti dodatno mišljenje Federalnog ministarstva zdravstva radi donošenja konačnog zaključka.

Zdravstveni pregledi za učenike tokom praktične nastave/ferijalne prakse kod poslovnog subjekta obavezni su u skladu sa stavom Federalnog zdravstvenog inspektorata.

Opravdano je zaključiti da se predmetne mjere trebaju poduzeti i kada se praktična nastava izvodi u školskim radionicama, a u vezi s poslovima koji zahtijevaju odgovarajući zdravstveni nadzor (npr. kuhinje ili frizerski saloni u okviru škola). Međutim, nije propisano ko je dužan da provede te mjere, niti ko snosi troškove njihovog provođenja.

¹⁰⁷ Analogna primjena odredbi člana 31, stav 2 Zakona o zaštiti stanovništva od zaraznih bolesti

¹⁰⁸ Analogna primjena odredbi člana 31, stav 3 Zakona o zaštiti stanovništva od zaraznih bolesti

¹⁰⁹ Zdravstveni pregledi tih osoba obavljaju se i kada se zarazne bolesti pojave na mjestu izvođenja praktične nastave ili u njihovom domaćinstvu, te kada to naloži nadležna sanitarna inspekcija.

XI

ODGOVORNOST UČENIKA ZA ŠTETU PRIČINJENU POSLOVNOM SUBJEKTU ILI TREĆEM LICU

Kod određivanja deliktne odgovornosti maloljetnika postoje posebna pravila zasnovana na dobi maloljetnika. U nekim slučajevima roditelji ili druge osobe kojima je povjeren nadzor nad maloljetnikom odgovorni su za štetne radnje maloljetnika, slično kao što su poslodavci odgovorni za štetne radnje svojih radnika, uprkos tome što oni nisu počinili štetnu radnju.

Shodno Zakonu o obligacionim odnosima lice s navršениh 14 godina smatra se deliktно odgovornim. S tim u vezi, ukoliko učenik s navršениh 14 godina prouzrokuje štetu poslovnom subjektu, smatrat će se odgovornim za nastalu štetu. Ako je štetu poslovnom subjektu prouzrokovao maloljetni učenik sposoban za rasuđivanje, a koji nije u stanju sam nadoknaditi štetu, uz ispunjenje uvjeta predviđenih gore navedenim zakonom roditelji su obavezni nadoknaditi štetu u njegovo ime.

Pored toga, ako je maloljetni učenik starosne dobi od 14 ili više godina tokom praktične nastave kod poslovnog subjekta ili ferijalne prakse bio pod nadzorom škole, učenik i škola smatrat će se solidarno odgovornim za štetu koja je prouzrokovana poslovnom subjektu. Međutim, škola se može osloboditi odgovornosti ako dokaže da je vršila nadzor nad učenikom na način na koji je bila i obavezna ili da bi šteta nastala i pri brižljivom vršenju nadzora. Isto vrijedi ako je ovakav učenik bio pod nadzorom poslovnog subjekta i pričinio štetu trećoj strani – poslovni subjekt i učenik smatrat će se solidarno odgovornim, a poslovni subjekt se može osloboditi odgovornosti pod istim uvjetima koji važe i za školu.

Učenik s navršениh 14 godina koji tokom praktične nastave ili ferijalne prakse pričinio štetu poslovnom subjektu odgovara za nastalu štetu u skladu s općim pravilima obligacionog prava. Ako je štetu poslovnom subjektu prouzrokovao maloljetni učenik sposoban za rasuđivanje, a koji nije u stanju sam nadoknaditi štetu, uz ispunjenje uvjeta predviđenih Zakonom o obligacionim odnosima roditelji su obavezni nadoknaditi štetu u njegovo ime.

XII

**ODGOVORNOST
POSLOVNOG
SUBJEKTA ZA ŠTETU
PRIČINJENU UČENIKU
U SLUČAJU POVREDE
TOKOM PRAKTIČNE
NASTAVE/FERIJALNE
PRAKSE**

Osnovna pitanja koja adresiraju poslovni subjekti koji primaju učenike na praktičnu nastavu/ferijalnu praksu odnose se na odgovornost poslovnog subjekta za štetu koja nastupi kao rezultat povrede učenika tokom praktične nastave/ferijalne prakse.

Dakle, kao otvorena pitanja javila su se sljedeća:

- a) Postoji li odgovornost poslovnog subjekta za štetu koja nastupi kao rezultat povrede učenika tokom praktične nastave/ferijalne prakse?
- b) Može li poslovni subjekt biti oslobođen takve odgovornosti?
- c) Koju vrstu štete učenik/zakonski zastupnik učenika mogu potraživati?
- d) Oslobađa li plaćanje doprinosa PIO za učenika poslovnog subjekta od potencijalne odgovornosti za takvu štetu koji pretrpi učenik?

Moguće je postojanje odgovornosti poslovnog subjekta za materijalnu ili nematerijalnu štetu koji pretrpi učenik tokom obavljanja praktične nastave/ferijalne prakse, a kao posljedice povrede zadobijene tokom praktične nastave uz ispunjenje uvjeta predviđenih Zakonom o obligacionom odnosu. Odgovornost poslovnog subjekta postoji ako je do povrede učenika odnosno štete došlo usljed njegove krivice (ako je šteta prouzrokovana namjerno ili nepažnjom)¹¹⁰ ili ako je do povrede došlo odnosno ako šteta potječe od opasne stvari ili djelatnosti, neovisno o krivici poslovnog subjekta. U prvom slučaju radi se o subjektivnoj odgovornosti poslovnog subjekta za štetu, dok u drugom o objektivnoj odgovornosti za štetu kod koje je postojanje krivice potpuno irelevantno. Ako je do štete kao posljedice povrede učenika došlo usljed krivice poslovnog subjekta, učenik odnosno roditelji mogu zahtijevati naknadu štete od poslovnog subjekta putem suda. Bit će svakako dužni dokazati takvu krivicu.

Međutim, ako šteta koja je nastupila kao posljedica povrede učenika potječe od opasne stvari čiji je imalac poslovni subjekt ili opasne djelatnosti tog subjekta, učenik odnosno njegov zakonski zastupnik može zahtijevati naknadu štete neovisno o krivici poslovnog subjekta. Dakle, učenik odnosno njegov zakonski zastupnik ne bi morao dokazivati da je poslovni subjekt kriv za štetu jer se krivica pretpostavlja u takvom slučaju.

Bitno je naglasiti svakako da se u takvim slučajevima poslovni subjekt ipak može osloboditi odgovornosti za štetu ako dokaže da:

- a) šteta potječe od nekog uzroka koji se nalazio izvan stvari, a čije se dejstvo nije moglo predvidjeti ni izbjeći ili otkloniti; ili
- b) je šteta nastala isključivo radnjom učenika ili trećeg lica, koju on nije mogao predvidjeti i čije posljedice nije mogao izbjeći ili otkloniti; ili
- c) je učenik djelimično doprinio nastanku štete.

Opasna stvar i opasna djelatnost nisu definisane zakonom. Radi se o pravnim standardima odnosno praktičnom pitanju koje sud utvrđuje u svakom konkretnom slučaju. U skladu s uvriježenim shvatanjem pravne teorije, opasnom stvari smatra se svaka pokretna ili nepokretna stvar koja zbog svog položaja, upotrebe ili neke druge osobine predstavlja povećanu opasnost za okolinu.¹¹¹ Opasnom djelatnošću smatra se ona djelatnost od koje prijete neuobičajena opasnost od štete, koja se ne može uvijek izbjeći ni uz najviši stepen pažnje lica koje se tom djelatnošću bavi.¹¹² Primjera radi, kroz sudsku praksu kao opasne djelatnosti utvrđene su sljedeće: rad na mašinama na parni ili plinski pogon, rad na vršilici, rad s opasnim energijama i eksplozivom.¹¹³

¹¹⁰ Član 158 Zakona o obligacionim odnosima FBiH

¹¹¹ A. Bikić, *Naknada štete* (Pravni fakultet Univerziteta u Sarajevu, Sarajevo, 2010.), str. 42

¹¹² P. Krsmanović, N. Mitrić, M. Jusufović, S. Gojković, V. Šubarić, A. Razić, E. Halilović, J. Jovanović, *Modul 7 Građanska oblast naknade štete* (Javna ustanova centar za edukaciju sudija i tužilaca u FBiH, 2006.), str. 43

¹¹³ A. Bikić, *Naknada štete* (Pravni fakultet Univerziteta u Sarajevu, Sarajevo, 2010.), str. 43

Učenik odnosno njegovi zakonski zastupnici mogu potraživati naknadu kako materijalne, tako i nematerijalne štete povezane s povredom tokom praktične nastave/ferijalne prakse. Nematerijalna šteta ogleda se u pretrpljenim fizičkim bolovima, duševnim bolovima zbog, između ostalog, umanjenja životne aktivnosti i naruženosti. Materijalna šteta ogleda se u troškovima oko liječenja i drugim potrebnim troškovima s tim u vezi, kao i zaradi izgubljenoj zbog nesposobnosti za rad za vrijeme liječenja (naravno, ako je učenik ostvaruje). Dodatno, ako povrijeđeni učenik zbog potpune ili djelimične nesposobnosti za rad gubi zaradu, ili su mu potrebe trajno povećane, ili su mogućnosti njegovog daljeg razvijanja i napredovanja uništene ili smanjene, postoji zakonska mogućnost da sud odredi da je poslovni subjekt dužan plaćati povrijeđenom određenu novčanu rentu kao naknadu za tu štetu.

Uplata doprinosa za osiguranje za slučajeve invalidnosti i smrti usljed povrede na radu i profesionalne bolesti učenika ne predstavlja osnov za ekskulpiranje poslovnog subjekta za eventualnu odgovornost za štetu koju pretrpi učenik usljed povrede tokom praktične nastave/ferijalne prakse.

Moguće je postojanje odgovornosti poslovnog subjekta za materijalnu ili nematerijalnu štetu koju pretrpi učenik tokom obavljanja praktične nastave/ferijalne prakse kao posljedicu povrede zadobijene tokom praktične nastave u skladu s općim pravilima predviđenim Zakonom o obligacionom odnosu. Takva odgovornost može postojati i kad poslovni subjekt nije kriv za nastanak štete (objektivna odgovornost) ako šteta koja je posljedica povrede učenika potječe od opasne stvari čiji je imalac poslovni subjekt ili opasne djelatnosti kojom se bavi poslovni subjekt, ali se takve odgovornosti može osloboditi ako dokaže postojanje zakonom previđenih okolnosti. Učenik/njegov zakonski zastupnik može potraživati naknadu materijalne i nematerijalne štete. Uplata doprinosa za osiguranje za slučajeve invalidnosti i smrti usljed povrede na radu i profesionalne bolesti učenika ne predstavlja osnov za oslobađanje poslovnog subjekta za eventualnu odgovornost za štetu koju pretrpi učenik usljed povrede tokom praktične nastave/ferijalne prakse.

XIII SADRŽAJ I NAČIN VOĐENJA EVIDENCIJE O UČENICIMA KOJI OBAVLJAJU PRAKTIČNU NASTAVU KOD POSLOVNOG SUBJEKTA

Uzevši u obzir činjenicu da učenici na praktičnoj nastavi/ferijalnoj praksi *de facto* učestvuju u procesu rada kod poslovnog subjekta pojavilo se pitanje evidencije njihovog prisustva, konkretno pitanje je li i kako propisana evidencija prisustva učenika od poslovnog subjekta.

Pravilnik o sadržaju i načinu vođenja evidencije o radnicima i drugim licima angažovanim na radu predviđa obavezu poslovnih subjekata da vode evidenciju o redovnim učenicima ustanova za strukovno obrazovanje koji kod poslodavca pohađaju praktičnu nastavu i vježbe.¹¹⁴ Prema odredbama člana 4, stav 2 Pravilnika o sadržaju i načinu vođenja evidencije o radnicima i drugim licima angažovanim na radu, evidencija koju poslodavac vodi, *inter alia*, o redovnim učenicima ustanova za strukovno obrazovanje koji kod poslodavca pohađaju praktičnu nastavu i vježbe, sadrži sljedeće podatke:

- 1) ime i prezime;
- 2) jedinstveni matični broj;
- 3) spol;
- 4) dan, mjesec i godinu rođenja;
- 5) mjesto, općinu i državu rođenja;
- 6) prebivalište, odnosno boravište;
- 7) broj, datum i naziv akta na osnovu kojeg lice iz stava ovoga člana radi kod poslodavca te dokaz o ispunjavanju propisanih uvjeta za obavljanje tih poslova;
- 8) naziv posla;
- 9) mjesto rada;
- 10) dan početka rada;
- 11) dan prestanka rada.

Kao otvoreno pitanje u vezi sa sadržajem ove evidencije javilo se pitanje šta se podrazumijeva pod „(...) dokazom o ispunjavanju propisanih uvjeta za obavljanje tih poslova, i „nazivom posla“ u kontekstu evidencije o učenicima koji se kod poslodavca nalaze praktičnoj nastavi.

Federalno ministarstvo rada i socijalne politike izdalo je službeno mišljenje br. 04-31/16-3570/21 M. T. od 19.01.2022. godine¹¹⁵, u kojem je navedeno da bi se u kontekstu vođenja evidencije učenika na praktičnoj nastavi podaci koji se upisuju u evidenciju trebali prilagoditi, te bi se u tom smislu u pogledu osnova učestvovanja učenika u praktičnoj nastavi trebala evidentirati osnov iz posebnih propisa iz oblasti obrazovanja, nastavnih planova i programa, te eventualno određeni ugovor, ako se taj ugovor zaključuje između poslovnog subjekta i obrazovne ustanove, u skladu s propisima iz oblasti obrazovanja, dok bi se u kontekstu podatka koji se odnosi na naziv posla bilo potrebno evidentirati da se radi o praktičnoj nastavi.

Poslovni subjekti dužni su voditi evidenciju od dana započinjanja praktične nastave kod poslovnog subjekta do dana njenog završetka. Ova evidencija čuva se u arhivi poslovnog subjekta najmanje pet godina.¹¹⁶ Evidencija se vodi pisano u obliku knjige, a može se voditi i u elektronskom obliku.¹¹⁷ Međutim, nadležna inspekcija izdala je mišljenje da se evidencija u svakom slučaju mora voditi u pisanom obliku – u obliku knjige.

¹¹⁴ Član 4, stav 1, tačka 3 Pravilnika o sadržaju i načinu vođenja evidencije o radnicima i drugim licima angažovanim na radu

¹¹⁵ Vidjeti Prilog 11 uz Analizu.

¹¹⁶ Član 5, stav 2 Pravilnika o sadržaju i načinu vođenja evidencije o radnicima i drugim licima angažovanim na radu

¹¹⁷ Član 5, stav 3 Pravilnika o sadržaju i načinu vođenja evidencije o radnicima i drugim licima angažovanim na radu

Tabela 3: Osnovne napomene u vezi s vođenjem evidencije o učenicima na praktičnoj nastavi

Period vođenja evidencije:	Cjelokupni period trajanja praktične nastave
Obrasci za evidenciju:	Propisan je sadržaj i način vođenja, ali ne i obrasci.
Način vođenja evidencije:	Pisano u obliku knjige, a može se voditi i u elektronskom obliku (pored pisanog)
Rokovi čuvanja evidencije:	Najmanje pet godina
Predočavanje evidencije:	Na zahtjev inspektora rada.

Učenici su dužni odmah prijaviti poslovnom subjektu svaku promjenu gore navedenih podataka, odnosno najkasnije u roku od osam dana od dana nastanka promjene.¹¹⁸

Također, skrećemo pažnju na to da jednako kao i za evidencije koje poslodavci vode o radnicima postoji obaveza prijavljivanja zbirke ličnih podataka u Glavni registar Agencije za zaštitu ličnih podataka Bosne i Hercegovine, kao i obaveza prijavljivanja promjena u postojećim zbirkama ličnih podataka, u skladu s odredbama člana 14 Zakona o zaštiti ličnih podataka.

Poslovni subjekt koji organizuje izvođenje praktične nastave dužan je voditi evidenciju o učenicima od dana započinjanja praktične nastave kod poslovnog subjekta do dana njenog završetka u skladu s Pravilnikom o sadržaju i načinu vođenja evidencije o radnicima i drugim licima angažovanim na radu. Jednako kao i za evidencije koje poslodavci vode o radnicima postoji obaveza prijavljivanja zbirke ličnih podataka u Glavni registar Agencije za zaštitu ličnih podataka Bosne i Hercegovine, kao i obaveza prijavljivanja promjena u postojećim zbirkama ličnih podataka, u skladu s odredbama člana 14 Zakona o zaštiti ličnih podataka.

REFERENCE

Bikić, Naknada štete (Pravni fakultet Univerziteta u Sarajevu, Sarajevo, 2010.)

P. Krsmanović, N. Mitrić, M. Jusufović, S. Gojković, V. Šubarić, A. Razić, E. Halilović, J. Jovanović, Modul Građanska oblast naknade štete (Javna ustanova centar za edukaciju sudija i tužilaca u FBiH, 2006.)

Vodič za prijavu, obračun i uplatu doprinosa za osiguranje učenika na praktičnoj nastavi za slučajeve invalidnosti i smrti usljed povrede na radu i profesionalne bolesti, Privredna komora Zeničko-dobojskog kantona, septembar 2022, dostupan na: [http://pufbih.ba/v1/public/upload/files/Vodic\(3\).pdf](http://pufbih.ba/v1/public/upload/files/Vodic(3).pdf)

Službeno mišljenje Federalnog ministarstva rada i socijalne politike, br. 04/-35/25-673/18 M.T. od 16.03.2018. godine (Prilog 1 uz Analizu);

Službeno mišljenje Federalnog ministarstva rada i socijalne politike, br. 03-34/11-674/18 IK od 02.04.2018. godine (Prilog 2 uz Analizu);

Službeno mišljenje Federalnog ministarstva zdravstva, br. 07-37-2986/18 od 14.05.2018. godine (Prilog 3 uz Analizu);

Službeno mišljenje Federalnog ministarstva finansija, br. 04-14-1-6007/18 E.J. od 28.09.2018. godine (Prilog 4 uz Analizu);

Službeno mišljenje Inspektorata rada, zaštite na radu i socijalne zaštite Kantonalne uprave za inspeksijske poslove Kantona Sarajevo, br. UP – 1-14-09-30-00160/20-09/18-002 od 21.01.2020. godine (Prilog 5 uz Analizu);

Službeno mišljenje Federalnog ministarstva rada i socijalne politike, br. 03-30/11-41/20 AG od 29.01.2020. godine (Prilog 6 uz Analizu);

Službeno mišljenje Federalnog ministarstva finansija, br. 05-02-4-4139/20 od 17.06.2020. godine (Prilog 7 uz Analizu);

Službeno mišljenje Federalnog ministarstva zdravstva, br. 02-33-/3312/20 od 16.06.2020. godine (Prilog 8 uz Analizu);

Službeno mišljenje Porezne uprave Federacije Bosne i Hercegovine, br. 13/08-02-3-836-1/20 – Dž. D od 30.06.2020. godine (Prilog 9 uz Analizu);

Službeno mišljenje Porezne uprave Federacije Bosne i Hercegovine, br. 13/08-02-3-2012-1/21 Dž. D. od 31.01.2022. godine (Prilog 10 uz Analizu);

Službeno mišljenje Federalnog ministarstva rada i socijalne politike, br. 04-31/16-3570/21 M.T. od 19.01.2022. godine (Prilog 11 uz Analizu);

Zakon o doprinosima („Službene novine FBiH”, br. 35/98, 54/00, 16/01, 37/01, 48/01 – dr. zakon, 1/02, 17/06, 14/08, 91/15, 104/16, 34/18, 99/19, 4/21, 6/23 i 28/23 – odluka US)

Zakon o porezu na dohodak („Službene novine FBiH”, br. 10/08, 9/10, 44/11, 7/13 i 65/13)

Pravilnik o primjeni Zakona o porezu na dohodak („Službene novine FBiH“, br. 48/21, 77/21, 20/22, 57/22, 05/23, 85/23 i 97/23)

Zakon o zdravstvenom osiguranju u FBiH („Službene novine FBiH“, br. 30/97, 7/02, 70/08, 48/11, 100/14 – odluka US, 36/18 i 61/22)

Zakon o zdravstvenom osiguranju („Službene novine Srednjobosanskog kantona”, br. 13/00)

Zakon o zdravstvenom osiguranju („Narodne novine Hercegbosanske županije“, br. 12/05)

Odluka o utvrđivanju osnovica, stopa i načinu obračunavanja i uplate doprinosa za obavezno zdravstveno osiguranje na području Tuzlanskog kantona („Službene novine Tuzlanskog kantona”, br. 14/22)

Odluka o utvrđivanju osnovica, stopa i načinu obračunavanja i uplate doprinosa za obavezno zdravstveno osiguranje na području Kantona Sarajevo („Službene novine Kantona Sarajevo“, br. 29/09, 20/16 i 40/19)

Odluka o osnovicama i stopama doprinosa za obavezno zdravstveno osiguranje u Zeničko-dobojskom kantonu („Službene novine Zeničko-dobojskog kantona“, br. 12/13 i 14/13)

Odluka o osnovicama i stopama za obračunavanje te o načinu obračunavanja i uplaćivanja doprinosa za obavezno zdravstveno osiguranje na području Srednjobosanskog kantona („Službene novine Srednjobosanskog kantona“, br. 14/04, 12/05 i 7/08)

Odluka o osnovicama, stopama, načinu obračunavanja i plaćanja sredstava za ostvarivanje prava iz obaveznog zdravstvenog osiguranja („Narodne novine Hercegbosanske županije“, broj 7/10, 2/12 i 5/16)

Odluka o utvrđivanju osnovica, stopa i načinu obračuna i uplate doprinosa za obavezno zdravstveno osiguranje na području Hercegovačko-neretvanskog kantona („Narodne novine HNK-HNŽ“, br. 04/10, 06/11, 07/12 i 12/16)

Odluka o osnovicama, stopama i načinu obračunavanja i uplate doprinosa za obavezno zdravstveno osiguranje za Županiju Zapadnohercegovačku („Narodne novine ŽZH“, br. 10/09, 11/14, i 14/23)

Odluka o osnovicama i stopama doprinosa za obavezno zdravstveno osiguranje u Županiji Posavskoj („Narodne novine Županije Posavske“, br. 06/07 i 10/13)

Odluka o osnovicama i stopama doprinosa za zdravstveno osiguranje u Unsko-sanskom kantonu („Službeni glasnik USK“, br. 66/99, 15/04, 20/04, 17/05, 04/09 i 23/17)

Zakon o penzijskom i invalidskom osiguranju („Službene novine FBiH“, br. 13/18, 93/19- odluka US, 90/21, 19/22, 42/23 – odluka US)

Odluka o visini doprinosa za penzijsko i invalidsko osiguranje za lica osigurana u određenim okolnostima („Službene novine FBiH“, br. 26/14)

Pravilnik o podnošenju prijave za upis i promjene upisa u Jedinostveni sistem registracije, kontrole i naplate doprinosa („Službene novine FBiH“, br. 73/09, 38/10, 77/10, 9/11, 1/13, 83/14, 1/15, 48/16, 25/17, 53/19, 93/19, 105/21, 20/22 i 77/23)

Zakon o jedinstvenom sistemu registracije, kontrole i naplate doprinosa („Službene novine FBiH“, br. 42/09, 109/12, 86/15, 30/16 i 96/21)

Pravilnik o načinu uplate, pripadnosti i raspodjele javnih prihoda u Federaciji Bosne i Hercegovine („Službene novine Federacije BiH“, br. 63/20, 88/20, 28/21, 10/23, 37/2, 81/23 i 23/24)

Zakon o radu („Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine”, br. 26/16, 89/18, 23/20 - odluka US, 49/21 - dr. zakon, 103/21 - dr. zakon i 44/2022)

Zakon o radu („Narodne novine Hercegbosanske županije”, br. 10/22)

Zakon o radu u Kantonu Sarajevo („Službene novine Kantona Sarajevo”, br. 19/00)

Zakon o radu Zeničko-dobojskog kantona („Službene novine Zeničko-dobojskog kantona”, br. 1/17)

Zakon o radu („Narodne novine Županije Zapadnohercegovačke”, br. 11/17)

Zakon o zaštiti na radu („Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine”, br. 79/20)

Pravila o procjeni rizika („Službene novine FBiH”, br. 23/21)

Pravilnik o postupku raspoređivanja radnika na poslove sa povećanim rizikom i o postupku prethodnih i periodičnih ljekarskih pregleda radnika koji obavljaju poslove sa povećanim rizikom („Službene novine FBiH”, broj 9/23)

Pravilnik o sadržaju i načinu vođenja evidencije o radnicima i drugim licima angažovanim na radu („Službene novine FBiH”, broj 92/16)

Pravilnik o ocjenjivanju radne sposobnosti u penzijskom i invalidskom osiguranju („Službene novine FBiH”, br. 24/02 i 48/04)

Pravilnik o sadržaju i načinu podnošenja izvještaja o povredi na radu i profesionalnoj bolesti („Službene novine FBiH” broj: 9/23)

Konvencija br. 138 o najnižoj dobi za zapošljavanje, 1973. godina

Konvencija br. 13 o upotrebi olovnog bjelila u bojanju

Konvencija br. 24 o osiguranju za slučaj bolesti industrijskih i trgovačkih radnika i domaće posluge

Konvencija br. 17 o naknadi koja se isplaćuje radnicima za slučaj nesreće na radu

Evropska socijalna povelja

Zakon o obligacionim odnosima („Službeni list SFRJ”, br. 29/78, 39/85 i 45/89, „Službeni list RBiH”, br. 2/92, 13/93 i 13/94 i „Službene novine FBiH”, br. 29/03 i 42/11)

Zakon o zaštiti stanovništva od zaraznih bolesti („Službene novine FBiH”, br. 29/05)

Zakon o zdravstvenoj zaštiti („Službene novine FBiH”, br. 46/10 i 75/13)

Zakon o zaštiti ličnih podataka („Službeni glasnik Bosne i Hercegovine”, br. 49/06, 76/11 i 89/11 - ispr.)

LISTA TABELA

TABELA 1: LISTA ANALIZIRANIH PROPISA.....	13
TABELA 2: RAZLIKA IZMEĐU KOLEKTIVNOG OSIGURANJA UČENIKA OD POSLJEDICA NESRETNOG SLUČAJA (NEZGODE) I OSIGURANJA PO OSNOVU ZAKONA O PENZIJSKOM I INVALIDSKOM OSIGURANJU.....	41
TABELA 3: OSNOVNE NAPOMENE U VEZI S VOĐENJEM EVIDENCIJE O UČENICIMA NA PRAKTIČNOJ NASTAVI.....	78

PRILOZI

Bosna i Hercegovina
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
FEDERALNO MINISTARSTVO RADA I SOCIJALNE
POLITIKE

Босна и Херцеговина
ФЕДЕРАЦИЈА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ
ФЕДЕРАЛНО МИНИСТАРСТВО РАДА И СОЦИЈАЛНЕ
ПОЛИТИКЕ

Broj: 04-35/25-673/18 M.T.
Sarajevo, 16.3.2018. godine

23-03-2018

dmblegal
KRALJA TVRTKA 6
71000 SARAJEVO
n/r g-đe Elme Veleđar Arifagić, advokata

Predmet: Odgovor na upit, dostavlja se

Poštovana,

U vezi Vašeg upita kojeg ste dostavili Federalnom ministarstvu rada i socijalne politike, a kojim, između ostalog, tražite tumačenje odredaba Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju („Službene novine Federacije BiH“, broj: 13/18), ističemo sljedeće:

Odredbom člana 17. Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju jasno je propisano da je učenik ili student za vrijeme praktične nastave, odnosno za vrijeme stručne prakse kod poslodavca, lice koje je obavezno osigurano za slučaj invalidnosti i smrti zbog povrede na radu ili profesionalne bolesti dok se nalazi na praktičnoj nastavi, odnosno na stručnoj praksi kod poslodavca.

Do donošenja nove odluke, doprinos za penzijsko i invalidsko osiguranje za ova lica plaća se u mjesečnom iznosu od 3 KM, a u skladu sa važećom Odlukom Upravnog odbora Federalnog zavoda za penzijsko i invalidsko osiguranje („Službene novine Federacije BiH“, broj: 26/14). Obveznici obračuna i uplate doprinosa za ova lica su obrazovno-odgojne ustanove koje isti pohađaju.

Što se tiče ostalih pitanja iz navedenog upita upućujemo Vas da se obratite Federalnom ministarstvu finansija obzirom da su propisi iz oblasti doprinosa, kao i primjena istih u nadležnosti Federalnog ministarstva finansija.

S poštovanjem,

SARAJEVO, Marka Marulića broj: 2
Tel: +387 33 65 06 85; 033/ 66 17 82; fax/ 033/ 25 54 61 e-mail: info@fmrsp.gov.ba
www.fmrsp.gov.ba

05 -04- 2018

Broj: 03-34/11-674/18 IK
Sarajevo, 02.04.2018. godine

DMBLEGAL Advokatsko društvo d.o.o.
ul. Kralja Tvrtka br.6
SARAJEVO

PREDMET: Odgovor, dostavlja se

Federalno ministarstvo rada i socijalne politike zaprimilo je dana 13.03.2018.godine Vaš upit, kojim tražite mišljenje u pogledu zasnivanja radnog odnosa učenika srednje škole, primjene odredbi Zakona o radu o minimalnoj dobi na slučaj izvođenja praktične nastave učenika srednjih stručnih škola kod poslovnih subjekata, te primjene drugih odredbi Zakona o radu u ovom slučaju.

S tim u vezi, ističemo da je članom 20. Zakona o radu („Službene novine Federacije BiH“, broj: 26/16) propisano da se sa licem mlađim od 15 godina ne može zaključiti ugovor o radu, niti se ono može zaposliti na bilo koju vrstu poslova. Lice između 15 i 18 godina života može zaključiti ugovor o radu, odnosno zaposliti se uz saglasnost zakonskog zastupnika i pod uvjetom da od ovlaštenog ljekara ili nadležne zdravstvene ustanove pribavi ljekarsko uvjerenje kojim dokazuje da ima opću zdravstvenu sposobnost za rad.

Shodno navedenom, ističemo da u smislu odredbi Zakona o radu nema smetnji za sklapanje ugovora o radu sa maloljetnikom, pod uvjetima propisanim pomenutom odredbom člana 20. ovog zakona, s tim da bi svakako trebalo razmotriti eventualne smetnje za ovakvu vrstu angažmana, koje bi zbog statusa i obaveza učenika mogle proizlaziti iz propisa u oblasti obrazovanja.

Također, pitanje izvođenja praktične nastave učenika srednjih škola kod poslovnih subjekata nije predmet radnog zakonodavstva pa se u tom kontekstu ne može ni posmatrati.

S poštovanjem,

MINISTAR
Vesko Drljaca

Broj: 07-37-286/18
Sarajevo, 14.05.2018.godine

Advokatsko društvo DMB legal doo
Ul. Kralja Tvrtka broj 6
SARAJEVO

PREDMET: Odgovor na upit, - dostavljamo -
VEZA: Vaš akt zaprimljen 14.03.2018.godine

Poštovani,

Shodno aktu veze, koji se odnosi na pitanje zdravstvenog osiguranja učenika koji obavljaju praktičnu nastavu kod poslovnih subjekata/lica koja samostalno obavljaju djelatnost, obavještavamo Vas o sljedećem:

- odredbama člana 28. stav 1. tačka 1. Zakona o zdravstvenom osiguranju („Službene novine Federacije BiH“, br. 30/97, 7/02, 70/08 i 48/11), regulisano je da pravo na zdravstvenu zaštitu zbog povreda na radu i oboljenja od profesionalnih bolesti imaju učenici i studenti koji učestvuju na praktičnoj nastavi, praktičnom radu i na stručnim putovanjima,
- odredbama člana 86. stav 1. tačka 8. Zakona, definisano je da je obveznik obračuna i uplate doprinosa za obavezno zdravstveno osiguranje organ uprave kantona nadležan za obrazovanje - za učenike odnosno studente koji nisu osigurani po drugom osnovu u skladu sa članom 19. tačka 13.a Zakona, kao i za učenike odnosno studente koji vrše praktičan rad u vezi sa nastavom. Regulisano zdravstveno osiguranje učenika i studenata po nekom drugom osnovu, ne isključuje obavezu uplate doprinosa zbog povreda na radu i oboljenja od profesionalnih bolesti za učenike i studente koji učestvuju na praktičnoj nastavi, praktičnom radu i na stručnim putovanjima.

S poštovanjem,

Dostavljeno:
- naslovu
- a/a

MINISTAR
Doc. dr Vjekoslav Mandić

02-10-2018

BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
FEDERALNO MINISTARSTVO FINANSIJA
FEDERALNO MINISTARSTVO FINANSIJA

BOSNIA AND HERZEGOVINA
FEDERATION OF BOSNIA AND
HERZEGOVINA
FEDERAL MINISTRY OF FINANCE

Broj: 04-14-1-6007/18 E.J.
Sarajevo, 28.09.2018. godine

DMBLEGAL
Advokatsko društvo d.o.o.
Ul. Kralja Tvrtka 6

71000 SARAJEVO

PREDMET: Odgovor, dostavlja se
VEZA: Vaš akt od 24.09.2018. godine

Poštovani,

U vezi vašeg akta, od 24.09.2018. godine, u okviru naše nadležnosti, ukazujemo na sljedeće:

U vezi sa plaćanjem doprinosa podsjećamo vas da je, organ uprave kantona nadležan za obrazovanje, obveznik obračunavanja i uplate doprinosa za zdravstveno osiguranje za učenike u toku izvođenja praktične nastave, u skladu sa propisima o zdravstvenom osiguranju a nadležna obrazovno-odgojna ustanova je obveznik obračunavanja i uplate doprinosa za penzijsko i invalidsko osiguranje (za lica osigurana u određenim okolnostima) za vrijeme obavljanja obaveznog praktičnog rada učenika u toku sticanja obrazovanja i odgoja, u skladu sa propisima penzijskom i invalidskom osiguranju. Obveznik uplate doprinosa je dužan dostaviti u nadležnu ispostavu Porezne uprave Federacije BiH, shodno propisima o Jedinsvenom sistemu registracije, kontrole i naplate doprinosa, obrazac prijave osiguranja za učenika (JS3120 – Prijava/odjava lica osiguranih u određenim okolnostima), za vrijeme obavljanja praktičnog rada učenika u toku sticanja obrazovanja i odgoja. Propisani iznosi doprinosa se uplaćuju mjesečno za svakog učenika koji je obuhvaćen ovim vidom obrazovanja.

Odredbama Zakona o porezu na dohodak ("Službene novine Federacije BiH", br. 10/08, 9/10, 44/11, 7/13 i 65/13), primanja učenika u vezi sa obavljanjem učeničke prakse, nisu izuzeta od plaćanja poreza na dohodak. Shodno navedenom, firma kod koje se obavlja učenička praksa i koja za isto isplaćuje učenicima određene novčane iznose (nagrade), ima obavezu uplate poreza na dohodak, prilikom isplate istih. S poštovanjem,

MINISTRICA

Jelka Miličević

Sarajevo, Ulica Mehmeda Spahije br. 5
Telefon: +387 33 253 400 Fax: +387 33 663 314
e-mail: info@fmf.gov.ba
www.fmf.gov.ba

Bosna i Hercegovina
Federacija Bosne i Hercegovine
KANTON SARAJEVO
Kantonalna uprava za inspekcijske
poslove

Босна и Херцеговина
Федерација Босне и Херцеговине
КАНТОН САРАЈЕВО
Кантонална управа за инспекцијске
послове

Bosnia and Herzegovina
Federation of Bosnia and Herzegovina

CANTON SARAJEVO
Cantonal Administration for Inspection Issues

Inspektorat rada, zaštite na radu i socijalne zaštite

Broj: UP-1-14-09-30-00160/20-09/18-002

Sarajevo, 21.1.2020. godine

GIZ
ul. Zmaja od Bosne br. 7 – 7a
71 000 Sarajevo

Predmet: Odgovor na upit, dostavlja se;

Vezano za Vaš upit od 9. 1. 2020. godine, kojim ste se obratili ovoj inspekciji kako biste bili informisani o nadležnostima inspekcije rada u slučajevima realizacije praktične nastave kod poslovnih subjekata iz različitih primarnih djelatnosti, obavještavam Vas da predmet redovnih inspekcijskih nadzora koji se vrše u okviru nadležnosti ove inspekcije, podrazumijeva provjeru postojanja i zakonitosti pravnog osnova koji bi činio dozvoljenim prisustvo ili učešće bilo kojeg lica u procesu rada kod bilo kojeg poslovnog subjekta neovisno od djelatnosti koja je njegov redovni predmet poslovanja, a što se tiče Vašeg pitanja u užem smislu, inspekcija rada bi tolerisala prisustvo lica u procesu rada po osnovu praktične nastave ukoliko bi se takva nastava izvodila u okviru programa ili projekta čija se implementacija provodi uz saglasnost Ministarstva za obrazovanje, nauku i mlade Kantona Sarajevo te uz neposredno predočenu dokaznu dokumentaciju koja čini zakonitim da se takva nastava može izvoditi kod konkretnog poslovnog subjekta kao i uz predočene dokaze iz kojih je nesporno jasno da lica zatečena da prisustvuju ili učestvuju u procesu rada zaista jesu učenici obrazovne ustanove koja je uključena u program edukacije koja se vrši na takav način.

S poštovanjem,

Kantonalni inspektor rada

Nedim Mehmedbašić, dipl. pravnik

Dostaviti:
1. Naslovu,
2. A/A

web: <http://kuip.kis.gov.ba>, mail: kuip@kuip.kis.gov.ba
Tel: +387 (0) 33 770-100 (centrala)
+ 387 (0) 33 569-870 (direktor)
Fax: +387 (0) 33 770-151, +387 (0) 33 569-890
Sarajevo, Aleja Bosne Srebrene bb

Broj: 03-30/11-41/20 AG
Sarajevo, 29.01.2020. godine

GIZ
DEUTSCHE GESELLSCHAFT
FÜR INTERNATIONALE ZUSAMMENARBEIT GmbH
n/r gđa Isabel Rapp, voditeljica projekta
ul. Zmaja od Bosne 7-7a
71000 Sarajevo

PREDMET: Odgovor, dostavlja se

Federalnom ministarstvu rada i socijalne politike dostavljen je Vaš upit od 07.01.2020. godine, kojim su u svrhu implementacije projekta "stručno obrazovanje", zatražene informacije u vezi sa primjenom Zakona o radu, Zakona o zaštiti na radu i Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju na obavljanje praktične nastave i ferijalne prakse učenika kod poslovnih subjekata.

S tim u vezi, sa aspekta nadležnosti ovog ministarstva ističemo da su Zakonom o radu ("Službene novine Federacije BiH", br. 26/16 i 89/18), kao općim propisom, uređena određena pitanja u vezi sa radnim odnosom, odnosno ostvarivanjem prava iz radnog odnosa, te se isti primjenjuje ako drugim zakonom ili međunarodnim ugovorom nije drugačije uređeno. U smislu navedenog, Zakon o radu predviđa da se rad za poslodavca može obavljati na osnovu ugovora o radu, odnosno ugovora o radu sa pripravnikom, na osnovu kojih se zasniva radni odnos sa poslodavcem, te na osnovu ugovora o obavljanju privremenih i povremenih poslova, te ugovora o stručnom osposobljavanju bez zasnivanja radnog odnosa, na osnovu kojih se ne zasniva radni odnos sa poslodavcem. Shodno navedenom, obavljanje praktične nastave i ferijalne prakse učenika kod poslovnih subjekata nije predmet Zakona o radu, te se na pomenuta pitanja ne bi mogle direktno primijeniti odredbe Zakona o radu. Obavljanje praktične nastave i ferijalne prakse učenika je predmet propisa iz oblasti obrazovanja, kojim bi, između ostalog, trebao biti uređen način organizovanja i izvođenja praktične nastave u školama srednjeg stručnog obrazovanja, odnosno uslovi, način organizacije i praćenja ferijalne prakse za učenike srednjih škola za srednje stručno obrazovanje i obuku, te druga pitanja koja od značaja za navedene oblike nastave, što podrazumijeva i obavezu poslovnog subjekta kod kojeg se nastava, odnosno praksa izvodi, kao i vrstu poslova na kojima se ista može izvoditi.

Što se tiče primjene propisa iz oblasti zaštite na radu, ističemo da je odredbom člana 3. Zakona o zaštiti na radu ("Službeni list SRBiH", broj: 22/90), propisano da pravo na zaštitu na radu, između ostalih, imaju sva lica koja se po bilo kojem osnovu nalaze na radu, kao i učenici i studenti na praktičnoj nastavi i stručnoj praksi u organizaciji, odnosno kod poslodavca, te da u tom slučaju zaštitu na radu obezbjeđuje organizacija, odnosno poslodavac. Shodno navedenom, poslodavac je u skladu sa Zakonom o zaštiti na radu obavezan učenicima na

praktičnoj nastavi i stručnoj praksi obezbijediti sve mjere zaštite na radu, odnosno mjere kojima se neposredno obezbjeđuje sigurnost na radu i mjere u vezi sa uslovima rada. U vezi sa uslovima rada ističemo da je na osnovu Zakona o zaštiti na radu, donesen Pravilnik o uslovima za utvrđivanje radnih mjesta sa posebnim uslovima rada i ljekarskim pregledima radnika na tim radnim mjestima ("Službeni list SRBiH", broj: 2/91), kojim su, između ostalog, propisani posebni uslovi koje u pogledu zdravstvenog stanja i psihofizičkih sposobnosti moraju ispunjavati radnici prilikom raspoređivanja na ta radna mjesta. S obzirom da je pomenutim pravilnikom kao jedan od posebnih uslova za obavljanje poslova na navedenim radnim mjestima, utvrđena i dobna granica (lica starija od 18 godina), mišljenja smo da se tim radnim mjestima sa posebnim uslovima rada ne bi mogla izvoditi praktična nastava i ferijalna nastava u kojoj bi učestvovali maloljetni učenici.

Napominjemo da je u kontekstu propisa iz oblasti rada poslodavac dužan voditi evidenciju o redovnim učenicima ustanova za strukovno obrazovanje koji kod poslodavca pohađaju praktičnu nastavu i vježbe. Naime, Pravilnikom o sadržaju i načinu vođenja evidencije o radnicima i drugim licima angažovanim na radu ("Službene novine Federacije BiH", broj: 92/16), propisano je da je poslodavac pored evidencije o radnicima dužan voditi i evidenciju o drugim licima angažovanim na radu koja, između ostalog, podrazumijeva evidentiranje učenika ustanova za strukovno obrazovanje koji kod poslodavca pohađaju praktičnu nastavu i vježbe. Sadržaj pomenute evidencije propisan je odredbom člana 4. stav 2. navedenog pravilnika, te poslodavac istu počinje voditi danom početka obavljanja praktične nastave tih lica i ažurno je vodi do prestanka pohađanja nastave.

Kada je u pitanju primjena propisa iz oblasti penzijskog i invalidskog osiguranja ističemo da je odredbom člana 17. Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju ("Službene novine Federacije BiH", broj: 13/18), propisano da je učenik ili student za vrijeme praktične nastave, odnosno za vrijeme stručne prakse kod poslodavca, lice koje je obavezno osigurano za slučaj invalidnosti i smrti zbog povrede na radu ili profesionalne bolesti dok se nalazi na praktičnoj nastavi, odnosno na stručnoj praksi kod poslodavca. Do donošenja nove odluke, doprinos za penzijsko i invalidsko osiguranje za ova lica plaća se u mjesečnom iznosu od 3,00 KM, a u skladu sa važećom Odlukom Upravnog odbora Federalnog zavoda za penzijsko i invalidsko osiguranje ("Službene novine Federacije BiH", broj: 26/14). Obveznici obračuna i uplate doprinosa za ova lica su obrazovno-odgojne ustanove koje isti pohađaju.

S poštovanjem,

Broj: 05-02-4-4139/20
Sarajevo, 17.06.2020. godine

Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH
Splitska 7
71000 Sarajevo

PREDMET: Odgovor na upit

Veza: Vaš upit od 02.06.2020. godine

Poštovani,

U vezi s Vašim upitom koji se odnosi na porezni tretman naknada isplaćenih učenicima tokom učenja kroz rad, u skladu sa članom 10. Zakona o organizaciji organa uprave u Federaciji Bosne i Hercegovine („Službene novine Federacije BiH“ broj 35/05), iz okvira naše nadležnosti dajemo sljedeći odgovor:

Zakonom o porezu na dohodak („Službene novine Federacije BiH“, br. 10/08, 9/10, 44/11, 7/13 i 65/13) propisan je način utvrđivanja i plaćanja poreza na dohodak fizičkih lica – poreznih obveznika u Federaciji Bosne i Hercegovine. Prema članu 2. tog Zakona obveznik poreza na dohodak je rezident Federacije BiH i nerezident koji ostvaruje dohodak i to: rezident za oporezivi dohodak koji ostvari na teritoriji Federacije i izvan teritorije Federacije, a nerezident za oporezivi dohodak koji ostvari na teritoriji Federacije BiH.

Članom 3. Zakona o porezu na dohodak određena su fizička lica koja ne podliježu oporezivanju, dok su odredbama čl. 5. i 6. istog Zakona decidno propisani prihodi fizičkih lica koji se ne smatraju dohotkom i prihodi na koje se ne plaća porez na dohodak.

Naknade troškova za ishranu u toku rada (topli obrok) i troškova prevoza predstavljaju prava zaposlenih lica po osnovu radnog odnosa. Shodno tome, a u skladu sa članom 5. tačka 11. Zakona o porezu na dohodak, navedene naknade mogu se neoporezivo isplatiti samo licima koja imaju status zaposlenika kod isplatioca i to najviše do iznosa utvrđenih članom 14. tačka 2. podtač. a. i b. Pravilnika o primjeni zakona o porezu na dohodak („Službene novine Federacije BiH“ br. 67/08, 4/10, 86/10, 10/11, 53/11, 20/12, 27/13, 71/13, 90/13, 45/14, 52/16, 59/16, 38/17, 3/18, 30/18 i 21/20).

S obzirom na to da učenici koji uče kroz rad u okviru redovnog školovanja, nisu izuzeti od oporezivanja kao fizička lica u skladu s članom 3. Zakona o porezu na dohodak, kao ni novčane naknade (topli obrok, prevoz, finansijske nagrade i naknade troškova ljekarskog pregleda) koje biste tim učenicima isplaćivali shodno odredbama čl. 5. i 6. tog Zakona, te uzimajući u obzir da isti nemaju status zaposlenika kod isplatioca naknada, na osnovu člana 70b. stav 3. Pravilnika o primjeni zakona o porezu na dohodak isplatioc navedenih naknada dužan je prilikom svake isplate istih obračunati, obustaviti i uplatiti porez na dohodak po stopi od 10% iz člana 9. Zakona. U skladu sa stavom 4. istog člana Pravilnika prijava uplaćenog poreza po tom osnovu vrši se u roku od pet dana nadležnoj jedinici Porezne uprave Federacije BiH putem obrasca APR-1036 Akontacija poreza po odbitku rezidenta.

Shodno odredbama Zakona o doprinosima („Službene novine Federacije BiH“, br. 35/98, 54/00, 16/01, 37/01, 1/02, 17/06, 14/08, 91/15, 104/16, 34/18 i 99/19), na naknade/nagrade koje se isplaćuju učenicima srednjih škola za obavljanje praktične nastave/učenja kroz rad kao realizacije dualnog obrazovanja, ne uplaćuju se doprinosi: za PIO po stopi od 6% i zdravstveno osiguranje po stopi od 4%.

Nadležna obrazovno-odgojna ustanova je obveznik obračunavanja i uplate doprinosa za penzijsko i invalidsko osiguranje (za lica osigurana u određenim okolnostima) za vrijeme obavljanja obaveznog praktičnog rada učenika u toku sticanja obrazovanja i odgoja, u skladu sa propisima penzijskom i invalidskom osiguranju. Mjesečni iznos navedenog doprinosa propisan je Odlukom o visini doprinosa za penzijsko i invalidsko osiguranje za lica osigurana u određenim okolnostima („Službene novine Federacije BiH“, broj 26/14). Obveznik uplate doprinosa je dužan dostaviti u nadležnu ispostavu Porezne uprave Federacije BiH, shodno propisima o Jedinostvenom sistemu registracije, kontrole i naplate doprinosa, obrazac prijave osiguranja za učenika (JS3120 – Prijava/odjava lica osiguranih u određenim okolnostima), za vrijeme obavljanja praktičnog rada učenika u toku sticanja obrazovanja i odgoja. Propisani iznosi doprinosa se uplaćuju mjesečno za svakog učenika koji je obuhvaćen ovim vidom obrazovanja. Podsjećamo da je, organ uprave kantona nadležan za obrazovanje, obveznik obračunavanja i uplate doprinosa za zdravstveno osiguranje za učenike u toku izvođenja praktične nastave, u skladu sa propisima o zdravstvenom osiguranju.

U vezi sa naprijed navedenim, informišemo Vas da je novi Zakon o doprinosima i Zakon o porezu na dohodak u formi Prijedloga u Parlamentarnoj proceduri u drugom čitanju i da se ponuđena rješenja u prijedlozima zakona koja reguliraju ovu oblast razlikuju u dijelu visine obaveza koje će se obračunavati i uplaćivati.

S poštovanjem,

Broj:02-33-/3312/20
Sarajevo, 16.06.2020.godine

Gesellschaft fur Internationale Zusammenarbeit-GIZ
Zmaja od Bosne 7-7a Sarajevo

PREDMET: Praktična nastava i ferijalna praksa učenika srednjih stručnih škola kod poslovnih subjekata

Poštovani,

Vežano za Vaš dopis kojim tražite pojašnjenja primjene Zakona o zdravstvenom osiguranju na učenike koji obavljaju ferijalnu praksu kod poslodavaca, kao i obaveze poslovnih subjekata koje se odnose na zdravstvene preglede i ostale mjere zaštite prema učenicima koji obavljaju praktičnu nastavu ili ferijalnu praksu, obavještavamo Vas kako slijedi:

Temeljem člana 1. Zakona o zdravstvenom osiguranju („Službene novine Federacije BiH“, br. 30/97, 7/02, 70/08, 48/11 i 36/18) propisano je da zdravstveno osiguranje, kao dio socijalnog osiguranja građana, čini jedinstveni sistem u okviru koga građani ulaganjem sredstava, na načelima uzajamnosti i solidarnosti, obavezno u okviru kantona osiguravaju ostvarivanje prava na zdravstvenu zaštitu i druge oblike osiguranja na način koji je utvrđen ovim zakonom, drugim zakonima i propisima donesenim na osnovu zakona.

Izmjenama i dopunama pomenutog Zakona, tačnije članom 19. i članom 20. utvrđeno je pravo svoj djeci do 18 godina na obavezno zdravstveno osiguranje.

Članom 19. taksativno su nabrojani osiguranici odnosno lica koja imaju pravo na obavezno zdravstveno osiguranje, gdje je pod tačkom 13a. propisano da djeca od rođenja, kao i djeca za vrijeme redovnog školovanja u osnovnim i srednjim školama, odnosno studiranja na višim i visokim školama, te fakultetima, koja su državljani Bosne i Hercegovine sa prebivalištem na teritoriji Federacije, a nisu zdravstveno osigurana kao članovi porodice osiguranika, ali najduže do navršene 26.godine života, također ostvaruju izvorno pravo na zdravstveno osiguranje.

Članom 86. Zakona o zdravstvenom osiguranju, stav (8), propisano je da su organi uprave kantona nadležni za obrazovanje obveznici uplate doprinosa za obavezno zdravstveno osiguranje za učenike koji nisu osigurani po drugom osnovu u skladu sa članom 19.tačka 13a. Zakona, kao i za učenike koji vrše praktičan rad u vezi sa nastavom.

Nadalje, Okvirnim zakonom o osnovnom i srednjem obrazovanju u Bosni i Hercegovini („Sl.glasnik BiH“, br. 18/2003 i 88/2017) uređuju se principi predškolskog, osnovnog i srednjeg obrazovanja i odgoja, obrazovanja odraslih i osnivanja i funkcioniranja

institucija za pružanje usluga u obrazovanju u Bosni i Hercegovini, kao i dopunska nastava za djecu državljana BiH u inozemstvu.

U skladu sa članom 56. Okvirnog zakona o osnovnom i srednjem obrazovanju u Bosni i Hercegovini svi zakoni u entitetima, kantonima i Brčko Distriktu BiH, kao i drugi odgovarajući propisi iz oblasti obrazovanja uskladit će se s odredbama ovog zakona, najkasnije u roku od šest mjeseci po stupanju na snagu ovog zakona.

U Federaciji Bosne i Hercegovine, slijedom ustavnih nadležnosti, obrazovanje je u nadležnosti kantona koji finansiraju obrazovanje te donose i usvajaju kantonalne zakone i propise o pitanjima obrazovanja.

Slijedom navedenog, upućujemo Vas na kantonalna ministarstva nadležna za obrazovanje, kako biste dobili odgovore na pitanja vezana za obaveze sektora obrazovanja i poslovnih subjekata prema učenicima koji obavljaju praktičnu nastavu ili ferijalnu praksu, obzirom da je pravni okvir koji reguliše pitanja i obaveze izvođenja praktične i ferijalne prakse kod poslovnih subjekata u nadležnosti svakog pojedinačnog kantona.

S poštovanjem,

Broj: 13/08-02-3-836-1/20 – Dž.D.
Sarajevo, 30.06.2020. godine

**DEUTSCHE GESELLSCHAFT FÜR
INTERNATIONALE ZUSAMMENARBEIT (GIZ) GmbH**

71000 SARAJEVO
Splitska 7

PREDMET: Mišljenje na vaš zahtjev od 03.06.2020. godine

U vezi sa vašim Zahtjevom od 03.06.2020. godine i dopunom istog od 19.06.2020. godine, koji se odnosi na obavezu prijave učenika tokom izvođenja praktične nastave i porezni tretman isplate naknade za obavljeni praktični rad učenicima, a u skladu sa članom 96. Zakonu o Poreznoj upravi Federacije BiH („Službene novine Federacije BiH“, broj: 33/02, 28/04, 57/09, 40/10, 27/12, 7/13, 71/14 i 91/15) i Pravilnikom o uslovima, postupku i naknadama za mišljenja Porezne uprave („Službene novine Federacije BiH“, broj: 54/03), iznosimo svoje mišljenje kako slijedi:

U Zahtjevu navodite da Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) implementira „Stručno obrazovanje“. Primarni cilj projekta je sistemski integracija dualno organiziranog srednjeg stručnog obrazovanja i obuke u strukture i procese javnih i privatnih aktera stručnog obrazovanja u BiH. U okviru projektnih aktivnosti pružate podršku Ministarstvu za obrazovanje, nauku i mlade Kantona Sarajevo u izradi Zakona o dualnom obrazovanju. S tim u vezi, postavlja se pitanje prijave doprinosa i poreza u vezi sa naknadama koje će biti isplaćivane učenicima tokom učenja kroz rad predviđen nacrtom Zakona o dualnom obrazovanju?

Prema članu 17. (Lica osigurana u određenim okolnostima) stav (1) alineja c) Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju („Službene novine Federacije BiH“, broj: 13/18) učenik ili student je obavezno osiguran za slučaj invalidnosti i smrti zbog povrede na radu i profesionalne bolesti za vrijeme praktične nastave, odnosno za vrijeme stručne prakse kod poslodavca.

Odredbama člana 18. istog Zakona je propisano da je radi sticanja statusa osiguranika za lice iz člana 17. ovog Zakona, obveznik uplate doprinosa obavezan da u Jedinstveni sistem registracije, kontrole i naplate doprinosa dostavi prijavu lica koje se nalazi u tim okolnostima.

Nadalje, za lica osigurana u posebnim okolnostima primjenjuje se Odluka o visini doprinosa za penzijsko i invalidsko osiguranje za lica osigurana u određenim okolnostima („Službene novine Federacije BiH“, broj 26/14), a prema članu 1. stav (1) tačka 2. Odluke je propisano da se doprinos za penzijsko i invalidsko osiguranje plaća u mjesečnim iznosima i to za vrijeme obavljanja obaveznog praktičnog rada učenika i studenata u toku sticanja obrazovanja i odgoja 3,00 KM. Obveznik obračuna i uplate navedenog doprinosa su obrazovno – odgojne ustanove.

U članu 14. Pravilnika o podnošenju prijave za upis i promjene upisa u Jedinstveni sistem registracije, kontrole i naplate doprinosa („Službene novine Federacije BiH“, broj: 73/09, 38/10, 77/10, 9/11, 1/13, 83/14, 1/15, 48/16, 25/17, 53/19 i 93/19) propisano je da za lica koja su u skladu sa zakonom osigurana u određenim okolnostima, ako nisu osigurane po drugom osnovu, obveznik uplate doprinosa podnosi nadležnoj ispostavi Porezne uprave prijavu za osiguranje u Jedinstveni sistem registracije, kontrole i naplate doprinosa (JS3120).

Shodno navedenim zakonskim i podzakonskim odredbama, za učenika koji obavlja obavezni praktični rad poslodavac nije u obavezi podnositi prijavu takvog rada Poreznoj upravi Federacije. Obveznik obračuna i uplate doprinosa za penzijsko i invalidsko osiguranje u mjesečnom iznosu od 3 KM, za učenika koji obavlja obavezni praktični rad, je obrazovno – odgojna ustanova kod koje se učenik obrazuje, te je ista dužna podnijeti nadležnoj ispostavi Porezne uprave Federacije BiH prijavu na obrascu JS3120 – Prijava/Odjava lica osiguranih u određenim okolnostima

Nadalje, prema odredbama člana 70b. stav (3) i (4) Pravilnika o primjeni Zakona o porezu na dohodak („Službene novine Federacije BiH“, broj: 67/08, 4/10, 86/10, 10/11, 53/11, 20/12, 27/13, 71/13, 90/13, 45/14, 52/16, 59/16, 38/17, 03/18, 30/18 i 21/20) isplatalac prihoda koji nisu navedeni u članu 5. Zakona, odnosno koji su isplaćeni iznad propisanih iznosa u članu 6. Zakona, dužan je pri svakoj isplati obračunati, obustaviti i uplatiti akontaciju poreza, te dostaviti Obrazac APR – 1036 u roku od pet dana nadležnoj jedinici Porezne uprave. Obrazac APR – 1036 se dostavlja u slučaju kada prihod nije obuhvaćen članom 10. i 12. Zakona.

Prihod koji ostvari redovan učenik ili student za obavljanje povremenih poslova kod pravnih lica, u smislu odredbi člana 10. i člana 8. stav (1) Pravilnika o primjeni Zakona o porezu na dohodak, a u skladu sa stavom Federalnog ministarstva finansija/finansija, broj: 05-15-125-4/09 od 30.03.2009. godine, smatra se prihodom od povremenog obavljanja nesamostalne djelatnosti i za isti je isplatioc dužan da pri svakoj isplati takvog prihoda obračuna, obustavi i uplati porez na dohodak po stopi 10% u skladu sa članom 27. Zakona o porezu na dohodak („Službene novine Federacije BiH“, broj: 10/08, 9/10, 44/11, 7/13 i 65/13).

S obzirom da učenici, kao primaoci naknada, nemaju svojstvo zaposlenika kod pravnog lica gdje obavljaju praktičan rad, ukupne naknade (naknade za prevoz, naknade za ishranu, nagrade za obavljeni praktični rad i druge naknade koje ostvaruju), a saglasno mišljenju Federalnog ministarstva finansija/finansija, broj: 05-14-2-5496/16 od 05.12.2016. godine, smatraju se oporezivim dohotkom u skladu sa Zakonom o porezu na dohodak i Pravilnikom o primjeni Zakona o porezu na dohodak.

Dostavljeno:

1. Naslovu
2. U dosije
3. a/a

Broj: 13/08-02-3-2012-1/21 Dž.D.
Sarajevo, 31.01.2022. godine

**DEUTSCHE GESELLSCHAFT FÜR
INTERNATIONALE ZUSAMMENARBEIT (GIZ) Gmbh**

**71000 SARAJEVO
Splitska 7**

PREDMET: Odgovor, dostavlja se

Dana 31.12.2021. godine obratili ste se Poreznoj upravi Federacije BiH zahtjevom za mišljenje od 30.12.2021. godine u vezi obračuna i uplate doprinosa za PIO za učenike tokom praktične nastave i ferijalne prakse kod poslovnog subjekta.

U zahtjevu navodite da Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) implementira projekat „Stručno obrazovanje u BiH“. Primarni cilj projekta je sistemski integracija dualno organiziranog srednjeg stručnog obrazovanja i obuke u strukturu i procese javnih i privatnih aktera stručnog obrazovanja u BiH, kroz, između ostalog, razvoj relevantnog pravnog okvira u entitetima i kantonima u Federaciji Bosne i Hercegovine. Kako navodite, Zakonom o penzijskom i invalidskom osiguranju („Službene novine Federacije BiH“, broj: 13/18) i Odlukom o visini doprinosa za penzijsko i invalidsko osiguranje za lica osigurana u određenim okolnostima („Službene novine Federacije BiH“, broj 26/14) je propisano da je učenik ili student obavezno osiguran za slučaj invalidnosti i smrti zbog povrede na radu i profesionalne bolesti za vrijeme praktične nastave, odnosno za vrijeme stručne prakse kod poslodavca te se doprinos za penzijsko i invalidsko osiguranje plaća u mjesečnim iznosima i to za vrijeme obavljanja obaveznog praktičnog rada učenika i studenata u toku sticanja obrazovanja i odgoja u iznosu od 3,00 KM. Ako praktična nastava traje kraće od mjesec dana, iznos doprinosa se utvrđuje srazmjerno broju dana za koji se plaća doprinos. Obveznik obračuna i uplate navedenog doprinosa su obrazovno – odgojne ustanove. Također, vrši se prijava učenika kod Porezne uprave Federacije BiH putem obrasca JS 3120 – „Prijava/Odjava lica osiguranih u određenim okolnostima. Međutim, obrazac putem kojeg bi se evidentirala uplata ovih doprinosa nije propisan. Postavlja se pitanje pravila srazmjernog obračuna doprinosa za PIO, te na koji način škola može vršiti uplate istih ukoliko obrazac za njihovu uplatu nije propisan? Također se postavlja pitanje načina škola prijave/odjave učenika sa osiguranja, odnosno da li je moguće da to bude period jedne školske godine, s obzirom da se i ugovori o obavljanju praktične nastave zaključuju uglavnom za period školske godine?

U vezi sa naprijed navedenim, ističemo sljedeće:

Porezna uprava Federacije BiH je, aktom broj: 13/08-02-3-836-1/20 – Dž.D. od 30.06.2020. godine, izdala mišljenje za Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit koje se odnosi na obavezu prijave tokom izvođenja praktične nastave

učenika i porezni tretman isplate naknade za obavljene praktični rad učenicima, koji vam dostavljamo u prilogu.

Dalje, u dijelu pitanja koji se odnosi na uplatu doprinosa za PIO za učenike i pravila srazmjernog obračuna ovog doprinosa, kao i prijavu uplaćenih doprinosa, s obzirom da nije propisan obrazac, upućujemo vas na Zavod za penzijsko i invalidsko osiguranje koji je nadležan za primjenu Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju i Odluke o visini doprinosa za penzijsko i invalidsko osiguranje za lica osigurana u određenim okolnostima.

Što se tiče mogućnosti prijave učenika na period od jedne školske godine, u skladu sa članom 8. Zakona o Jedinostvenom sistemu registracije, kontrole i naplate doprinosa („Službene novine Federacije BiH“, broj: 42/09, 109/12, 86/15, 30/16 i 96/21), podaci iz Jedinostvenog sistema se koriste u cilju ostvarivanja prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja, zdravstvenog osiguranja i prava na osnovu osiguranja u slučaju nezaposlenosti.

Odredbama Pravilnika o podnošenju prijave za upis i promjene upisa u Jedinostveni sistem registracije, kontrole i naplate doprinosa („Službene novine Federacije BiH“, broj: 73/09, 38/10, 77/10, 9/11, 1/13, 83/14, 1/15, 48/16, 25/17, 53/19, 93/19 i 105/21) propisano je da prijavu osiguranja u Jedinostveni sistem (JS3120) za lica koja su, u skladu sa zakonom, osigurana u određenim okolnostima kao i za lica osigurana po drugim osnovama, obveznik uplate doprinosa podnosi nadležnoj ispostavi Porezne uprave u roku od sedam dana od dana nastanka osnova za osiguranje osiguranika, dok odjavu osiguranja je potrebno dostaviti u roku od sedam dana od dana prestanka osnova za osiguranje osiguranika.

Shodno naprijed navedenom, prijava učenika u Jedinostveni sistem registracije, kontrole i naplate doprinosa Porezne uprave Federacije BiH se vrši u onom periodu u kojem učenik i vrši praktičnu nastavu. Odnosno prijava učenika se vrši u roku od sedam dana od dana otpočinjanja praktičnog rada učenika, a odjava učenika se vrši u roku od sedam dana od dana prestanka obavljanja istog.

- Prilog: - kao u tekstu

Dostavljeno:
1. Naslovu
2. U dosije
3. a/a

Broj: 04-31/16-3570/21 M.T.
Sarajevo, 19.01.2022. godine

**DEUTSCHE GESELLSCHAFT FÜR INTERNATIONALE ZUSAMMENARBEIT (GIZ)
GmbH**

n/r g-đe Ene Kunić, savjetnice

Predmet: Odgovor na upit, **dostavlja se**

Poštovana,

Vašim aktom od 30.12.2021. godine, Federalnom ministarstvu rada i socijalne politike, uputili ste upit koji se tiče prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja, zaštite na radu i evidencije učenika tokom praktične nastave i ferijalne prakse kod poslovnog subjekta u slučaju nastupanja osiguranog slučaja.

S tim u vezi, ističemo sljedeće:

Odredbom člana 17. Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju („Službene novine Federacije BiH“, br. 13/18 i 90/21), propisano je da je učenik ili student za vrijeme praktične nastave, odnosno za vrijeme stručne prakse kod poslodavca, lice koje je obavezno osigurano za slučaj invalidnosti i smrti zbog povrede na radu ili profesionalne bolesti dok se nalazi na praktičnoj nastavi, odnosno na stručnoj praksi kod poslodavca. Na ovaj način zakonodavac je zaštitio rijetke, ali moguće situacije do kojih može doći u procesu školovanja, odnosno osposobljavanja za obavljanje određenih poslova.

Radi sticanja statusa osiguranika za lice iz člana 17. Zakona, obaveznik uplate doprinosa obavezan je da u Jedinstveni sistem dostavi prijavu lica koje se nalazi u tim okolnostima. Obveznici obračuna i uplate doprinosa za učenike i studente u toku sticanja obrazovanja i odgoja su obrazovno-odgojne ustanove koje isti pohađaju, a sve u skladu sa Odlukom Upravnog odbora Federalnog zavoda za penzijsko i invalidsko osiguranje o visini doprinosa za penzijsko i invalidsko osiguranje za lica osigurana u određenim okolnostima („Službene novine Federacije BiH“, broj: 26/14).

Znači lica koja su osigurana po članu 17, a time i učenici za vrijeme praktične nastave, mogu ostvariti sva prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja koja im pripadaju u slučaju invalidnosti i smrti, a zbog povrede na radu i profesionalne bolesti, uz ispunjavanje svih Zakonom propisanih uvjeta.

Odredbom člana 5. Zakona o zaštiti na radu („Službene novine Federacije BiH“, broj: 79/20), utvrđena su lica koja imaju pravo, odnosno kojima se obezbjeđuje sigurnost i zaštita zdravlja na radu, te je u stavu 1. tačka d) navedene zakonske odredbe propisano da pravo na sigurnost i zaštitu zdravlja na radu imaju učenici i studenti na praktičnoj nastavi. U skladu sa odredbom člana 5. stav 2. pomenutog zakona, sigurnost i zaštitu zdravlja na radu učenicima i studentima na praktičnoj nastavi obezbjeđuje obrazovna ustanova. Ukoliko bi se praktična nastava u smislu

navedenog, a u skladu sa posebnim propisima iz oblasti obrazovanja, obavljala kod određenih poslovnih subjekata, mišljenja smo da bi u tom slučaju pravo na sigurnost i zdravlje na radu bio dužan obezbijediti taj poslovni subjekt, odnosno poslodavac, s obzirom da je odredbom člana 5. stav 1. tačka h), a u vezi sa stavom 2. navedene zakonske odredbe propisano da pravo na sigurnost i zdravlje na radu imaju i sva druga lica koja se zateknu u radnoj okolini radi obavljanja određenih poslova, ako je o njihovom prisustvu poslodavac upoznat, te da u tom slučaju pravo na sigurnost i zdravlje na radu navedenim licima obezbjeđuje poslodavac. Kada su u pitanju poslovi na kojima se može izvoditi praktična nastava u kojoj bi učestvovali maloljetni učenici, ističemo da ostajemo kod navoda iz odgovora ovog ministarstva broj: 03-30/11-41/20-AG od 29.01.2020. godine, s obzirom da će se u skladu sa odredbom člana 90. tačka 1. Zakona o zaštiti na radu, do donošenja propisa iz člana 60. stav 1. navedenog zakona, i dalje primjenjivati Pravilnik o uslovima za utvrđivanje radnih mjesta sa posebnim uslovima rada i ljekarskim pregledima radnika na tim radnim mjestima („Službeni list SRBiH“, broj: 2/91).

Što se tiče obavljanja procjene rizika na radnim mjestima i mjestima rada u radnoj okolini, ističemo da je odredbom člana 22. tačka b. Zakona o zaštiti na radu propisano da je poslodavac dužan da vrši procjenu rizika za svako radno mjesto i utvrđuje poslove sa povećanim rizikom, na način i pod uvjetima utvrđenim ovim zakonom, dok je odredbom člana 25. navedenog zakona propisano da je poslodavac obavezan ispitivati radnu okolinu, odnosno procijeniti rizike i osigurati zaštitu zdravlja i sigurnost radnika izloženih fizičkim, hemijskim i biološkim štetnostima na radu. S tim u vezi, odredbom člana 4. stav 1. Pravila o procjeni rizika („Službene novine Federacije BiH“, broj: 23/21), izričito je propisano da poslodavac vrši procjenu rizika za svako radno mjesto i mjesto rada u radnoj okolini. S obzirom da obrazovna ustanova iz člana 5. Zakona o zaštiti na radu, nije poslodavac učenicima i studentima u kontekstu organizovanja praktične nastave, mišljenja smo da ista nije obavezna vršiti procjenu rizika pojedinačno za učenike i studente, ali je i dalje obavezna učenicima i studentima obezbijediti sigurnost i zaštitu zdravlja na radu, te između ostalog, provesti opće mjere zaštite na radu iz člana 9. Zakona o zaštiti na radu. Naime, obrazovna ustanova, odnosno poslovni subjekt kod kojeg se eventualno, u skladu sa posebnim propisima iz oblasti obrazovanja, bude izvodila praktična nastava, će u skladu sa svojim obavezama kao poslodavca izvršiti procjenu rizika na radnim mjestima i svim mjestima rada u radnoj okolini kod tog poslodavca, te će se aktom o procjeni rizika u odnosu na utvrđene rizike, odnosno opasnosti i štetnosti, utvrditi i konkretne mjere zaštite na radu koje će poslodavac biti u obavezi provesti radi otklanjanja ili smanjivanja rizika, ne samo na radnim mjestima, već i u radnoj okolini. S obzirom na pojmovno određenje mjesta rada i radne okoline iz člana 3. stav 1. tač. c) i d) Zakona o zaštiti na radu, u smislu navedenog će se izvršiti i procjena rizika, odnosno utvrđivanje opasnosti i štetnosti u radnoj okolini u kojoj će se obavljati i praktična nastava, te će u tom kontekstu obrazovna ustanova, odnosno poslovni subjekt, biti dužan da u smislu obaveze iz člana 5. navedenog zakona, primijeni sve mjere sigurnosti i zaštite zdravlja na radu, koje će u vezi sa procjenom rizika biti utvrđene radi otklanjanja ili smanjivanja rizika na mjestima rada i u radnoj okolini u kojoj će se obavljati i praktična nastava.

Nadalje, kada je u pitanju vođenje propisane evidencije, ističemo da je Pravilnikom o sadržaju i načinu vođenja evidencije o radnicima i drugim licima angažovanim na radu („Službene novine Federacije BiH“, broj: 92/16), propisano da je poslodavac pored evidencije o radnicima dužan voditi i evidenciju o drugim licima

angažovanim na radu koja, između ostalog, podrazumijeva evidentiranje učenika ustanova za strukovno obrazovanje koji kod poslodavca pohađaju praktičnu nastavu i vježbe. Sadržaj pomenute evidencije propisan je odredbom člana 4. stav 2. navedenog pravilnika, te poslodavac istu počinje voditi danom početka obavljanja praktične nastave tih lica i ažurno je vodi do prestanka pohađanja nastave. U skladu sa propisanim sadržajem, navedena evidencija, između ostalog, sadrži podatke koji se odnose na broj, datum i naziv akta na osnovu kojeg navedena lica rade kod poslodavca, te dokaz o ispunjavanju propisanih uvjeta za obavljanje tih poslova, kao i podatke koje se odnose na naziv posla koji se obavlja. S tim u vezi, mišljenja smo da bi se u kontekstu vođenja navedene evidencije kada su u pitanju učenici i studenti na praktičnoj nastavi, podaci koji se upisuju u evidenciju trebali prilagoditi, te u tom smislu u pogledu osnova učestvovanja navedenih lica u praktičnoj nastavi, evidentirati osnov iz posebnih propisa iz oblasti obrazovanja, nastavnih planova i programa, te eventualno određeni ugovor ukoliko se isti, u skladu sa propisima iz oblasti obrazovanja, zaključuje između poslovnog subjekta i obrazovne ustanove, dok bi u kontekstu podatka koji se odnosi na naziv posla, bilo potrebno evidentirati da se radi o praktičnoj nastavi.

S poštovanjem,

Broj: 03-30/11-36/22 AG
Sarajevo, 19.01.2022. godine

GIZ
DEUTSCHE GESELLSCHAFT
FÜR INTERNATIONALE ZUSAMMENARBEIT GmbH
n/r gđa Ena Kunić, savjetnica
ul. Splitska 7
71000 Sarajevo

PREDMET: Odgovor, dostavlja se

U vezi Vašeg upita od 30.12.2021. godine, koji je Federalnom ministarstvu rada i socijalne politike dostavljen putem Federalne uprave za inspekcijske poslove aktom broj: 09-30-18-06412/2021-0903-2 od 04.01.2022. godine, sa aspekta nadležnosti ovog ministarstva u pogledu primjene propisa iz oblasti zaštite na radu, obavještavamo Vas kako slijedi:

Odredbom člana 5. Zakona o zaštiti na radu ("Službene novine Federacije BiH", broj: 79/20), utvrđena su lica koja imaju pravo, odnosno kojima se obezbjeđuje sigurnost i zaštita zdravlja na radu, te je u stavu 1. tačka d) navedene zakonske odredbe propisano da pravo na sigurnost i zaštitu zdravlja na radu imaju učenici i studenti na praktičnoj nastavi. U skladu sa odredbom člana 5. stav 2. pomenutog zakona, sigurnost i zaštitu zdravlja na radu učenicima i studentima na praktičnoj nastavi obezbjeđuje obrazovna ustanova. Ukoliko bi se praktična nastava u smislu navedenog, a u skladu sa posebnim propisima iz oblasti obrazovanja, obavljala kod određenih poslovnih subjekata, mišljenja smo da bi u tom slučaju pravo na sigurnost i zdravlje na radu bio dužan obezbijediti taj poslovni subjekt, odnosno poslodavac, s obzirom da je odredbom člana 5. stav 1. tačka h), a u vezi sa stavom 2. navedene zakonske odredbe propisano da pravo na sigurnost i zdravlje na radu imaju i sva druga lica koja se zateknu u radnoj okolini radi obavljanja određenih poslova, ako je o njihovom prisustvu poslodavac upoznat, te da u tom slučaju pravo na sigurnost i zdravlje na radu navedenim licima obezbjeđuje poslodavac. S obzirom da u skladu sa odredbom člana 74. Zakona o zaštiti na radu, inspekcijski nadzor nad provođenjem ovog zakona, te propisa donesenih na osnovu zakona, vrši kantonalna uprava za inspekcijske poslove, osim nadzora koji je ovim zakonom stavljen u nadležnost Federalne uprave za inspekcijske poslove, te da navedene poslove obavlja inspektor zaštite na radu, odnosno inspektor rada, mišljenja smo da su navedeni inspekcijski organi nadležni i pogledu nadzora nad provođenjem obaveza iz člana 5. Zakona o zaštiti na radu. Kada je u pitanju osnov za prisustvo učenika na praktičnoj nastavi kod određenog poslovnog subjekta, mišljenja smo da isti zavisi od načina na koji je to

pitanje uređeno propisima iz oblasti obrazovanja, u smislu nastavnih planova i programa, te eventualno određenog ugovora ukoliko se isti, u skladu sa propisima iz oblasti obrazovanja, zaključuje između poslovnog subjekta i obrazovne ustanove. S tim u vezi, mišljenja smo da se za davanje odgovora u tom dijelu Vašeg upita možete obratiti nadležnom ministarstvu obrazovanja.

Što se tiče obavljanja procjene rizika na radnim mjestima i mjestima rada u radnoj okolini, ističemo da je odredbom člana 22. tačka b. Zakona o zaštiti na radu propisano da je poslodavac dužan da vrši procjenu rizika za svako radno mjesto i utvrđuje poslove sa povećanim rizikom, na način i pod uvjetima utvrđenim ovim zakonom, dok je odredbom člana 25. navedenog zakona propisano da je poslodavac obavezan ispitivati radnu okolinu, odnosno procijeniti rizike i osigurati zaštitu zdravlja i sigurnost radnika izloženih fizičkim, hemijskim i biološkim štetnostima na radu. S tim u vezi, odredbom člana 4. stav 1. Pravila o procjeni rizika („Službene novine Federacije BiH“, broj: 23/21), izričito je propisano da poslodavac vrši procjenu rizika za svako radno mjesto i mjesto rada u radnoj okolini. S obzirom da obrazovna ustanova iz člana 5. Zakona o zaštiti na radu, nije poslodavac učenicima i studentima u kontekstu organizovanja praktične nastave, mišljenja smo da ista nije obavezna vršiti procjenu rizika pojedinačno za učenike i studente, ali je i dalje obavezna učenicima i studentima obezbijediti sigurnost i zaštitu zdravlja na radu, te između ostalog, provesti opće mjere zaštite na radu iz člana 9. Zakona o zaštiti na radu. Naime, obrazovna ustanova, odnosno poslovni subjekt kod kojeg se eventualno, u skladu sa posebnim propisima iz oblasti obrazovanja, bude izvodila praktična nastava, će u skladu sa svojim obavezama kao poslodavca izvršiti procjenu rizika na radnim mjestima i svim mjestima rada u radnoj okolini kod tog poslodavca, te će se aktom o procjeni rizika u odnosu na utvrđene rizike, odnosno opasnosti i štetnosti, utvrditi i konkretne mjere zaštite na radu koje će poslodavac biti u obavezi provesti radi otklanjanja ili smanjivanja rizika, ne samo na radnim mjestima, već i u radnoj okolini. S obzirom na pojmovno određenje mjesta rada i radne okoline iz člana 3. stav 1. tač. c) i d) Zakona o zaštiti na radu, u smislu navedenog će se izvršiti i procjena rizika, odnosno utvrđivanje opasnosti i štetnosti u radnoj okolini u kojoj će se obavljati i praktična nastava, te će u tom kontekstu obrazovna ustanova, odnosno poslovni subjekt, biti dužan da u smislu obaveze iz člana 5. navedenog zakona, primijeni sve mjere sigurnosti i zaštite zdravlja na radu, koje će u vezi sa procjenom rizika biti utvrđene radi otklanjanja ili smanjivanja rizika na mjestima rada i u radnoj okolini u kojoj će se obavljati i praktična nastava.

S poštovanjem,

CO: Federalna uprava za inspekcijske poslove
n/r gosp. mr. Anis Ajdinović, direktor
(veza: Vaš akt broj: 09-30-18-06412/2021-0903-2
od 04.01.2022. godine)

Broj: 08-3311-06410/21
Sarajevo, 14.01.2021 godine

GERMAN DEVELOPMENT ORGANIZATION
TVET U BIH
GIZ –PROJEKAT STRUČNO OBRAZOVANJE
N/p Ena Kunić Savjetnica

SARAJEVO
Ul. Splitska 7

Predmet: Odgovor na upit dostavlja se.-

Poštovani,

Vezano za upit koji ste dostavili ovoj Upravi a koji se odnosi na zdravstveni nadzor nad učenicima koji obavljaju praktičnu nastavu i ferijalnu praksu odgovaramo sljedeće:

U članovima 30. i 31. i 38. Zakona o zaštiti stanovništva od zaraznih bolesti propisano je koje se osobe stavljaju pod zdravstveni nadzor zavisno o obavljanju djelatnosti, zatim šta zdravstveni nadzor obuhvata i ko snosi troškove za obavljanje zdravstvenog pregleda. Također Pravilnikom o načinu obavljanja zdravstvenih pregleda osoba pod zdravstvenim nadzorom propisano je šta zdravstveni pregledi obuhvataju ovisno o obavljanju djelatnosti.

Kako ste i sami konstatovali Zakon o zaštiti stanovništva od zaraznih bolesti ne reguliše eksplicitno pitanje zdravstvenog nadzora nad učenicima koji obavljaju praktičnu nastavu/ferijalnu praksu kod poslovnog subjekta.

Obzirom da u Vašem aktu niste naveli decidno kod kojeg poslodavca učenici obavljaju praktičnu nastavu/ferijalnu praksu u članu 30. Zakona o zaštiti stanovništva od zaraznih bolesti navedeno je kod kojih vrsta poslova (između ostalog u proizvodnji i prometu životnih namirnica, u snadbjevanju pitkom vodom, u obrazovanju i drugim ustanovama za djecu i omladinu, u obavljanju zdravstvene zaštite u zdravstvenim i socijalnim ustanovama (uključivo i učenike i studente za vrijeme edukacije) u privatnoj praksi, društvima i drugim privatnim osobama koje se bave pružanjem higijenske njege stanovništvu (javno kupatilo, berbernice frizerski i kozmetički saloni i dr. kao i za osobe koje rade u proizvodnji kozmetičkih sredstava) je potreban zdravstveni pregled.

S poštovanjem,

Akt pripremio:
Prim. dr. Nijaz Uzunović
Glavni federalni zdravstveni inspektor

Dostavljeno:
1. Imenovanom
2. Arhivi

BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
FEDERALNO MINISTARSTVO FINANSIJA
FEDERALNO MINISTARSTVO FINANSIJA

BOSNIA AND HERZEGOVINA
FEDERATION OF BOSNIA AND
HERZEGOVINA
FEDERAL MINISTRY OF FINANCE

Broj: 04-02-4-1198/22
Sarajevo, 16.02.2022. godine

GIZ
DEUTSCHE GESELLSCHAFT
FÜR INTERNATIONALE
ZUSAMMENARBEIT
Ul. Splitska br. 7

71000 S A R A J E V O

PREDMET: Odgovor, dostavlja se
VEZA: Vaš akt 14.02.2022. godine

Poštovani,

U vezi Vašeg upita od 14.02.2022. godine, koji se odnosi na implementaciju projekta „Stručno obrazovanje u BiH“, čiji je primarni cilj sistemski integracija dualno organizovanog srednjeg stručnog obrazovanja, ukazujemo na sljedeće:

Nadležna obrazovno-odgojna ustanova je obveznik obračunavanja i uplate doprinosa za penzijsko i invalidsko osiguranje (za lica osigurana u određenim okolnostima) za vrijeme obavljanja obaveznog praktičnog rada učenika u toku sticanja obrazovanja i odgoja, u skladu sa propisima o penzijskom i invalidskom osiguranju. Mjesečni iznos navedenog doprinosa propisan je Odlukom o visini doprinosa za penzijsko i invalidsko osiguranje za lica osigurana u određenim okolnostima (“Službene novine Federacije BiH”, broj 26/14). Propisani iznosi doprinosa se uplaćuju mjesečno za svakog učenika koji je obuhvaćen ovim vidom obrazovanja. Obveznik uplate doprinosa dužan je, u skladu sa članom 14. Pravilnika o podnošenju prijave za upis i promjene upisa u Jedinostveni sistem registracije, kontrole i naplate doprinosa (“Službene novine Federacije BiH” br. 73/09, 38/10, 77/10, 9/11, 1/13, 83/14, 1/15, 48/16, 25/17, 53/19, 93/19 i 105/21), u roku od sedam dana od dana nastanka osnova za osiguranje, dostaviti u nadležnu ispostavu Porezne uprave Federacije BiH, obrazac prijave osiguranja za učenika (Obrazac JS3120 Prijava/Odjava lica osiguranih u određenim okolnostima kao i lica osiguranih po drugim osnovama). Prilikom prijavljivanja lica na osiguranje, u polju 6: „Vrsta prijave“ popunjava se podatak „Prijava osiguranja“. U roku od sedam dana od dana prestanka osnova za osiguranje obveznik uplate doprinosa za navedene osiguranike podnosi obrazac za odjavu osiguranja (Obrazac JS3120) s tim

Sarajevo, Ulica Mehmeda Spahe br. 5
Telefon: +387 33 253 400 Fax: +387 33 663 314
e-mail: ured.ministra@fmf.gov.ba
www.fmf.gov.ba

što se u ovom slučaju, u polju 6: „Vrsta prijave“ popunjava se podatak „Odjava osiguranja“. Obrazac prijave uplaćenih doprinosa, za predmetne osiguranike, nije implementiran u Jedinostvenom sistemu, u vezi sa čim će se u narednom periodu poduzeti aktivnosti.

S poštovanjem,

Sarajevo, Ulica Mehmeda Spahe br. 5
Telefon: +387 33 253 400 Fax: +387 33 663 314
e-mail: ured.ministra@fmf.gov.ba
www.fmf.gov.ba

Broj: 05-02-4-9064/22
Sarajevo, 15.03.2023. godine

PRIVREDNA KOMORA ZE-DO KANTONA ZENICA			
PRIMLJENO 23. 03. 2023.			
Organizaciona jedinica	Klasifikaciona oznaka	Redni broj	Broj priloga
04/2		108	

PRIVREDNA KOMORA ZENIČKO-DOBOJSKOG KANTONA
Mehmedalije Tarabara br. 15
72000 Zenica

PREDMET: Inicijativa za dopune Zakona o porezu na dohodak i Pravilnika o primjeni Zakona o porezu na dohodak - odgovor, dostavlja se

Veza: Vaš akt broj 01-456/22 od 22.11.2022. godine

Poštovani,

Vašim aktom, pod brojem i datumom veze, dostavili ste ovom ministarstvu inicijativu za dopune Zakona o porezu na dohodak i Pravilnika o primjeni Zakona o porezu na dohodak, kako slijedi:

Prijedlog za dopune Zakona o porezu na dohodak:

U članu 6. Zakona o porezu na dohodak ("Službene novine Federacije BiH", br. 10/08, 9/10, 44/11, 7/13 i 65/13) iza tačke 14) dodaje se tačka 15) i glasi:
„mjesečne prihode na osnovu naknada koje ostvare učenici u vezi sa obavljanjem praktične nastave u toku školovanja i ferijalne prakse, a najviše do iznosa od 50% prosječne neto plaće po zaposlenom u Federaciji, prema posljednjem objavljenom podatku nadležnog organa za statistiku.“

Prijedlog za dopune Pravilnika o primjeni Zakona o porezu na dohodak:

U članu 11. Pravilnika o primjeni zakona o porezu na dohodak ("Službene novine Federacije BiH" br. 48/2021, 77/2021, 20/2022 i 57/2022) iza stava (3) dodaje se stav (4) i glasi:

„(4) U skladu sa članom 6. tačkom 15. Zakona o porezu na dohoda porez na dohodak ne plaća se na mjesečne prihode na osnovu naknada koje ostvare učenici u vezi sa obavljanjem praktične nastave u toku školovanja i ferijalne prakse, a najviše do iznosa od 50% prosječne neto plaće po zaposlenom u Federaciji, prema posljednjem objavljenom podatku nadležnog organa za statistiku.“

U vezi sa naprijed navedenim ukazujemo da je Vlada Federacije BiH na 346. sjednici održanoj 12.01.2023. godine utvrdila Amandmane Vlade Federacije Bosne i Hercegovine na Prijedlog Zakona o porezu na dohodak, koji su postali sastavni dio Prijedloga Zakona o porezu na dohodak. Vezano za porezni tretman prihoda na osnovu naknada koje ostvare učenici u vezi sa obavljanjem praktične nastave u toku

školovanja i ferijalne prakse, Vlada Federacije Bosne i Hercegovine je navedenim amandmanima na Prijedlog Zakona o porezu na dohodak predložila, između ostalog, sljedeće:

- da se u članu 8. stav (2) tač. e) Prijedloga Zakona o porezu na dohodak mijenja i glasi:

„e) mjesečne naknade na ime troškova prakse i obrazovanja učenika i studenata na redovnom školovanju u iznosu do 15% prosječne plaće u Federaciji prema posljednjim objavljenim podacima nadležnih organa za statistiku;“

Navedenim amandmanom Vlade Federacije Bosne i Hercegovine predlaže se izmjena načina iskazivanja izuzetog prihoda mjesečne naknade na ime troškova prakse i obrazovanja učenika i studenata na redovnom školovanju, sa fiksnog iznosa kakav je bio, na procentualni iznos u odnosu na prosječnu plaću, imajući u vidu buduće nepredviđene inflatorne promjene, čime bi izuzeti iznos navedene naknade rastao sa rastom prosječne plaće.

Vlada Federacije Bosne i Hercegovine naprijed navedenim amandmanom je prepoznala i obuhvatila kroz porezna izuzeća prihode po osnovu mjesečne naknade na ime troškova prakse i obrazovanja učenika i studenata na redovnom školovanju. Pokretanje procedure dopune važećeg Zakona o porezu na dohodak značilo bi dupliranje parlamentarne procedure s obzirom na činjenicu da je u parlamentarnoj proceduri Prijedlog Zakona o porezu na dohodak koji predmetne naknade iz Vaše Inicijative predviđa kao neoporezive do određenog iznosa, te stoga cijenimo da je predmetna inicijativa većim dijelom već prihvaćena i prepoznata u Prijedlogu Zakona o porezu na dohodak, zbog kojih razloga se Inicijativa za dopunu važećeg Zakona o porezu na dohodak i Pravilnika o primjeni zakona o porezu na dohodak ne prihvata.

Pored navedenog napominjemo da, prema odredbama čl. 3., 5. i 6. važećeg Zakona o porezu na dohodak i pripadajućeg Pravilnika o primjeni Zakona o porezu na dohodak, na naknade koje eventualno ostvare učenici koji su na redovnom školovanju u vezi sa obavljanjem praktične nastave u toku školovanja i ferijalne prakse, plaća se akontacija poreza na dohodak shodno odredbi člana 12. stav 1. Pravilnika. Takođe napominjemo da, stupanjem na snagu Pravilnika o primjeni Zakona o porezu na dohodak ("Službene novine Federacije BiH", broj 48/2021), sukladno članu 20. stav 18. istog, ukoliko se fizičkom licu koje kod isplatioca naknade nema status zaposlenika isplati naknada iz stava 1. ovog člana (naknada za prijevoz, naknada za ishranu u toku rada, naknade troškova službenog putovanja i dr.), smatrat će se prihodom iz drugih samostalnih djelatnosti, koji osim obaveze za porez na dohodak podliježe i obavezi obračuna i plaćanja doprinosa iz člana 10a. Zakona o doprinosima ("Službene novine Federacije BiH", br. 35/98, 54/00, 16/01, 37/01, 1/02, 17/06, 14/08, 91/15, 104/16, 34/18, 99/19, 4/21 i 6/23).

S poštovanjem,

MINISTRICA
Jelka Milčević

Broj: 04-31/20-2020/23 M.T.
Sarajevo, 19.06.2023. godine

PRIVREDNA KOMORA ZE-DO KANTONA ZENICA			
PRIMLJENO: 22.06.2023			
Organizaciona jedinica	Klasifikaciona oznaka	Rudni broj	Broj priloge
02		254/23	

**PRIVREDNA KOMORA ZENIČKO-DOBOJSKOG KANTONA
MEHMEDALIJE TARABARA 15
72000 ZENICA**
n/r g-đe mr.sci. Diane Babić, predsjednice

Predmet: Odgovor na upit, dostavlja se
Veza: Vaš akt broj: 01-217/23 od 26.05.2023. godine

Poštovana,

Vašim aktom broj i datum veze, Federalnom ministarstvu rada i socijalne politike, dostavili ste upit koji se tiče prijave povrede na radu i profesionalne bolesti koja nastupi tokom praktične nastave i ferijalne prakse učenika srednjih škola, te načina korištenja prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja.

S tim u vezi, ističemo sljedeće:

Odredbom člana 5. stav (1) Zakona o zaštiti na radu ("Službene novine Federacije BiH", broj: 79/20), propisano je da pravo na sigurnost i zaštitu zdravlja na radu ima:

- radnik,
- lice koje je kod poslodavca na stručnom osposobljavanju,
- lice koje se nalazi na prekvalifikaciji, dokvalifikaciji ili stručnom usavršavanju,
- učenici i studenti na praktičnoj nastavi,
- lice koje učestvuje u javnim radovima,
- lice koje obavlja volonterski rad,
- lice koje za vrijeme izdržavanja kazne zatvora radi u zatvorskoj radionici, na gradilištu ili na drugim radnim mjestima,
- drugo lice koje se zatekne u radnoj okolini radi obavljanja određenih poslova, ako je o njegovom prisustvu poslodavac upoznat.

U stavu (2) navedene odredbe, propisano je da sigurnost i zaštitu zdravlja na radu licima iz stava 1. tač. a), b), d), f), i h) ovog člana obezbjeđuje poslodavac, licima iz tačke c) ovog člana obrazovna ustanova, licima iz tačke e) ovog člana organizator radova i licima iz tačke g) ovog člana ustanova za izvršenje kazne zatvora.

Nadalje, na osnovu člana 62. stav (2) Zakona o zaštiti na radu donesen je Pravilnik o sadržaju i načinu podnošenja izvještaja o povredi na radu i profesionalnom oboljenju ("Službene novine Federacije BiH", broj: 09/23), kojim je propisan sadržaj i način podnošenja izvještaja o povredi na radu koja se dogodi i profesionalnom oboljenju koje nastane na radnom mjestu. U članu 1. navedenog Pravilnika propisano

je da se ovim pravilnikom propisuje sadržaj i način podnošenja izvještaja o povredi na radu koja se dogodi i profesionalnom oboljenju koje nastane na radnom mjestu.

Shodno navedenom, ističemo da je nedvojbeno propisano da se povreda na radu prijavljuje samo u slučaju kada ona nastane na radnom mjestu, odnosno propisi iz oblasti zaštite na radu uređuju prijave povrede na radu samo za one radnike koji se povrijede na radnom mjestu odnosno kod kojih nastane profesionalno oboljenje uzrokovano poslovima koje obavlja na određenom radnom mjestu, a koje ima zaključen ugovor o radu sa poslodavcem za određeno radno mjesto.

Odredbom člana 17. Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju ("Službene novine Federacije BiH", br. 13/18, 90/21 i 19/22), propisano je da je učenik ili student za vrijeme praktične nastave, odnosno za vrijeme stručne prakse kod poslodavca, lice koje je obavezno osigurano za slučaj invalidnosti i smrti zbog povrede na radu ili profesionalne bolesti dok se nalazi na praktičnoj nastavi, odnosno na stučnoj praksi kod poslodavca. Na ovaj način zakonodavac je zaštitio rijetke, ali moguće situacije do kojih može doći u procesu školovanja, odnosno osposobljavanja za obavljanje određenih poslova.

Radi sticanja statusa osiguranika za lice iz člana 17. Zakona, obaveznik uplate doprinosa obavezan je da u Jedinstveni sistem dostavi prijavu lica koje se nalazi u tim okolnostima. Obveznici obračuna i uplate doprinosa za učenike i studente u toku sticanja obrazovanja i odgoja su obrazovno-odgojne ustanove koje isti pohađaju, a sve u skladu sa Odlukom Upravnog odbora Federalnog zavoda za penzijsko i invalidsko osiguranje o visini doprinosa za penzijsko i invalidsko osiguranje za lica osigurana u određenim okolnostima ("Službene novine Federacije BiH", broj: 26/14).

Znači lica koja su osigurana po članu 17, a time i učenici za vrijeme praktične nastave, mogu ostvariti sva prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja koja im pripadaju u slučaju invalidnosti i smrti, a zbog povrede na radu i profesionalne bolesti, uz ispunjavanje svih Zakonom propisanih uvjeta.

Zakonom o penzijskom i invalidskom osiguranju je nadalje propisano da kada je za rješavanje o pravu iz penzijskog i invalidskog osiguranja potrebno utvrditi invalidnost i potpunu nesposobnost za privređivanje, nosilac osiguranja donosi rješenje o pravima po osnovu tih činjenica utvrđenih na osnovu nalaza, ocjene i mišljenja Instituta za medicinsko vještačenje zdravstvenog stanja. Znači prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja ostvaruju se podnošenjem zahtjeva Federalnom zavodu za penzijsko i invalidsko osiguranje koji će nakon pribavljenog nalaza, ocjene i mišljenja Instituta za medicinsko vještačenje zdravstvenog stanja donijeti odgovarajuće rješenje.

S poštovanjem,

Ova publikacija je izađena uz finansijsku podršku Ministarstva ekonomskog razvoja i saradnje Savezne Republike Njemačke (BMZ) i Vlade Švicarske. Sadržaj ove publikacije isključiva je odgovornost Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH i ne odražava nužno stanovišta njemačke i švicarske vlade.